

**SILVO
HROVAT**

*Dejanje enotnosti
in odgovornosti*

**Zavzetje
skladišča orožja
in materialno
tehničnih sredstev
Jugoslovanske
ljudske armade na
Šentviški Gori**

Zbral in uredil:
Silvo Hrovat

Zavzetje skladišča orožja in materialno tehničnih sredstev Jugoslovanske ljudske armade na Šentviški Gori

*dejanje enotnosti in
odgovornosti*

Zgodovinski zapis in
osebna pričevanja 1991

Tolmin, 2026

*Resnica o
dogodkih
ne nastane
sama od sebe –
nastane, ko jo
ljudje povedo.*

Generalmajor

**LADISLAV
LIPIČ**predsednik Zveze
veteranov vojne za
Slovenijo

PREDGOVOR

Pred nami je še ena knjiga o pomembnem dogodku v času vojne za Slovenijo. Knjiga o skladišču orožja in materialno tehničnih sredstev JLA na Šentviški Gori je ena redkih, ki opisuje zavzetje skladišč JLA, kar je krivično do tistih pripadnikov Teritorialne obrambe (TO), ki so pri takšnih bojnih akcijah aktivno sodelovali. Zato je prav, da o tej bojni akciji sedaj obstaja dokument – knjiga, ki bo ohranila osebna pričevanja, jih povezala z viri ter tako prispevala k še boljšemu razumevanju obdobja osamosvajanja Slovenije, kajti skladišče na Šentviški Gori ni bil običajen objekt. Tako, kot niso bili običajni objekti ostala skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev JLA po celotni Sloveniji, kajti v njih so bile shranjene ogromne količine orožja, streliva in druge opreme. Skratka tisto, kar smo pripadniki TO in milice v pripravah in prvih dneh vojne najbolj potrebovali.

Pričevanja posameznikov, ki so sodelovali v zavzetju skladišča, so opisana v knjigi in bilo bi neprimerno, da bi jih kakor koli komentiral. Namen njihovih zapisov je dokumentaren, kar je posebna vrednost te knjige, ki je nastala po 35. letih.

Dogajanje na Šentviški Gori v poletju 1991 sodi med tiste dogodke osamosvojitvene vojne, kjer se odločnost ni izražala v vojaškem spopadu, temveč v zadržanosti, odgovornosti in vsakodnevnem obvla-

dovanju tveganj. Zavzetje skladišča, njegovo varovanje ter postopno praznjenje so potekali v razmerah izjemne negotovosti, vendar brez žrtev in brez nepopravljivih posledic.

In tako kot v številnih drugih primerih zavzemanja skladišč po Sloveniji, je potrebno izpostaviti naslednje: čeprav smo tudi v TO Slovenije imeli logistične enote (takrat zaledne enote), je bila njihova prepletenost z drugimi enotami – tako funkcionalna kot strukturna – tako izrazita, da ni bilo klasične delitve, ampak smo lahko vsi delali vse. Zaledniki so organizirali hrambo in vzdrževanje streliva, ga transportirali v enote in sodelovali kot borci pri njihovem zavzemanju. V celotni slovenski TO je bilo enako ali vsaj podobno – iz maloštevilne strukture zalednih služb štabov, poveljstev in enot TO, ki je do takrat opravljala najbolj enostavne naloge načrtovanja, upravljanja s financami, oskrbe s hrano in intendantsko opremo ter skladiščenje streliva do 12,7 mm, se je že med in še posebej po vojni srečala z na videz neobvladljivimi razmerami. V svojo sestavo je morala prevzeti ogromne količine materialno tehničnih sredstev, minsko eksplozivnih sredstev, različne vrste bojne in nebojne tehnike ter temu primerno popopolniti formacijske dolžnosti različnih zalednih služb. Tako ali vsaj podobno je bilo v vseh takratnih pokrajinah. In prelomni trenutki za celotne obrambne sile – TO in milico – so bila zavzetja skladišč orožja in streliva, seveda tudi skladišča na Šentviški Gori. In tako je pomen skladišča na Šentviški Gori presegel lokalni okvir in postal del širšega zgodovinskega procesa.

Zato ponovno zapišimo – naš skupni uspeh ni bil rezultat ene same odločitve, temveč skupnega delovanja posameznikov in organiziranih civilno obrambnih in varnostnih struktur – pripadnikov TO, milice in civilnega okolja.

In vse to je omogočilo uspehe, ki smo jih dosegli.

Naj ne bo nikoli pozabljeno!

Izr. prof. dr.
TOMAŽ
ČAS

predsednik
ZPVD Sever

Letos je zelo pomembno leto, saj imamo kar nekaj 35. obletnic oziroma letnic: vojne za samostojno Slovenijo, dneva državnosti, dneva suverenosti, dneva policije, dneva Slovenske vojske in dneva vojnih veteranov 1991. Prav je, da se bo v tem letu povečalo število izdanih in objavljenih zbornikov, knjig ter strokovnih in znanstvenih monografij. Vse se bodo dotikale obdobja osamosvojitvenih procesov in vojne za samostojno Republiko Slovenijo. Večina jih bo opisovala tudi neposredne spopade z Jugoslovansko »ljudsko« armado. Veseli me, da bo med temi knjigami tudi vaš zapis in osebna pričevanja: »ZAVZETJE SKLADIŠČA OROŽJA IN MTS JLA NA ŠENTVIŠKI GORI – dejanje odgovornosti in enotnosti.«

Ob tem pa ne smemo pozabiti na mnoga druga dejanja, ravnanja in aktivnosti, ki so pomembno prispevali k temu, da sta lahko milica in Teritorialna obramba skupaj z državljanke in državljani Slovenije ter drugimi, s svojo odločnostjo in vsestransko pripravljenostjo, izbojevali samostojnost Republike Slovenije in tako uresničili voljo slovenskega naroda po svoji novi domovini Sloveniji. Pri tem imam v mislih tudi tiste mnoge, ki so za milico in Teritorialno obrambo na skrivnih mestih hranili orožje in drugo oborožitveno opremo. To so počeli mnogi zaupni posamezniki

in družine, ki so s tem izpostavljali svojo varnost, za kar jim gre posebna zahvala. Seveda pa je bilo v opisovanem obdobju v Republiki Sloveniji tudi več skladišč orožja Jugoslovanske »ljudske« armade, ki so se jih posamezniki lotili zvito s tajnim iznašanjem orožja pod različnimi pretvezami, še pred vojno za samostojno Slovenijo. Kar nekaj pa so jih zasedli in pobrali vse orožje, ko so se že začeli spopadi z JLA. Žalostno pa je, da je o tem napisanega premalo.

Zato je knjiga oziroma zgodovinski zapis in osebna pričevanja: »ZAVZETJE SKLADIŠČA OROŽJA IN MTS JLA NA ŠENTVIŠKI GORI – dejanje odgovornosti in enotnosti« pomemben prispevek k prepoznavanju dogodkov in aktivnosti, ki so veliko prispevali k temu, da smo premagali JLA in si zagotovili samostojno, neodvisno in suvereno Republiko Slovenijo. Takšni zapisi niso le dobrodošli, temveč na avtentični način prikazujejo, kako so organizirani posamezniki zavzeli skladišče orožja in materialno- tehničnih sredstev na Šentviški Gori.

Akcije, ki so bile izvedene brez uporabe orožja, je potrebno obravnavati in ocenjevati podobno kot tiste, kjer je prišlo do spopadov, žrtev in ranjenih. Največ vredna je zmaga, ki se doseže brez uporabe sile in žrtev. Prav zavzetje skladišča na Šentviški Gori, njegovo varovanje ter praznjenje so potekali brez uporabe sile in žrtev in takšna zmaga je največ vredna.

Zato gre posebna zahvala vsem, ki so aktivno sodelovali pri zavzetju skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev, ter tistim, ki ste z osebnimi izpovedmi pomembno prispevali, da je nastal zapis, ki je zelo pomemben in pomeni velik prispevek k razumevanju novejše zgodovine oziroma zgodovine, ki opisuje osamosvojitvene procese in vojno za samostojno Slovenijo.

Posebna zahvala gre tudi Silvu Hrovatu, ki je izdelal in uredil zgodovinski zapis in osebna pričevanja, ter vsem, ki so sodelovali s svojim osebnim pričanjem. Veseli pa me, da ste tudi v tej »akciji« zavzema skladišča sodelovali tako teritorialci kot miličniki, torej vojni veterani, združeni v Zvezi vojnih veteranov Slovenije in Zvezi policijskih veteranskih društev Sever.

Ljubljana, 17. maj 2026

Doc. dr.

**BLAŽ
TORKAR**

OCENA KNJIGE

Zgodovinski procesi se ne oblikujejo izključno skozi velike politične odločitve in vidne vojaške spopade, temveč tudi skozi pogosto prezrta ravnanja posameznikov, ki so se v ključnih trenutkih znašli pred kompleksnimi in odgovornimi odločitvami. Prav takšen primer predstavljajo dogodki na Šentviški Gori iz časov osamosvajanja Slovenije poleti leta 1991. Ta dogajanja so bila sicer že deloma obravnavana v publikacijah Zveze veteranov vojne za Slovenijo, vendar pričujoče delo ponuja bolj poglobljen in sistematičen prikaz ter hkrati zapolnjuje posamezne vrzeli v zvezi z zavzetjem skladišča na Šentviški Gori.

Dolga leta je bilo to dogajanje prisotno predvsem v spominih udeležencev, brez celovite razlage, ki bi njihove spomine povezala v širši zgodovinski okvir. Ta knjiga ne podaja dokončnih ocen, temveč bralcu omogoča jasnejši vpogled v takratni čas in zapleten proces odločanja, v katerem so sodelovali vojaški, varnostni in civilni akterji, združeni v prizadevanju za zaščito ljudi in prostora. Zavzetje skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev Jugoslovanske ljudske armade na Šentviški Gori ni bilo zgolj taktično dejanje, temveč izraz zrelosti, odgovornosti in medsebojnega zaupanja. V razmerah negotovosti, pomanjkljivih informacij in visokih tveganj so udeleženci sprejemali odločitve, ki niso

temeljile na vojaški sili, temveč na premisleku. V ospredje stopa človek, in sicer kot posameznik, postavljen pred odločitve, za katere pogosto ni bilo jasnih navodil. Posebno vrednost knjige predstavljajo osebna pričevanja udeležencev, ki niso podana kot interpretativni komentar, temveč kot dokument časa. Njihova neposrednost in avtentičnost omogočata vpogled v notranji svet posameznikov, ki so v prelomnih trenutkih delovali brez želje po priznanju, a z jasno zavestjo o pomenu svojih dejanj. Dogajanje na Šentviški Gori spada med tiste primere osamosvojitvene vojne, kjer se odločnost ni kazala v neposrednem vojaškem spopadu, ampak predvsem v zadržanosti, ki je preprečila nepotrebno nasilje in človeške žrtve. Naloge med enotami Teritorialne obrambe, milice in civilnim okoljem so bile močno prepletene. Posamezniki so pogosto opravljali več različnih nalog hkrati – od logistike in organizacije do sodelovanja v akcijah.

Ta knjiga zato ni le zapis preteklosti. Je tudi opomin, da svoboda ni samoumevna, ter izraz spoštovanja do vseh, ki so v odločilnih trenutkih ravnali odgovorno in pogumno. Naj služi kot spomin, opomin in most med generacijami – da bodo prihodnji rodovi razumeli, kako je nastala naša država in na katerih vrednotah temelji.

UVODNE MISLI

Dogodki na Šentviški Gori iz poletja 1991 dolgo niso bili zapisani v celoti. Obstajali so v spominu udeležencev, v posameznih zapisih in v fragmentih, ki niso nikoli sestavili celotne slike. Čeprav je šlo za dogodek, ki je v tistem času presegal lokalni pomen, je ostajal brez zaokrožene predstavitve. Zamisel za to knjigo je nastala šele z odločitvijo, da se ti razpršeni spomini povežejo.

Ključni trenutek je bilo srečanje udeležencev, na katerem so se prvič po daljšem času na enem mestu zbrale različne izkušnje, pogledi in spomini na isto dogajanje. Prav v tem soočenju se je začela oblikovati bolj celovita slika dogodkov. Ta knjiga je rezultat tega procesa.

Združuje dva pogleda: kronološki zapis dogajanja in osebna pričevanja tistih, ki so bili neposredno vključeni. Bralcu omogoča, da dogajanje spremlja hkrati kot zgodbo in kot niz posameznih izkušenj.

Dogodki na Šentviški Gori so se odvijali v prostoru, kjer so se prepletali vojaški, varnostni in civilni dejavniki. Prav ta prepletenost daje zapisu posebno težo. Knjiga je namenjena bralcu, ki želi razumeti, kako so se dogodki odvijali – ne samo v dejstvih, temveč tudi v ljudeh, ki so jih soustvarjali.

VSEBINA

Generalmajor Ladislav Lipič: Predgovor	5
Izr. prof. dr. Tomaž Čas	7
Doc. dr. Blaž Torkar: Ocena knjige	9
Silvo Hrovat: Uvodne misli	11
 1. UVOD	 17
Skladišče orožja in MTS JLA na Šentviški Gori – pomen in vloga	18
 2. MOBILIZACIJA 86. ČETE TO – PROSTOR, KI JE IZGUBIL MIR	 20
 3. VZPOSTAVITEV POVELJSTVA 86. ČETE TO IN PRIPRAVE NA ZAVZETJE SKLADIŠČA JLA	 24
 4. DAN POGAJANJ IN ZAVZETJA SKLADIŠČA JLA (30. 6. 1991) ...	 26
4.1 Ukaz za izvedbo naloge in pospešitev aktivnosti 86. čete	26
4.2 Priprava: pogajalska skupina, blokada in prikriti premiki	27
4.3 Začetek pogajanj: megafon, čakanje in prihod treh vojakov	29
4.4 Pogajanja na Mostu na Soči: čustveni prelom in odločitev za predajo	30
4.5 Predaja na objektu: napetost v zaprtem prostoru in preprečitev tragedije	31
4.6 Ključna varnostna preverjanja: miniranost in pregled podzemnih skladišč	33
4.7 Človeški »ton« dogodka: slovo, besede poveljujočega in psihologija posadke	33
4.8 Odvoz posadke, prevzem objekta in takojšnja organizacija varovanja (pozno popoldne in večer)	35
4.9 Oskrba s prehrano in logistična stabilizacija enote	37
 5. PRIPRAVA NA EVAKUACIJO IN ODVOZ OROŽJA IN MTS	 47
5.1 Prelom po zavzetju: od varovanja k praznjenju skladišča	47
5.2 Prvi večji odvozi in »modra kuverta« kot meja odgovornosti	49
5.3 Varnostna kulisa transportov: helikopter, improvizirane zveze in miličniška veriga	49
5.4 Milica kot ključ varnosti: spremstva, nadzor in prevzem odgovornosti	51
5.5 Incident na Markaducu: preprečena katastrofa	51

5.6 Drugi konvoj in prehod na sistem pretovarjanja na Slapu ob Idrijci	52
5.7 Nepravilnosti, zavrnitve in »črna uniforma«	53
5.8 Koliko odvozov in koliko materiala: pričevanja, razlike in skupni imenovalci	53
5.9 Druga polovica julija: prevzemi, straže in evidenčne posledice	54
6. ZAKLJUČEK	56
 ZAPIS PRIČEVALCEV O DOGODKIH MED 27. 6. IN 23. 7. 1991,	
O ZAVZEMANJU SKLADIŠČA JLA NA ŠENTVIŠKI GORI	59
O zapisih pričevalcev	60
Uredniška opomba	60
 1. Predstavitev skladišča orožja in MTS JLA na Šentviški Gori	61
Zapis zastavnika Martina Gerliča	61
 2. Začetek mobilizacije (27. 6. 1991)	64
Vojnimir Rutar, pisni zapis	64
Tonček Leban, pisni zapis	66
Karlo Laharnar, zapis po pričevanju	68
Peter Drole, zapis po pričevanju	69
Aleksander Vončina, zapis po pričevanju	70
Darko Mavrič, zapis po pričevanju	73
Vili Šafhalter, zapis po pričevanju	74
 3. Vzpostavitev poveljstva 86. čete TO in priprava na zavzetje skladišča JA	75
Vojnimir Rutar, pisni zapis	75
Angel Laharnar, zapis po pričevanju	77
Bruno Manfreda, zapis po pričevanju	78
 4. Dan pogajanj in zavzetja skladišča JA (30. 6. 1991)	80
Vili Šafhalter, zapis po pričevanju	80
Silvo Hrovat, zapis po pričevanju	81
Vili Šafhalter, zapis po pričevanju	82
Angel Laharnar, zapis po pričevanju	83
Karlo Laharnar, zapis po pričevanju	85
Darko Mavrič, zapis po pričevanju	86
Karlo Laharnar, zapis po pričevanju	87
Silvo Hrovat, zapis po pričevanju	88

Angel Laharnar, zapis po pričevanju	91
Darko Mavrič, zapis po pričevanju	92
Pisni in zapis po pričevanju Cvetko Trušnjevec	93
Emir Ahmić, pisni zapis	94
Vojko Černe, pisni zapis	96
Aleksander Vončin, zapis po pričevanju	96
Rajko Podgornik, zapis po pričevanju	98
Pisno pričevanje Vojnimir Rutar	99
Angel Laharnar, zapis po pričevanju	101
Milan Lapanja, zapis po pričevanju	104
5. Priprava na evakuacijo in odvoz orožja in MTS	106
Rajko Podgornik, zapis po pričevanju	106
Milan Lapanja, zapis po pričevanju	107
Silvo Hrovat, zapis po pričevanju	107
Angel Laharnar, zapis po pričevanju	109
Peter Drole, zapis po pričevanju	110
Rok Uršič, zapis po pričevanju	111
Vladimir Krivec	114
Angel Laharnar, zapis po pričevanju	115
Silvo Seljak, zapis po pričevanju in pisni zapis	115
Dušan Komar, zapis po pričevanju	117
Aleksander Vončina, zapis po pričevanju	118
Brane Žele, zapis po pričevanju	120
6. Zaključek	122
Vojnimir Rutar, pisni zapis	122
Angel Laharnar, pisni zapis	123
Aleksander Vončina, pisni zapis	124
Silvo Hrovat, pisni zapis	125
Razgovor na temo Zavzetje skladišča orožja in MTS JLA na Šentviški Gori 1991	127
Zaključna zahvala	129

1.

UVOD

Po več kot treh desetletjih so se udeleženci dogodkov na Šentviški Gori iz časa vojne za Slovenijo znova zbrali in spregovorili o dogajanju, povezanem z zavzetjem skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev Jugoslovanske ljudske armade (JLA). Dolga leta je med njimi prevladovalo prepričanje, da se o teh dogodkih ne govori javno in da jih ni mogoče celovito zapisati. Ne zaradi pomanjkanja pomena ali interesa, temveč zaradi občutljivosti objekta, njegove vsebine ter nalog, ki so bile z njim povezane.

Skladišče na Šentviški Gori ni bilo običajen vojaški objekt. Zaradi svoje vloge v obrambnem sistemu, obsega orožja in materialno-tehničnih sredstev (MTS) ter poznejših odvozov – tudi izven meja Republike Slovenije – je bilo dogajanje povezano z ravnmi odločanja in odgovornosti, ki so presegale lokalni okvir. Med udeleženci se je zato utrdilo razumevanje, da gre za temo, ki zahteva previdnost, natančnost in zadržanost pri interpretaciji.

Časovni zamik ni prinesel jasnosti, temveč dodatne izzive. Nekateri detajli so se z leti zabrisali, posamezne okoliščine je težje natančno rekonstruirati, uradni zapisi pa so ostali razdrobljeni ali nepopolni. Kljub temu so pričevalci ohranili jasno zavest o bistvu dogajanja, o zaporedju ključnih odločitev in o teži odgovornosti, ki so jo nosili v tistem času.

Dodaten razlog za pripravo skupnega zapisa je bilo spoznanje, da o dogajanju na Šentviški Gori v uradnih dokumentih, arhivih in obstoječih publikacijah ni celovite predstavitve. Vloga 86. čete Teritorialne obrambe (TO), sodelovanje milice, civilne zaščite, lovcev in domačinov ter kompleksnost logističnih in varnostnih nalog niso bili ustrezno osvetljeni glede na njihov dejanski pomen.

Razgovora, ki je podlaga za ta zapis, se je udeležilo šestnajst neposrednih udeležencev dogodkov. Trije dodatni pričevalci so svoje izkušnje posredovali naknadno. Srečanje je potekalo v odprtem in zaupljivem vzdušju. Posebna vrednost tega pogovora je bila v tem, da so se posamezne zgodbe prvič po dolгих letih srečale v skupnem prostoru, se med seboj dopolnile in razjasnile.

Pobuda za zapis ni izhajala iz želje po iskanju zaslug ali vrednotenju posameznikov. Prav tako ne iz potrebe po opravičevanju ali poveličevanju. Namen je bil razumeti okoliščine, v katerih so bile odločitve na terenu sprejemane hitro, odgovorno in pogosto brez jasnih navodil z višjih ravni. Gre za poskus rekonstrukcije dejanskega stanja zgodovinskega trenutka, v katerem so se vojaški, varnostni in civilni dejavniki prepletli v skupni nalogi.

Namen tega zapisa je zato dokumentaren: zbrati osebna pričevanja, jih primerjati z razpoložljivimi viri in jih ohraniti kot vir za prihodnje rodove. Mlajše generacije so o teh dogodkih v lokalnem in širšem prostoru le bežno obveščene, čeprav je šlo za del pomembnega obrambnega dogajanja v času osamosvajanja Slovenije. Zapis Šentviške Gore tako ni dokončna razsodba, temveč prispevek k razumevanju obdobja, ki je zaznamovalo nastanek samostojne države.

Verodostojnost sodelovanja pričevalcev potrjujejo fotokopije podpisov, objavljene na koncu zapisa pričevanj.

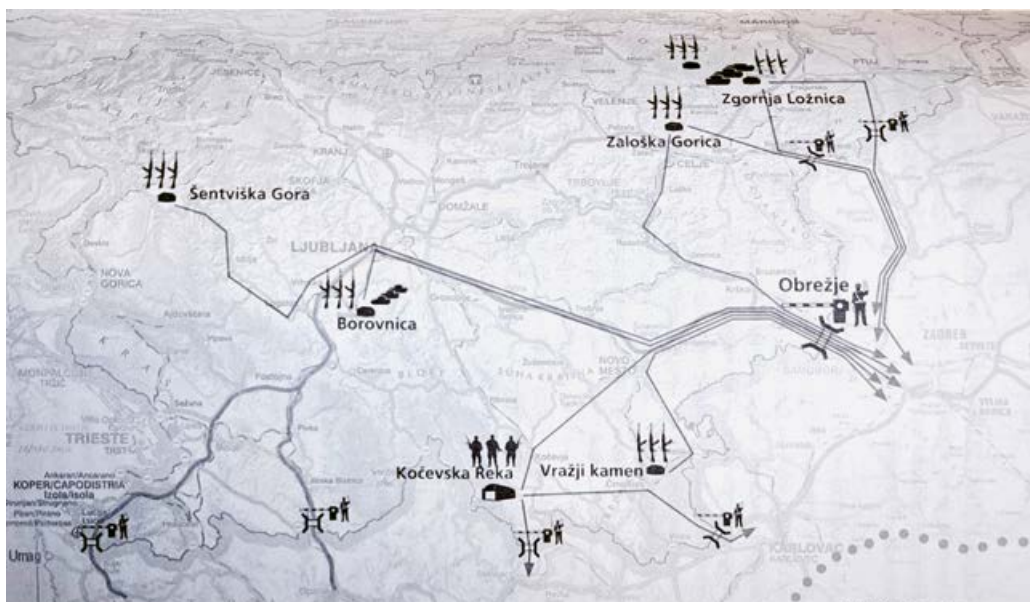
Skladišče orožja in MTS JLA na Šentviški Gori – pomen in vloga

Skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev (MTS) JLA so v času nekdanje skupne države predstavljala pomemben del obrambnega sistema. Na ozemlju Slovenije je bilo razporejenih več takšnih objektov različnih velikosti in namembnosti, namenjenih oskrbi enot JLA, hranjenju rezervnih zalog ter zagotavljanju logistične podpore v primeru vojaških operacij.

Skladišče orožja in materialno-tehničnih sredstev (MTS) JLA na Šentviški Gori je sodilo med večje in strateško pomembnejše objekte te vrste v severnoprimeškem prostoru. Kompleks je obsegal štiri podzemna skladišča, grajena kot samostojni in varovani objekti, s skupno zmogljivostjo približno 1.000 ton orožja in materialno-tehničnih sredstev. V času pred začetkom osamosvojitvene vojne leta 1991 so bila skladišča v celoti zapolnjena.

Po svoji namembnosti je bilo skladišče na Šentviški Gori namenjeno oskrbi Teritorialne obrambe ter enot planinskega in obmejnega bataljona JLA, stacioniranih v tolminski vojašnici, hkrati pa je predstavljalo tudi del korpusnih zalog JLA za širše območje. Takšen obseg in struktura skladiščenih sredstev sta objekt uvrščala med pomembne vojaško-logistične točke, katerih morebitna izguba ali uničenje bi imela resne posledice – tako za vojaške strukture kot za širše okolje.

Pomemben vir za razumevanje notranje organizacije skladišča, njegovega delovanja in namena predstavlja pričevanje zastavnika slovenskega rodu Martina Gerliča, ki je bil pred začetkom osamosvojitvene vojne pripadnik graničarskega bataljona JLA in upravljavalec četrtega podzemnega

Skica skladišč JLA v Sloveniji 1991

skladišča v kompleksu na Šentviški Gori. Kot neposredno odgovorna oseba za posamezni objekt je imel vpogled v tehnične značilnosti skladišča, varnostne postopke ter vrste skladiščenih sredstev.

V svojem zapisu je poudaril: *»Skladišče Šentviška Gora je bilo namenjeno za hrambo streliva in drugih materialno-tehničnih sredstev za potrebe enot Jugoslovanske ljudske armade na tem območju ter za rezervne zaloge. Objekti so bili grajeni kot podzemna skladišča, skladno z veljavnimi varnostnimi in tehničnimi standardi.«¹*

Takoj po začetku vojne leta 1991 je Martin Gerlič prestopil v TO Republike Slovenije. Njegovo pričevanje predstavlja dragocen notranji vpogled v stanje in pomen skladišča tik pred njegovim zavzetjem.

Dogodki, povezani s skladiščem na Šentviški Gori, so se odvijali v izjemno hitro spreminjajočih se in negotovih razmerah. Prav zaradi svoje strateške lege, količine skladiščenega materiala in širšega vojaškega pomena je skladišče postalo ena izmed ključnih točk dogajanja v severnoprimorskem prostoru ob začetku osamosvojitvene vojne.

¹ Pisno pričevanje: Martin Gerlič, str. 61

2.

**MOBILIZACIJA 86. ČETE TO –
PROSTOR, KI JE IZGUBIL MIR**

Prav zaradi pomena skladišča je bilo dogajanje na Šentviški planoti ob začetku vojne zaznamovano z nenadno spremembo vsakdanjega ritma. Prostor, ki je bil še dan prej del običajnega lokalnega okolja, je v nekaj urah postal del vojaške realnosti.

Razglasitev samostojnosti Republike Slovenije 26. junija 1991 in takojšnji vojaški odziv JLA sta tudi na območju Tolminskega povzročila nenadno in izredno varnostno stanje. Že v zgodnjih jutranjih urah 27. junija je postalo jasno, da razmere presegajo politično napetost – vojna je postajala dejstvo.

Mobilizacija 86. samostojne čete TO se je začela na območju Pečin v razmerah negotovosti, pomanjkanja preverjenih informacij in še ne povsem vzpostavljenih poveljniških struktur. Odzivnost prvega dne ni bila popolna; zbrala se je približno polovica predvidene sestave enote. To ni bilo izraz omahovanja, temveč posledica okoliščin – številni pripadniki so bili ob prejemu pozivov na delovnih mestih ali odsotni z domačih naslovov, zato jih v prvem trenutku ni bilo mogoče doseči. Enota je bila formalno mobilizirana, psihološko pa še vedno razpeta med dvema svetovoma – med vsakdanjim življenjem in realnostjo vojne.

Na mobilizacijski prostor so prihajali tudi posamezniki, ki niso bili razporejeni v 86. četo TO – rezervisti, obvezniki JLA ter prostovoljci. Njihov prihod je bil spontan, izraz osebne odločitve in pripravljenosti pomagati. Vendar njihova vloga ni bila jasno določena, kar je povzročalo dodatne organizacijske in varnostne izzive.

V bližini Kulturnega doma je potekal prevzem orožja iz skladišča Teritorialne obrambe. Orožja za formirano enoto je bilo dovolj, vendar je bilo še v postopku tehnične priprave. Notranja radijska mreža še ni bila vzpostavljena, komunikacija med vodi, poveljstvom in 63. Območnim štabom TO (Obm ŠTO) pa je potekala predvsem preko kurirjev in telefonskih povezav.

Pečine – mobilizacijski prostor 86. čete

Vojnimir Rutar je zapisal: *»V tistem trenutku enota še ni bila v celoti oblikovana. Orožje smo šele prevzemali, zveze so bile pomanjkljive, hkrati pa v prostoru ni bilo jasno razmejeno, kdo je del enote in kdo ne.«*²

Zvok nad dolino

Dogajanje v Pečinah ni potekalo v izolaciji. Preleti letal JLA nad širšim območjem severnoprimorske regije so mobilizaciji dali povsem drugačen značaj. Zvok letalskih motorjev nad dolino je dokončno potrdil, da ne gre več za napeto politično situacijo, temveč za začetek oboroženega konflikta.

Spremljanje dogajanja po Sloveniji – novice o spopadih na mejnih prehodih, premikih tankovskih kolon in zračnih alarmih – je med pripadniki enote in domačini stopnjevalo občutek, da se vojna ne odvija nekje daleč, temveč neposredno nad njihovimi glavami. Zračni alarmi so enoto večkrat prisilili k začasnemu zapuščanju zbirnih prostorov in zasedanju zaščitnih položajev.

² Vojnimir Rutar: Trdna mreža, str. 188

Karlo Laharnar je rekel: *»Ko so se prvič oglasili alarmi in smo slišali prelete, smo dokončno razumeli, da ne gre več za vajo.«*³

Mobilizacijski prostor ni bil le organizacijski izziv, temveč psihološko obremenjen prostor.

Strah domačinov in pomen skladišča

Občutek ogroženosti ni bil omejen na pripadnike 86. čete. Domačini so se dobro zavedali, kaj pomeni skladišče orožja in materialno-tehničnih sredstev JLA na Šentviški Gori. V njem so bile shranjene velike količine streliva in minsko-eksplozivnih sredstev.

Angel Laharnar se spominja: *»Strah ni bil prisoten samo med vojaki, ampak tudi med domačini.«*⁴

Skladišče orožja in MTS nad vasjo ni bilo abstrakten vojaški objekt, temveč realna nevarnost – morebitna eksplozija ali vojaški poseg bi neposredno ogrozila prebivalstvo.

Občutek nadzora

Poseben, dolgo spregledan element začetne faze mobilizacije predstavlja zaznava prikritega spremljanja dogajanja. Vezist Peter Drole je že prvi dan na UKV-postaji ujel pogovor dveh oseb v srbohrvaščini, katerih intonacija in vsebina sta nakazovali vojaško ozadje.

Peter Drole pove: *»Že prvi dan mobilizacije sem na UKV-postaji ujel pogovor dveh oseb v srbohrvaščini. Po intonaciji in vsebini je bilo jasno, da gre za vojaški osebi, ki opazujeta našo enoto.«*⁵

V pogovoru so bile uporabljene posredne oznake za prisotnost mladih in za lokacijo »sadja«, kar je bilo razumljeno kot prikrit opis mobilizacijskega prostora in opreme.

Na pomen takšnih signalov je opozoril tudi pomočnik komandirja Postaje milice Tolmin Aleksander Vončina, ki je poudaril, da je imela JLA za strateško pomembne objekte vzpostavljene tudi oblike prikritega spremljanja iz okolja:

³ Ustno pričevanje: Karlo Laharnar, str. 68

⁴ Ustno pričevanje: Karlo Laharnar, str. 68

⁵ Ustno pričevanje: Peter Drole, str. 69

»JLA je imela pomembne objekte praviloma pokrite z opazovanjem, tudi iz lokalnega okolja.«⁶

Zavedanje, da mobilizacija poteka pod potencialnim nadzorom, je predstavljalo dodatno psihološko breme. Previdnost ni bila več izbira, temveč nuja.

Prvo soočenje z realnostjo

Dogodek, ki je že prvi dan 27. 6. 1991 opozoril na resnost razmer, je bil prihod poveljnika vojašnice JLA Tolmin, majorja Mirka Nikolaša, v gostilno na Pečinah. Zaradi neorganiziranosti enote, prisotnosti civilistov in še neurejenega varnostnega obročja zajetje ni bilo izvedljivo brez resnega tveganja za življenje. Ukaz o zajetju je prišel 27. 6. 1991 prepozno, major Mirko Nikolaš pa je že zapustil območje.

Ta trenutek je pomenil prvo soočenje z realno nevarnostjo. Enota je bila postavljena pred odločitev, ali tvegati spopad v naselju ali ravnati zadržano. Vsi pričevalci poudarjajo, da je bila prav zadržanost v tistem trenutku odločilna za preprečitev morebitne tragedije.

Do konca 28. junija je bilo jasno, da mobilizacija ni več zgolj organizacijski proces, temveč priprava na nalogo, ki bo zahtevala jasne odločitve in popolno prevzemanje odgovornosti. Prostor mobilizacije je izgubil mirnodobni značaj. Enota se je znašla v prostoru, kjer so bili prisotni strah, nadzor, zračne grožnje in zavest o strateškem pomenu skladišča nad vasjo.

Iz tega prostora – zaznamovanega z negotovostjo, nadzorom in zračnimi grožnjami – se je morala v naslednjih dneh oblikovati operativno sposobna enota, pripravljena prevzeti odgovornost za najzahtevnejšo nalogo na Šentviški planoti.

⁶ Ustno pričevanje: Aleksander Vončina, str. 70

3.

**VZPOSTAVITEV POVELJSTVA
86. ČETE TO IN PRIPRAVE NA
ZAVZETJE SKLADIŠČA JLA**

V dneh po začetni mobilizaciji se je 86. četa postopoma preoblikovala iz zbranih posameznikov v operativno organizirano enoto. Organizacijske težave, značilne za prvi dan mobilizacije, so se postopoma umirjale. Poveljniki vodov in oddelkov so prevzemali jasne naloge, notranja struktura se je utrjevala, komunikacija med poveljstvom in vodi pa postajala bolj usklajena.

Kljub temu je ostajalo ključno vprašanje: ali je enota pripravljena na zahtevnejšo operacijo?

Dne 29. junija 1991 je 86. četa po telefonski zvezi prejela jasno povelje iz Območnega štaba TO Tolmin. Poveljnik, major Vito Berginc, je zahteval pripravo na zavzetje skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev JLA na Šentviški Gori. To je bil prvi neposredni in nedvoumen signal, da naloga ni več hipotetična možnost, temveč konkretna zahteva nadrejenega poveljstva.

V poveljstvu čete je takoj sledilo usklajevanje s komandirji vodov o načinu izvedbe naloge. Razprava ni bila usmerjena v vprašanje, ali ukaz izvršiti, temveč kako ga izvršiti ob čim manjšem tveganju. Izpostavljena so bila ključna vprašanja:

- dejanska pripravljenost enote,
- število in oboroženost posadke JLA,
- morebitna miniranost skladišč,
- prisotnost civilnega prebivalstva v okolici,
- možnost širšega vojaškega odziva.

Kljub organizacijskemu napredku je bila ocena vodstva čete zadržana. Enota po lastni presoji še ni bila v ustrezni pripravljenosti za izvedbo tako zahtevne naloge. Orožje je bilo sicer prevzeto, vendar struktura še ni bila popolnoma utrjena, zveze so bile omejene, realne razmere v skladišču pa neznane.

Iz te presoje je izšla odločitev, da se pred kakršnim koli posegom opravi dodatno izvidovanje terena. Nalogo je prevzel stotnik Angel Laharnar,

Ljubo Laharnar

častnik za taktiko, ki se je skupaj z domačinom Ljubom Laharnarjem – dobrim poznavalcem terena – odpravil preveriti dostopne poti, konfiguracijo prostora, možnosti razporeditve ter realno stanje v okolici skladišča. Izvidovanje ni bilo priprava na napad, temveč dejanje odgovorne presoje.

Angel Laharnar je poudaril: *»Najprej moramo vedeti, kaj imamo pred seboj.«*⁷

Ugotovitve izvidovanja so potrdile, da je naloga izvedljiva, vendar zahtevna in občutljiva. Skladišče je bilo strateško umeščeno, dostop omejen, okoliški teren pa je zahteval preiščeno razporeditev morebitnih sil.

Poveljstvo čete je 29. junija kljub prejetemu povelju ohranilo zadržano držo. Presoja je bila, da brez dodatnega usklajevanja z nadrejenim štabom in brez jasnejših informacij o stanju v objektu neposreden poseg ne bi bil odgovoren. Tako se je 29. junij zaključil brez izvedbe naloge, vendar z jasno zavestjo, da odlašanje ne bo več dolgo mogoče.

Naslednje jutro, 30. junija 1991, je bil v Tolmin na dodatno usklajevanje poklican stotnik 1. r. Vili Šafhalter. S tem se je obdobje notranjega tehtanja zaključilo in začel se je dan, ko je odločitev prešla v izvedbo.⁸

⁷ Ustno pričevanje: Angel Laharnar, str. 77

⁸ Vojnimir Rutar in Tonček Leban: Trdna mreža, str. 188, 196

4.

30. 6. 1991

**DAN POGAJANJ IN ZAVZETJA
SKLADIŠČA JLA****4.1 Ukaz za izvedbo naloge in pospešitev aktivnosti 86. čete**

V nedeljo, 30. junija 1991, je bilo v poveljniških strukturah Pokrajinskega in 63. Obm ŠTO vse bolj očitno nezadovoljstvo, ker se naloga glede skladišča orožja in MTS JLA na Šentviški Gori še ni premaknila v fazo izvedbe. V tem okviru je bil stotnik 1. r. Vili Šafhalter zjutraj po telefonu pozvan na osebni razgovor k poveljniku 63. Obm ŠTO Tolmin majorju Vitu Berginc, v prostore Občine Tolmin.

Pomembno je poudariti, da stotnik 1. r. Vili Šafhalter v tej fazi ni prejel neposrednega ukaza za zavzetje skladišča, temveč poziv na razgovor. Dotedanje usmeritve niso bile realizirane, zato je bilo treba uskladiti nadaljnje korake, določiti odgovornosti in pospešiti aktivnosti. Na razgovoru je bilo jasno izraženo, da nadaljnega odlašanja ne bo. 86. četa mora še isti dan vzpostaviti stik s poveljujočim stražnice, začeti pogajanja in biti pripravljena na prevzem objekta. Šafhalter je bil s tem postavljen v vlogo nosilca izvedbe – odgovornost za prehod iz faze priprav v fazo operativnega delovanja se je prenesla na teren.

Po njegovem pričevanju je bilo poudarjeno, da usmeritev prihaja z višje ravni in da jo je treba izvršiti. Ob tem je bila izpostavljena tudi širša operativna slika – pomen nadaljnjih korakov po uspehih na drugih točkah, zlasti zavzetje mejnega prehoda Robič in stražnice Livek – ter nujnost, da se tudi na Šentviški Gori nemudoma pristopi k izvedbi naloge.

Po pričevanju stotnika 1. r. Silvota Hrovata, ki je bil osebno navzoč ob pogovoru med poveljnikom 63. Obm ŠTO majorjem Vitom Bergincem in stotnikom 1. r. Vilijem Šafhalterjem, je Berginc jasno izrazil nezadovoljstvo zaradi dotedanjega odlašanja. Do takrat še niso bila izvedena pogajanja s

poveljnikom stražnice, čeprav je bilo to načrtovano že prejšnji dan. Poudaril je, da se čas izteka in da se mora 86. četa nemudoma premakniti v fazo odločnega delovanja.

Ta usmeritev je pomenila dejanski prelom v dinamiki dneva. 86. četa je morala kljub omejitvam prvih dni preiti v izvedbo naloge: organizirati pogajanja, zagotoviti razorožitev posadke in zavarovati skladiščni prostor.⁹

4.2 Priprava: pogajalska skupina, blokada in prikriti premiki

Po vrnitvi iz Tolmina na Pečine je stotnik 1. r. Vilij Šafhalter poveljstvu 86. čete TO posredoval jasna navodila poveljnika Vita Berginca: še isti dan je treba vzpostaviti stik s poveljujočim stražnice JLA na Šentviški Gori, začeti pogajanja in se pripraviti na prevzem skladišča. Nadaljnega odlašanja ne bo; nalogo je treba izvesti premišljeno, z jasno razdeljenimi vlogami in ob upoštevanju varnostnih tveganj.

Angel Laharnar je pripomnil: »*Izraz na Vilijevem obrazu je povedal več kot besede. Trenutek je bil prelomnega pomena.*«¹⁰

Priprave so temeljile na izvidovanju okolice skladišča in stražnice, ki ga je dan prej opravil član poveljstva 86. čete stotnik Angel Laharnar. Na podlagi njegovih ugotovitev so bile določene:

- točka za pogajanja,
- smeri prikritih pristopov,
- položaji za blokado stražnice in nadzor območja.

Odloženo je bilo:

- izvesti blokado stražnice z dvema ločenima izvedbenima skupinama,
- oblikovati pogajalsko skupino,
- zagotoviti neposredno varovanje pogajalcev,
- premike izvesti tako, da se posadke skladišča ne vznemirja,
- začetek pogajanj določiti točno ob 12.00.

Razdelitev nalog

Izvedbo blokade skladišča je prevzel stotnik Angel Laharnar, ki je vodil izvedbeno skupino osmih pripadnikov 86. čete TO. Skupino so sestavljali preizkušeni in zanesljivi pripadniki, med njimi tudi več domačinov, ki so dobro poznali teren. Posebej pomembno vlogo je imel Karlo Laharnar,

⁹ Ustno pričevanje: Vili Šafhalter in Silvo Hrovat, str. 80, 81

¹⁰ Ustno pričevanje: Angel Laharnar, str. 83

domačin s Šentviške Gore, ki je s poznavanjem poti in reliefa bistveno prispeval k pravilni izbiri položajev.

Za varovanje pogajalske skupine in pogajalskega mesta je bil določen komandir oddelka vodnik Cvetko Trušnjevec, ki je vodil ločeno skupino pripadnikov TO. Njegova naloga je bila zagotoviti neposredno zaščito pogajalcev, nadzor nad ožjim območjem pogajanj ter preprečiti morebitno ogrožanje z neposredne bližine stražnice.

Premik in zasedba položajev

Skupina za blokado se je s kombijem odpravila iz Pečin proti Šentviški Gori. Približno 500 metrov pred objektom so pripadniki izstopili iz vozila in se razdelili v dve manjši skupini. Ena skupina pod vodstvom stotnika Angela Laharnarja je zasedla položaje na levi strani dostopa proti skladišču, druga pod vodstvom Karla Laharnarja pa na desni strani. Premiki so potekali prikrito skozi gozd, brez hrupa in brez vidnega izpostavljanja.

Z izbranih položajev so imeli popoln pregled nad:

- glavnim vhodom v stražnico,
- notranjim dvoriščem skladišča,
- gibanjem stražarjev JLA.

Po pričevanju stotnika Karla Laharnarja je bilo ob prihodu na položaje opaziti, da posadka JLA ni bila v povišani pripravljenosti za morebitni napad s strani TO. Vojaki JLA so se v stražnici pri glavnem vhodu obnašali sproščeno; nekateri so na igrišču celo igrali nogomet, kar je kazalo, da ne pričakujejo posredovanja Teritorialne obrambe in niso pripravljeni na bojno delovanje.

Sproščeno stanje se je spremenilo šele kasneje, ko je stotnik 1. r. Vili Šafhalter preko megafona izdal poziv, da naj posadka JLA v 15 minutah pristopi na pogajanja. Do takrat je dogajanje v objektu potrjevalo pravilnost odločitve poveljstva, da se akcija izvede brez naglice, brez provokacij in z jasnim poudarkom na pogajanjih. Do 12. ure so bile vse priprave zaključene. Za blokado stražnice in zaščito pogajalskega mesta je bilo razporejenih skupaj 15 pripadnikov 86. čete TO – osem v izvedbeni skupini pod vodstvom stotnika Angela Laharnarja ter dodatni pripadniki v skupini za varovanje pogajalcev pod vodstvom Cvetka Trušnjevca. Za pogajanja s posadko stražnice sta bila določena stotnik 1. r. Vilij Šafhalter in stotnik 1. r. Darko Mavrič, oba člana 63. Območnega štaba TO Tolmin, ki sta delovala v imenu poveljstva. Preostali del 86. čete TO je v tem času ostal na Pečinah, v pripravljenosti za morebitne nadaljnje naloge glede na potek pogajanj.¹¹

¹¹ Ustno pričevanje: Karlo Laharnar in Angel Laharnar, str. 85, 83

V sredini vodnik Cvetko Trušnjevec, komandir oddelka, s pripadniki voda

4.3 Začetek pogajanj: megafon, čakanje in prihod treh vojakov

Točno ob 12.00 je stotnik 1. r. Vili Šafhalter preko megafona pozval posadko, naj pošlje svojega predstavnika na pogajanja. Čakanje je trajalo približno 15 do 20 minut in je bilo psihološko izjemno naporno. Ključno vprašanje je bilo, ali se bo posadka odzvala s pogajanji ali s streljanjem.

Karlo Laharnar opisuje trenutek preobrata: ob pozivu se je sproščeno vzdusje pri stražnici razblinilo. Vojaki so se razbežali proti objektu, zavladala je panika, začeli so lajati psi, stražarji so se umaknili v betonske stražarske prostore. Kmalu zatem so se pojavili trije vojaki v polni bojni opremi – med njimi poveljujoči stražnice, podporočnik.

Stotnik 1. r. Darko Mavrič potrjuje opazovanje: ko je zagledal trojico v polni opremi (čelade, avtomatsko orožje), se je hitro premaknil do pogajalske točke k stotniku 1. r. Šafhalterju.

Darko Mavrič je predstavil trenutek z besedami: »*Zdaj ni več povratka. Dokončajva to, kar sva začela.*«¹²

¹² Ustno pričevanje: Darko Mavrič, str. 86

Na pogajalski točki sta Šafhalter in Mavrič poveljujočemu predstavila dejstvo, da je skladišče obkroženo s pripadniki TO – tudi kot psihološki element pogajanj – ter jasno izrazila, da je cilj predaja skladišča. Predlagala sta, da podporočnika odpeljejo v štab na Most na Soči, kjer bi se uskladil postopek predaje.

Podporočnik Emir Ahmić je bil vidno nemiren in neodločen. Pogajalca sta zato pogovor začasno preusmerila na splošnejše teme ter skušala znižati napetost. Mavrič je ponudil pragmatičen scenarij: če na Mostu na Soči ne bi pristal na predajo, bi se skupaj vrnili na Šentviško Goro, njiju pa bi pustili v stražarnici; za nadaljnje posledice bi se lahko odločil sam.

Po krajšem premisleku je podporočnik predlog sprejel.

Na pogajanja proti Mostu na Soči so se s kombijem odpravili stotnik 1. r. Darko Mavrič, vodnik Cvetko Trušnjevec, podporočnik Ahmić, desetar v spremstvu ter voznik Gorazd Kravanja. Pot je potekala preko Pečin.

4.4 Pogajanja na Mostu na Soči: čustveni prelom in odločitev za predajo

Po prvem stiku na pogajalskem mestu na Šentviški Gori in po odločitvi poveljujočega stražnice, podporočnika Emirja Ahmića, da se odpravi na razgovor v 63. Območni štab TO Tolmin, je bil skupaj z desetarjem v spremstvu s kombijem odpeljan na Most na Soči. Pot je potekala mirno in brez incidentov preko Pečin, kar je že samo po sebi nakazovalo pripravljenost posadke za mirno rešitev nastale situacije.

Na Pečinah je stotnik 1. r. Darko Mavrič ustavil vozilo pred gostilno. Po telefonu se je javil na 63. Območni štab TO Tolmin in naznanil, da prihajajo s poveljnikom stražarnice na pogovor o predaji skladišča orožja in MTS na Šentviški Gori.

Po prihodu v prostore 63. Območnega štaba TO je podporočnika sprejel stotnik 1. r. Silvo Hrovat, varnostni častnik 63. Območnega štaba TO Tolmin, ki ga je poveljnik major Vito Berginc zadolžil za vodenje pogajanj. Razgovor je potekal v ločenem prostoru, v umirjenem tonu in brez pritiskov. Hrovat je najprej poveljujočega vprašal, kakšne so njegove zahteve in kakšno rešitev vidi za nastalo situacijo.

Podporočnik Ahmić je izrazil željo, da najprej vzpostavi stik z družino, nato pa še s svojim nadrejenim poveljnikom. Prvi telefonski klic mu je bil omogočen takoj. Med pogovorom je izvedel, da je njegova žena rodila prvorojenko. Novica je pri njem sprožila močan čustveni odziv – olajšanje, pretres in vidno psihično izčrpanost. Po koncu pogovora se je Hrovatu opravičil za izbruh čustev, kar je dodatno razkrilo njegovo notranjo razpetost in stisko.

Ko mu je bilo ponujeno, da pokliče še poveljnika bataljona, je to zavrnil. V tistem trenutku očitno ni bil pripravljen prevzeti odgovornosti za morebitno nadaljnje stopnjevanje konflikta. Njegovo ravnanje je kazalo na močno psihično obremenitev, razpetost med vojaško dolžnostjo, strahom pred posledicami in novico o rojstvu otroka.

V nadaljevanju pogajanj je bil obema – podporočniku in desetarju v spremstvu – omogočen tudi obrok. Šele po tem, brez vsakršnega pritiska ali groženj, je podporočnik Ahmić izrazil pripravljenost, da pristane na predajo stražnice in skladišča. Ob tem je vprašal, kakšen bo nadaljnji postopek in kakšna usoda čaka njega in njegove vojake.

Pojasnjeno mu je bilo, da bo za varnost posadke poskrbljeno, da bo razorožitev izvedena organizirano in mirno ter da bodo vojaki po predaji odpeljeni v zbirni center, nato pa jim bo omogočeno potovanje domov. Posebej mu je bilo zagotovljeno, da ne bo prišlo do nekorektnega ravnanja ali nasilja nad njimi.

Po izraženi pripravljenosti za predajo je bil podporočnik Ahmić odpeljan k poveljniku Območnega štaba TO Tolmin, majorju Vitu Bergincu. Poveljnik je sprejeto odločitev potrdil in izdal ukaz za izvedbo predaje na terenu – razorožitev pripadnikov stražnice ter zavarovanje objekta.

Izvedba prevzema na terenu je bila, glede na razmere in predhodne izkušnje, prepuščena presoji Silvota Hrovata. Poveljnik je pri tem izhajal iz dejstva, da je Hrovat v predhodnih dneh uspešno vodil več zahtevnih pogajanj in prevzemov objektov na Tolminskem brez uporabe sile in brez žrtev. Ta odločitev je pomenila jasno zaupanje v njegovo presojo in sposobnost obvladovanja izjemno občutljive situacije.

S tem so bila pogajanja na Mostu na Soči zaključena. Sprejeta odločitev za predajo je pomenila ključni prelomni trenutek v celotnem dogajanju na Šentviški Gori, saj je omogočila nadaljnje postopke prevzema skladišča brez oboroženega spopada in brez človeških žrtev.¹³

4.5 Predaja na objektu: napetost v zaprtem prostoru in preprečitev tragedije

S stotnikom 1. r. Darkom Mavričem in obema pripadnikoma JLA se je stotnik 1. r. Silvo Hrovat z vozilom odpravil proti Šentviški Gori – skladišču orožja in MTS. Približno 400 metrov pred stražnico je stopil v stik s stotnikom 1. r. Vilijem Šafhalterjem in mu predstavil nalogo, ki jo je prejel v štabu 63. Območnega štaba TO Tolmin.

¹³ Silvo Hrovat: Trdna mreža, str. 138; Ustno pričevanje: Silvo Hrovat, str. 88

Med pogovorom je Hrovat opazil, da sta podporočnik Ahmić in desetar nadaljevala pot proti stražnici. Ker nista čakala na nadaljnja navodila, je stekel za njima in se jima pridružil pri vhodu v objekt. Njegov prihod ni bil posebej izpostavljen, prav tako v tistem trenutku ni bilo jasno zaznano, da je v notranjost stražnice vstopil sam; tega se niso nujno zavedali niti vsi prisotni na prostoru predhodnega pogajanja.

Stražnica je bila zastražena, vhodna vrata zaklenjena. Stražar jih je odklenil, nato so se za vstopajočimi ponovno zaprla in zaklenila. Podporočnik Ahmić je bil vidno izčrpan. Usedel se je na stopnišče, sklonil glavo in se zaprl vase. Vojaki, nameščeni na vrhu stopnic, so ga opazovali kot osebo, od katere je bila odvisna njihova nadaljnja usoda. Vzdušje v notranjosti objekta je bilo izjemno napeto.

Po Hrovatovi oceni se je v tistem trenutku znašel v zaprtem prostoru, brez neposredne podpore lastne enote, med oboroženimi pripadniki JLA, kar je predstavljalo realno varnostno tveganje. Kljub temu navzven ni pokazal negotovosti ali ostrih reakcij.

Silvo Hrovat se spominja: *»Takrat me je prešinila misel, ki je bila povsem realna: sam sem v zaprtem prostoru, brez neposredne podpore lastne enote, med oboroženimi pripadniki JLA, ki bi me lahko v vsakem trenutku vzeli za talca. Ta možnost je bila resna in sem se je jasno zavedal, vendar navzven nisem pokazal niti strahu niti omahovanja. Ostal sem miren in osredotočen na izvedbo dogovorjenih postopkov.«¹⁴*

Ker pomoči od zunaj ni bilo, je Hrovat pristopil k podporočniku Ahmiću in ga opomnil na dogovorjene postopke. Zahteval je, da vojaki oddajo orožje, desetar pa naj privede stražarje s stražarskih mest (pet položajev). Podporočnik je ukaz brez odlašanja prenesel naprej in zahtevo posredoval vojakom tako, kot je bila izrečena.

Vojaki so začeli s pripravo oddaje orožja in z opremljanjem za odhod iz stražnice. Kmalu zatem je Hrovat iz notranjosti objekta zaslišal zvok razbitega stekla. Nemudoma se je odpravil v notranje prostore in po več poskusih odklepanja različnih vrat našel sobo, v kateri se je nahajal podporočnik Ahmić – psihično zlomljen, z razbitim ogledalom na tleh in pištolo v roki. Poskušal si je vzeti življenje.

Hrovat mu je odvzel orožje. Podporočnik se ni upiral; bil je v stanju močnega psihičnega šoka in je glasno stokal. Hrovat je ostal ob njem, dokler se ni vsaj delno umiril.

¹⁴ Ustno pričevanje: Silvo Hrovat, str. 89

Medtem sta v stražnico vstopila stotnik 1. r. Darko Mavrič in vodnik Cvetko Trušnjevec. Skupaj z desetarjem so obšli vseh pet stražarskih mest v približno trikilometrskem krogu, razorožili stražo in vojake privedli do stražnice. Hrovat je za trenutek zapustil prostor, kjer je bil podporočnik, in pogledal na hodnik. Orožje je ležalo po tleh, vojaki pa so hiteli z opremljanjem za odhod, kar je ustvarjalo dodatno napetost.¹⁵

V času predaje sta stotnik Angel Laharnar in Karlo Laharnar s svojima skupinama ostala na mestih opazovanja in blokade stražnice, Trušnjeveva skupina pa je zavarovala cestni dostop do objekta. Po Hrovatovih besedah je bilo v tem trenutku ključno predvsem umirjanje obeh strani.

4.6 Ključna varnostna preverjanja: miniranost in pregled podzemnih skladišč

Po umiritvi razmer je bilo najprej treba preveriti, ali je skladišče minirano. To vprašanje je bilo z vidika varnosti odločilno.

Po Mavričevem pričevanju je podporočnik Ahmić že med vožnjo na Most na Soči zatrdil, da skladišče ni minirano. Kljub temu je Hrovat ob vrnitvi na objekt podporočnika še enkrat neposredno vprašal o morebitni miniranosti ter zahteval ogled podzemnih skladišč.

Podporočnik je imel ključne podzemnih prostorov pri sebi. Izveden je bil temeljit ogled skladiščnih objektov, pri katerem je Hrovat pridobil osebno potrditev o neminiranosti objekta.

Ta korak je bil ključen za nadaljnje ravnanje. Šele po preverjeni varnosti je bilo mogoče začeti s stabilizacijo varovanja in kasneje tudi z organiziranim praznjenjem skladišča.

4.7 Človeški »ton« dogodka: slovo, besede poveljujočega in psihologija posadke

Ko so bili vojaki pripravljeni na odhod in postrojeni s potovalkami, je podporočnik zaprosil, ali se sme posloviti od svojih vojakov. Hrovat mu je to dovolil. Na dvorišču stražnice je stopil pred enoto in izrekel besede, ki bi v danem trenutku lahko pomenile dodatno destabilizacijo:

*»Jel se mogu oprostiti od vojnika?«¹⁶
(»Ali se lahko poslovim od vojakov?«)*

¹⁵ Pisno pričevanje: Emir Ahmić, str. 94

¹⁶ Ustno pričevanje: Silvo Hrovat, str. 90

»*Drugovi vojnici, ja sam dezerter.*«¹⁷

(»*Tovariši vojaki, jaz sem dezerter.*«)

Izraz *dezerter* je nosil težko vojaško in moralno oznako. Hrovat je zato posegel vmes in nagovoril vojake. Predajo je predstavil kot dejanje razuma in odgovornosti, ki je preprečilo nepotrebno prelivanje krvi ter rešilo življenje.

Sledilo je slovo. Podporočnik se je poslovil od vsakega vojaka posebej. Pri večini so bile prisotne solze. Prizor je presegal običajno vojaško proceduro – šlo je za trenutek, v katerem so se osebne stiske, odgovornost in občutek krivde prepletli v tiho, človeško slovo.

Odločitev med dolžnostjo in življenjem

V pogajalskem procesu 30. junija 1991 ni šlo zgolj za vojaško-tehnično vprašanje predaje skladišča, temveč za izjemno zahteven človeški in psihološki trenutek.

Podporočnik Emir Ahmić, tedaj triindvajsetletni poveljnik izdvojene straže JLA, se je znašel brez jasnih navodil nadrejenih in brez neposredne komunikacije s poveljstvom. Pred njim je stala skupina pripadnikov Teritorialne obrambe z jasno izraženim ciljem, za njegovim hrbtom pa približno dvajset mladih vojakov tik pred zaključkom služenja vojaškega roka.

Odločitev, ki jo je moral sprejeti, ni bila zgolj taktična, temveč eksistencialna. Moral se je vprašati, ali vztrajati pri formalni vojaški dolžnosti ali zaščititi življenje vojakov in civilnega prebivalstva Šentviške Gore.

»*U najtežem trenutku u životu trebalo je donijeti odluku da li spasavat mlade živote i živote mještana Šentviške Gore. Odlučio sam da su mladi životi vredniji od bilo čega drugog.*«¹⁸

(»*V najtežjem trenutku svojega življenja sem se moral odločiti, ali bom rešil mlada življenja in življenja prebivalcev Šentviške Gore. Odločil sem se, da so mlada življenja dragocenejša od vsega drugega.*«)

Iz njegovega pričevanja izhaja, da je bila zaščita življenj odločilni dejavnik. V notranjem boju med občutkom dolžnosti in odgovornostjo do mladih vojakov je prevladala presoja, da je človeško življenje vrednejše od skladišča orožja. Predaja je bila zanj osebno izjemno stresna in čustveno pretresljiva. V njegovem doživljanju je pomenila trenutek, ko je samega sebe videl kot izdajalca vojaške prisege. Kljub temu iz časovne distance ocenjuje, da je bila odločitev pravilna.

¹⁷ Ustno pričevanje: Silvo Hrovat, str. 90

¹⁸ Pisno pričevanje: Emir Ahmić, str. 95

Dogodek na Šentviški Gori tako ne predstavlja le vojaškega prevzema objekta, temveč tudi primer, ko je bila odločitev posameznika sprejeta z zavestjo o odgovornosti do človeških življenj. Ton dogodka je bil zaznamovan z napetostjo, hkrati pa s spoštovanjem dogovorjenih pogojev in brez nepotrebnega nasilja. Takšni trenutki potrjujejo, da osamosvojitvena vojna na tem območju ni bila zgolj vojaški spopad, temveč tudi niz težkih osebnih odločitev, sprejetih pod izjemnim pritiskom časa in okoliščin.

Karlo Laharnar v svojem pričevanju opisuje še en izrazit psihološki trenutek. Po odhodu poveljujočega na pogajanja sta bila dva vojaka razorožena. Eden izmed njiju, doma iz Bosne in Hercegovine, je ob razorožitvi psihično popustil, jokal in govoril, da je zanj konec ter da ga bosta doma »ubila oče in ded«, če izvesta, da je dezertiral.

Ta prizor razkriva notranje stanje številnih vojakov JLA v Sloveniji – šlo je za mlade nabornike, prestrašene, slabo informirane in ujete v situaciji, ki je presegala njihovo razumevanje širših političnih procesov.¹⁹

4.8 Odvoz posadke, prevzem objekta in takojšnja organizacija varovanja (pozno popoldne in večer)

Po dogovoru je bila posadka odpeljana z avtobusom, šofer domačin Marko Lapanja – prvi dan v Osnovno šolo Most na Soči, naslednji dan pa v zbirni center v Drežnici.

Angel Laharnar opisuje, da je sodeloval pri spremstvu vojakov do avtobusa, nato pa prejel nalogo, da skupaj z Darkom Mavričem vojake odpelje v Osnovno šolo na Mostu na Soči. Navaja, da se med vožnjo – kljub polno nabitemu orožju – ni počutil prijetno, saj ni vedel, kako bodo vojaki reagirali. Prevoz je kljub napetosti minil brez incidentov.

Darko Mavrič opisuje še organizacijski vidik: po prihodu so v osnovni šoli popisali vojake; seznam ima še danes (op.: str. 36). Omenja tudi, da na seznamu ni podporočnika Ahmića in vojaka iz Tolmina, ki je ostal v 86. četi.

Po prevzemu skladišča je bilo hitro jasno, da notranja namestitve enote ni smiselna. Prostori so bili omejeni, razmere neustrezne (izpad elektrike, ostanki hrane, neprijeten vonj), poleg tega pa je bila z vidika varnosti in taktičnega nadzora primernejša zunanja razmestitev. Zato se je 86. četa razporedila na položaje okoli kompleksa, poveljstvo pa je bilo nameščeno na nadzorni točki nad glavnim vhodom. Stotnik Angel Laharnar v nadaljevanju opisuje razmestitev vodov in vzpostavitev stalnih stražarskih točk – na cestnih dostopih, grebenih, opazovalnicah ter z nočnimi patroljami.

¹⁹ Ustno pričevanje: Karlo Laharnar, str. 88

1. MILOJKOVIĆ SAŠA ML. VOJNIK	02.01.1972. ČURPIJA - DUBO DANKUČA 181 35 000 SVETOGARJEVO SRBIZJA
2. GRUBIŠA NEDOLJKO DESETAR	23.04.1971. HAMBURG - PRODAVAC 2268 BELICAR 48 000 HRVATSKA
3. ŽEMJIC ZORAN DESETAR	25.12.1972 JAVOR - ŠEKUČIĆ 75450 BOSNA
4. MILOSAVLJEVIĆ GORAN DESETAR	26.11.1971 KOLJEVO - ČETAR 36 204 LADEVO SRBIZJA
5. ALEKSIC TOMISLAV VOJNIK	19.10.1971. VALJEVO - DOŠIĆ 15220 KOCERJEVO SRBIZJA
6. TANIKOVIĆ SLOBODAN VOJNIK	26.12.1972. IVANJICA - ŠUMI 32250 IVANJICA SRBIZJA
7. PAVIĆ DEJAN VOJNIK	01.07.1971. SLAVONSKA PLOČA - NOV. BEŠIĆ 9 55834 KAPOL HRVATSKA
8. KOVAČ DOBIL VOJNIK	21.07.1972. BEOGRAD - OVEA 1142 92 11212 OVEA SRBIZJA
9. ŠAGOLJ VLADE VOJNIK	05.01.1971. KOLJIC - MOKOSVIĆE 7 88409 BUREDOPE POGE BOSNA
10. BODANKOVIĆ HEZIR VOJNIK	04.01.1972. RAKETNICA - RAKETNICA 73220 ROKATICA BOSNA
11. SULEJMANIĆ PISA VOJNIK	13.08.1970. KONČE - KONČE 92424 RADUČE MAKEDONIJA
12. SULA SADIĆ VOJNIK	09.04.1970. ŠTIPICE - ŠTIPICE 3842 ŠTIPICE KOSOVO
13. SEVEROVIĆ DARIJO VOJNIK	28.08.1972 ŠTIPICE - PUT SOLARICA 47 59215 ZATON KOD ŠTIPICE HRVATSKA
14. BEKPIĆ ALIPIĆ VOJNIK	22.04.1972. VAKUPICE - VAKUPICE 91308 TABANOVCE - KUMANOVO MAKEDONIJA
15. JENIĆ TERZIĆ VOJNIK	01.08.1971. ELEZAJ - ELEZAJ 38159 DOGANAJ - KAJANIK KOSOVO
16. STOJANOVIĆ NEJAD VOJNIK	08.16.02.1972. VELIKA PLANA - VELIKA PLANA VOJSKA PULA 75 11320 SRBIZJA VELIKA PLANA
17. GAJPIĆ ŽELJKO VOJNIK	23.04.1972. KREPOLJIN - KREPOLJIN 42 846 KREPOLJIN SRBIZJA
18. ČVETKOVIĆ PUPA VOJNIK	18.07.1971. SREDEŠKINSKA PALANICA - POMORAVSKA 9/A 11320 SRBIZJA VELIKA PLANA
19. JOVANOVIĆ ŽELJKO VOJNIK	26.12.04.1972. ZENJIN - PROGAR - VOJVODANSKA 22 11275 PROGAR SRBIZJA
20. DAVIĆ AŠIM VOJNIK	10.05.1968. KALIŠTA - KALIŠTA - 96333 STRUGA - MAKEDONIJA
21. KRAŠIĆ HANP VOJNIK	05.07.1971. PUSTOSEL - PUSTOSEL 38430 RAVNICE - KOSOVO
22. PETKOV SLOBODAN VOJNIK	30.07.1972. JADEŠNIK - JADEŠNIK 17546 BIŠTAR - SRBIZJA

zgoraj: Popis vojakov, odpeljanih iz stražnice v Osnovno šolo Most na Soči
(spisek hrani Darko Mavrič)

spodaj: Prostor so varovali tudi trije šarplaninci

Poveljnik 63. Območnega štaba TO Tolmin, major Vito Berginc, nad takšno odločitvijo sprva ni bil najbolj navdušen, vendar je po tehtnem premisleku na odločitev poveljstva 86. čete pristal.²⁰

4.9 Oskrba s prehrano in logistična stabilizacija enote

Po prevzemu skladišča in razporeditvi enote na zunanje položaje je bilo treba zagotoviti redno in organizirano oskrbo 86. čete.

Oskrba s prehrano

Prehrana je bila organizirana zunaj skladiščnega kompleksa. Kuhinjo je vodil pripadnik čete Bruno Manfreda – kuhar, ki je skupaj s pomočniki in kuharicami obrata Metalflex zagotavljal prehrano tako za zaposlene kot za pripadnike enote. Po njegovih besedah so se kuharice izkazale z izjemno zavzetostjo in solidarnostjo.

Po razporeditvi enote na položaje okoli skladišča se je spremenil tudi način oskrbe. obroki so se s kombijem, ki ga je vozil Gorazd Kravanja, dostavljali neposredno na terenske položaje posameznih vodov, razdeljevanje pa je potekalo na terenu pod vodstvom Bruna Manfrede vse do razdolžitve enote sredi julija 1991.

Bruno Manfreda v kuhinji obrata Metalflex

²⁰ Ustno pričevanje: Angel Laharnar, str. 101

Delitev prehrane in obed na terenu

Pri ogledu prostorov stražnice po zavzetju je Manfreda opozoril, da kuhinja v objektu zaradi smrada, nereda in higienske neustreznosti ni omogočala normalnega delovanja. To je dodatno potrdilo pravilnost odločitve, da se prehrana organizira zunaj skladiščnega kompleksa. Ob tem je izpostavil tudi poveden prizor.

Teh dogodkov se Bruno Manfreda spominja: »Na balkonu, kjer so jedli, so na tleh ostali pladnji, na njih pa krožniki z ostanki kruha in mesnega ‘doručka’. V enem primeru sem videl celo samo ugriz v kos doručka. Takrat sem razumel, da so jedli v trenutku, ko je bil preko megafona izdan poziv na pogajanja. Vojaki so ob paniki pustili obrok in odšli v notranjost stražnice.«²¹

²¹ Pisno pričevanje: Bruno Manfreda, str. 79

Učenje po pridobitvi novega orožja za protioklepno obrambo, ki je dalo veliko moralne spodbude v četi – na sliki prostovoljec Edi Manfreda

Takojšnja stabilizacija varovanja in praznjenje skladišča

Po organiziranem odvozu posadke se je težišče delovanja 86. čete takoj preusmerilo v zagotavljanje varnosti objekta in njegove okolice.

Zavzetje skladišča ni pomenilo konca nevarnosti, temveč začetek obdobja stalne ogroženosti, ki je zahtevalo visoko stopnjo zbranosti in usklajenega delovanja.

86. četa se je v popoldanskem času premaknila iz Pečin z avtobusom in kombiji ter zasedla položaje po načrtu, ki ga je izdelal poveljnik čete stotnik 1. r. Vojnimir Rutar. Pripadniki so hkrati že sodelovali pri natovarjanju orožja na kamione.

Že 30. junija, med 13. in 14.30 uro, so se začeli pojavljati prvi prevozniki. Rajko Podgornik opisuje, da je okoli 13. ure prejel klic iz štaba TO Tolmin, naj se nemudoma odpravi proti skladišču. Na Šentviško Goro je prispel okoli 14.30, mimo avtobusa za odvoz vojakov. Po odhodu posadke se je začelo nakladanje orožja. Navaja tudi prisotnost Baldomirja Poljaka, Branka Jeklina in Iztoka Poljaka ter odvoze na dve lokaciji (Ladra in območje

pod cesto proti Svinu – »štale«).²² To potrjuje, da je bil cilj ob prevzemu skladišča trojen:

- varno in brez strela prevzeti objekt,
- vzpostaviti nadzor in varovanje skladišča,
- takoj začeti nadzorovano praznjenje in distribucijo materiala.

Dogodek na Črnem Vrhu in zaostritev varnostnih ukrepov

Zgodaj zjutraj 2. julija 1991 je enoto pretresla novica o razstrelitvi skladišča JLA na Črnem Vrhu. Ker razmere tam niso bile znane, je obstajal utemeljen sum na delovanje diverzantskih skupin.

Angel Laharnar je izjavil: *»Zgodaj zjutraj 2. julija – drugi dan po zavzetju skladišča – nas je pretresla novica, da je v zrak zletelo skladišče JLA na Črnem Vrhu. Takoj smo pomislili na možnost infiltracije diverzantskih skupin.«*²³

Na podlagi nove ocene tveganj je poveljstvo 86. čete sprejelo odločitev o dodatni utrditvi razporeditve. Na južnem boku skladiščnega kompleksa je bila vzpostavljena dodatna točka, 1. oddelek 1. voda pa premeščen v bližnji kozolec na domačiji pri Čepovancu. Pri izbiri položajev so bila upoštevana ključna merila: varnost, logistična oskrba, dostop do vode in možnost prenočevanja pod streho. Zaradi realne ocene, da bi morebitni poskus ponovnega zavzetja lahko potekal s helikopterskim desantom, je bila posebna pozornost namenjena planotam in travnikom v širši okolici skladišča.

Angel Laharnar se spominja: *»Posebej pomembni so bili položaji na Jelenkarjevem brdu, saj smo jih ocenjevali kot možne točke za helikopterske pristanke v primeru poskusa ponovnega zavzetja objekta.«*²⁴

Poveljstvo je zato sprejelo odločitev, da se enota razporedi na strateške položaje okoli celotnega skladiščnega kompleksa, poveljstvo čete pa se namesti na dvignjeni točki nad glavnim vhodom stražnice. Takšna razporeditev je omogočala nadzor nad vsemi cestnimi dostopi, preprečevanje morebitnih poskusov vdora ter zgodnje zaznavanje znakov priprav na zračne ali druge oblike napada.

Izjemno zahtevno in odgovorno nalogo razmestitve vodov, stražarskih mest in opazovalnic je opravil častnik za taktiko stotnik Angel Laharnar. Pri

²² Ustno pričevanje: Rajko Podgornik, str. 99

²³ Ustno pričevanje: Angel Laharnar, str. 101

²⁴ Ustno pričevanje: Angel Laharnar, str. 91

Skica razmestitve 86. čete po zavzetju skladišča orožja. Skico izdelal Angel Laharnar

tem je upošteval konfiguracijo terena, vse možne pristopne smeri, razdalje med položaji ter potrebe enote po varnosti, preskrbi in učinkoviti komunikaciji.²⁵

Vloga milice, zvez in civilne podpore

V dogovoru s poveljnikom Območnega štaba TO Tolmin se je v varovanje območja vključila tudi milica. Organizirane bojne skupine miličnikov so prevzele pomembno vlogo pri širšem in ožjem varovanju območja, patroliranju ter predvsem pri varovanju prevozov orožja in eksplozivnih sredstev iz skladišča. Kljub slabim telefonskim in radijskim zvezam je sprotna koordinacija med Teritorialno obrambo in milico omogočila osnovno operativno usklajenost vseh sodelujočih služb.

Že prvi dan po zavzetju skladišča se je začelo natovarjanje in odvoz prvih transportov orožja, zlasti sredstev protizračne obrambe. Oprema se je odvažala v dolino v skladu z navodili in izbori pooblaščenec Območnega štaba TO Tolmin. Tudi 86. četa TO je hitro prejela dodatno protiletalsko oborožitev, predvsem raketomete tipa »Zolja«, kar je občutno dvignilo moralo pripadnikov, zlasti v vodih, ki so pokrivali območja možnih helikopterskih desantov.

²⁵ Vojnimir Rutar: Trdna mreža, str. 191

Peter Drole, Milan Lapanja in Angel Laharnar

Pri natovarjanju so poleg pripadnikov enote pomembno pomagali tudi domačini. Njihova pomoč je bila spontana, zanesljiva in pogosto odločilna za hitrost praznjenja podzemnih skladišč. Posebno poglavje so predstavljali prevozniki, saj so se prevozi pogosto izvajali predvsem ponoči, kar je od enote zahtevalo stalno pripravljenost in hitro odzivanje.

Ena večjih stalnih težav v tem obdobju je bila odsotnost električnega napajanja na večini položajev, kar je onemogočalo redno polnjenje baterij radijskih postaj. Kljub temu je enota na Šentviški Gori razpolagala z izjemno učinkovito in predano skupino za zveze. Vezisti Peter Drole, Jurij Kovačič in Branko Gatej so z neprekinjenim delom zagotavljali, da so bile povezave med poveljstvom in vodnimi položaji ves čas vzdrževane, baterije pa stalno v uporabi. To je bilo doseženo v zahtevnih terenskih razmerah in ob velikih razdaljah med posameznimi točkami.

Kot pravi Milan Lapanja: »Dogovorili smo se, da bom baterije nosil k sebi domov, kjer sem jih polnil. Na ta način je četa lahko ohranila nujno potrebno komunikacijo, ki je bila ključna za usklajevanje vodov in varno izvajanje nalog.«²⁶

²⁶ Ustno pričevanje: Milan Lapanja, str. 104,

Pripadniki 86. čete – Karlo Laharnar z zastavo pri vstopu v stražnico orožja in MTS na Šentviški Gori

Za razbremenitev kurirske službe in izboljšanje komunikacije je bil v stacionarnem objektu skladišča vzpostavljen električni priključek, kar je omogočilo učinkovitejše polnjenje opreme in večjo operativno zanesljivost enote.

Pomembno vlogo pri stabilizaciji razmer je imel tudi Milan Lapanja, predsednik Krajevne skupnosti Šentviška Gora in pripadnik 86. čete TO. Zaradi odličnega poznavanja terena, ljudi in lokalnih razmer je postal eden ključnih stebrov pri organizaciji namestitve enote in zagotavljanju osnovnih bivalnih pogojev. Pomagal je pri ponovni vzpostavitvi telefonskih povezav, logistični podpori ter koordinaciji s krajevnimi skupnostmi.

Ob nadaljnjem zaostrovanju varnostnih ocen se je oblikoval tudi sistem teritorialnega varovanja skladišča. Vanj so bili vključeni zaupanja vredni člani Lovske družine Šentviška Gora, pripadniki civilne zaščite ter preverjeni domačini z odličnim poznavanjem terena. Varovanje je bilo organizirano neprekinjeno, 24 ur na dan, s posebnim poudarkom na nočnem času in vseh dostopih, ki bi lahko predstavljali nevarnost.

Zaradi potrebe po diskretni koordinaciji in nemotenem gibanju po

terenu se je Milan Lapanja po dogovoru s poveljstvom gibal v civilnih oblačilih, kar mu je omogočilo učinkovito delovanje brez dodatnega izpostavljanja.²⁷

Sklepna ocena obdobja po zavzetju

Dogodki po 30. juniju 1991 so jasno pokazali, da zavzetje skladišča na Šentviški Gori ni pomenilo konca nevarnosti, temveč začetek zahtevnega obdobja stalnega varovanja, praznjenja in operativne pripravljenosti. Enota je kljub napornim razmeram, pomanjkljivi infrastrukturi in stalni grožnji morebitnih povračilnih ukrepov JLA uspela zagotoviti varnost skladišča, nemoteno praznjenje ter visoko raven discipline in morale.

Na Šentviški Gori 30. junija 1991 ni prevladalo orožje, temveč odgovornost – zato se je dan končal brez žrtev.

Postavitev slovenske zastave na objekt stražnice,
pripadniki 86. čete pod vodstvom stotnika 1. r. Vilija Šafhalterja

²⁷ Ustna pričevanja: Darko Mavrič, str. 92; Cvetko Trušnjevec, str. 93; Aleksander Vončina, str. 96

zgoraj: Vezist Jan Zlatko ob opravljanju svoje dolžnosti na terenu
spodaj: 3. vod 86. čete

zgoraj: Z leve vezist Jurij Kavčič, Karlo Laharnar, Darko Flander in vezist Peter Drole
spodaj: Poslavljanje pripadnikov 86. čete ob razpustitvi enote 13. 7. 1991

5.

**PRIPRAVA NA EVAKUACIJO IN
ODVOZ OROŽJA IN MTS****5.1 Prelom po zavzetju: od varovanja k praznjenju skladišča**

Po prevzemu skladišča se je težišče delovanja 86. čete TO hitro preusmerilo v dve nalogi:

- neprekinjeno varovanje skladiščnega kompleksa, dostopov in okolice,
- omogočanje nadzorovanega praznjenja (odpiranje, dostop, fizično nakladanje), v skladu z navodili, ki so prihajala od nadrejenih struktur.

Ključno je, da poveljstvo 86. čete v tem obdobju praviloma ni odločalo, kaj se izdaja, temveč je zagotavljalo varnost, red, nadzorovan dostop in fizično izvedbo: nalaganje, premike, razporejanje ljudi ter odzive na varnostna opozorila.

Že zelo zgodaj se je pokazalo, da obseg dela presega zmožnosti enote, ki je obenem opravljala stražarsko službo in širše varovanje. Zato je bila pomembna spontana civilna pomoč. Po pričevanju Milana Lapanje so se krajani Šentviške Gore hitro odzvali in v dobri veri sodelovali pri fizično zahtevnem nalaganju, kar je bistveno pospešilo izvedbo nalog. Pri tem je šlo za sodelovanje, ki je temeljilo na zaupanju in nujnosti trenutka – orožje in strelivo je bilo treba iz skladišča čim prej varno premakniti, saj je samo skladišče predstavljalo stalno tveganje.²⁸

Po pričevanju stotnika 1. r. Silva Hrovata je bil za prvi odvoz orožja na Hrvaško njemu osebno izročen uradni dokument – zahteva za odvoz in seznam orožja, ki ga je prinesel častnik Teritorialne obrambe iz Ljubljane. Dokument je vseboval podpis Sekretariata za ljudsko obrambo RS, kar je jasno kazalo na izvor in formalno odobritev postopka.

²⁸ Ustno pričevanje: Milan Lapanja, str. 107

Prvi konvoj, ki je prišel na Šentviško Goro, je bil sestavljen iz vozil s hrvaškimi registrskimi oznakami, vozili pa so jih hrvaški vozniki. Pomembno je poudariti, da s tem konvojem ni bilo nobenega vojaškega spremstva, vodenja ali prisotnosti oseb v vojaških uniformah s strani Hrvaške, ampak s častnikom stotnikom 1. razreda TO Slovenije in miličniško patruljo iz Postaje Milice Idrija.

Naloga poveljstva 86. čete TO je bila v tej fazi omejena na:

- varovanje objekta in njegove okolice,
- nadzor nad prostorom ter
- fizično nakladanje orožja in MTS na kamione.²⁹

Po prvem odvozu orožja in MTS je bilo vodenje nadaljnjih izdaj in nakladanja formalno urejeno. Po ukazu poveljnika 63. Območnega štaba TO Tolmin, majorja Vita Berginca, sta bila za to nalogo določena člana štaba – stotnik 1. r. Rok Uršič in stotnik 1. r. Vladimir Krivec, ob pomoči vodnika Metoda Rutarja in na koncu še poročnika Silvota Seljaka.

Njihova naloga je bila organizacija, nadzor in izvedba izdajanja orožja in MTS iz skladišča, preverjanje prejete dokumentacije, vodenje evidence, izdajanje orožja po uradnih spiskih ter zahteva po podpisu prevzemnih dokumentov, prejemnikov iz Hrvaške. Izpolnjeni dokumenti so bili oddani poveljniku majorju Vitu Bergincu.

Vsi kasnejši prevozi so v primerjavi s prvim potekali drugače. Na lokacijo so redno prihajali hrvaški častniki, praviloma v vojaških uniformah, v spremstvu še dveh vojaških oseb, včasih z jasno vidnimi oznakami činov, včasih brez njih. S seboj so prinašali dokumentacijo in sezname, v katerih je bilo natančno opredeljeno, katero orožje in katera materialno-tehnična sredstva je treba naložiti. Poveljstvo 86. čete TO je tudi v tej fazi zagotavljalo varovanje, nadzorovan dostop do skladišča in izvajanje fizično zahtevnega nakladanja.

Vzporedno z vojaško-logističnimi postopki se je že v začetni fazi vključila tudi civilna pomoč. Po pričevanju Milana Lapanja je bilo zaradi obsega dela in časovne stiske treba hitro zagotoviti dodatno delovno silo. Domačini Šentviške Gore so se na poziv odzvali prostovoljno in v dobri veri ter skupaj s pripadniki 86. čete sodelovali pri fizično izjemno zahtevnem nakladanju orožja, kar je bistveno prispevalo k temu, da so se prvi transporti sploh lahko izvedli.

²⁹ Ustno pričevanje: Silvo Hrovat, str. 108

5.2 Prvi večji odvozi in »modra kuverta« kot meja odgovornosti

V pričevanjih se kot prelomni trenutek izpostavlja 3. julij 1991, ko je bil stotnik 1. r. Silvo Hrovat obveščen, da proti Šentviški Gori prihaja konvoj desetih tovornjakov (nosilnosti 5 in 7,5 tone), skupaj z miličniškim spremstvom in častnikom TO. V ozračju splošne vojne napetosti in ob pomanjkanju jasnih navodil na ravni območnega poveljstva je Hrovat zavzel jasno stališče: brez ustreznega povelja ali dokumenta izdaje ne bo dopustil.

Konvoj se je razvrstil pred zapornicami skladišča. Hrovat je častniku TO povedal, da nima nobenega ukaza, ki bi bil podlaga za natovarjanje. Tedaj mu je bila izročena modra kuverta. V njej je bil dokument, opremljen z žigom in podpisom Sekretariata za ljudsko obrambo Republike Slovenije. Hrovat vsebine ni podrobno prebiral, vendar je na podlagi podpisa razumel, da gre za formalno odobren postopek, zato je natovarjanje dopustil – vendar je ostal v vlogi nadzora in ni sodeloval kot izvajalec.

Pomemben del njegove izpovedi je tudi pojasnilo, ki ga je kasneje prejel od brigadirja Bogdana Beltrama: da so nekateri postopki razdeljevanja in odvozov potekali mimo pokrajinskih struktur in mimo Območnega štaba TO, neposredno preko republiške ravni. Ne glede na kasnejše interpretacije je dejstvo, da so bili za udeležence na terenu ključni kriteriji pisna podlaga, podpis in odgovornost izdajatelja.

V istem kontekstu stotnik Angel Laharnar poudari, da se pri prvem transportu na Hrvaško sam spominja izključno hrvaških voznikov, brez prisotnosti hrvaških častnikov ali enot, ter da o podpisih ali listinah ne more govoriti, ker jih sam ni videl. Ta razlika v zaznavi je pomembna uredniška opomba: pričevanja se v detajlih ne izključujejo nujno, temveč odražajo različne vloge in različne točke opazovanja znotraj istega procesa.³⁰

5.3 Varnostna kulisa transportov: helikopter, improvizirane zveze in miličniška veriga

Transporti so potekali v obdobju, ko so bili prisotni strah, preleti, negotovost in pomanjkanje zanesljivih zvez z vojaškimi štabi. V tem okviru Angel Laharnar opisuje epizodo, ki razkriva, kako je delovala operativna improvizacija na terenu.

Med natovarjanjem na tovornjake z oznako »HR« je enota prejela informacijo o hitrem približevanju helikopterja. Ker zveze s štabi TO niso delovale ali niso dale odgovora, se je pokazalo, da je bil ključni kanal – milica. Vzpostavljena je bila zveza z milico od Tolmina preko Cerknega do

³⁰ Ustno pričevanje: Angel Laharnar, str. 109

zgoraj: Urejena in evidentirana notranjost skladišča
spodaj: Pregledovanje pred nakladanjem

Idrije, kjer so potrdili, da helikopter nadaljuje let proti Godoviču. Šele ta informacija je omogočila umiritev razmer in nadaljevanje dela. Epizoda je pomembna zato, ker pokaže tri značilnosti obdobja:

- delo pod pritiskom in strahom pred zračnimi opazovanji ali posredovanjem,
- nezanesljivost vojaških komunikacij,
- učinkovitost miličniške mreže kot stabilnega informacijskega kanala.

5.4 Milica kot ključ varnosti: spremstva, nadzor in prevzem odgovornosti

S stabilizacijo transportov je postalo jasno, da je najnevarnejši del procesa pogosto izven skladišča – na cestah in pri pretovarjanju. Tu je bila vloga milice odločilna. Pričevanja Aleksandra Vončine, Branka Žele in drugih miličnikov opisujejo organizirane bojne skupine, ki so opravljale:

- patroljiranje in varovanje širšega območja skladišča,
- predvsem pa operativno in fizično varovanje prevozov orožja in minsko-eksplozivnih sredstev,
- koordinacijo prevzemov spremstva na relaciji Šentviška Gora–Slap ob Idrijci–Idrija (PM Idrija).

Milica je delovala v okvirih posebnih navodil in depeš, ki so poudarjale tudi v vojnih razmerah zakonitost postopkov. Pri tem je treba razumeti: miličniki niso spremljali »navadnih prevozov«, temveč pogosto prevoze eksploziva, kjer je ena napaka lahko pomenila množično katastrofo.³¹

5.5 Incident na Markaducu: preprečena katastrofa

Najbolj dramatičen primer tveganosti transportov je incident na Markaducu, opisan v več pričevanjih (Rajko Podgornik, Aleksander Vončina, Brane Žele).

Rajko Podgornik je prejel telefonsko sporočilo iz štaba TO, naj naloži 12 ton protitankovskih min in jih odpelje v Idrijo. V Idriji so sprejem zavrnili, zato se je vračal nazaj na Šentviško Goro. Do vstopa v območje takratne tolminske občine je vozil brez spremstva; šele nato je prejel spremstvo milice iz Tolmina.

Med vzponom proti Markaducu sta miličnika Brane Žele in Dušan Komar opazila dim in Podgorniku dala znak, naj ustavi. Zagorela je izpušna cev, ogenj pa se je širil na spodnji, leseni del tovornjaka. V kombinaciji z

³¹ Ustno pričevanje: Aleksander Vončina, str. 97

eksplozivnim tovorom je šlo za neposredno nevarnost katastrofe. Bojna skupina milice je:

- takoj ustavila in zavarovala območje,
- z gasilnimi aparati poskušala pogasiti požar (neuspešno),
- nato z vodo iz bližnje hiše požar dokončno pogasila,
- organizirala pretovor tovara na manjši tovornjak.

Ker Podgornikov tovornjak zaradi okvare ni mogel nadaljevati, je bil poklican Slavko Mrak, rezervni miličnik in domačin, ki je s svojim manjšim tovornjakom v več vožnjah protitankovske mine varno prepeljal nazaj v skladišče. Dogodek je ostal v spominu tudi zaradi njegovega stavka: »*To naj bo za Slovenijo.*«

Kasnejša uradna analiza je pokazala, da je do vžiga prišlo zaradi smole iz na novo izdelanega smrekovega poda, ki je kapljala na vročo izpušno cev. Vse pričevalce pa združuje ista ocena: prisebnost voznika, miličnikov in domačinov je preprečila tragedijo.³²

5.6 Drugi konvoj in prehod na sistem pretovarjanja na Slapu ob Idrijci

V začetku julija se je način odvozov spremenil. Dostop večjih vozil do Šentviške Gore je bil zaradi ozkega in zahtevnega cestišča omejen, zato se je uveljavil sistem:

- manjši tovornjaki so vozili iz skladišča do Slapa ob Idrijci,
- tam so čakali hrvaški šleperji, na katere je potekalo pretovarjanje,
- vse pod nadzorom milice.

Rok Uršič opisuje, da je bil v tej fazi odgovoren za odpremo po spiskih, pri čemer poudari, da je bila evidenca vodena kosovno (kartoni, palete, količine v kosih). Prezvemi so se potrjevali z reverzi, podpisovali so jih prejemniki.

Uršič izpostavi tudi bistven uredniški element: ob fizični izčrpanosti ljudi in nočnem delu se je način nalaganja spremenil – od začetne pretirane previdnosti do bistveno bolj grobega rokovanja, ko je nekdo povedal, da so mine brez detonatorjev. Ta prehod je simptom utrujenosti in časovnega pritiska: naloge niso bile »šolske«, temveč izvedene v realnih okoliščinah.³³

³² Ustno pričevanje: Rajko Podgornik, str. 106

Ustno pričevanje: Aleksander Vončina, str. 118

Ustno pričevanje: Brane Žele, str. 120

³³ Ustno pričevanje: Rok Uršič, str. 112

5.7 Nepravilnosti, zavrnitve in »črna uniforma«

Eden najpomembnejših prispevkov pričevanja Roka Uršiča je opis poskusa, da bi se mimo spiskov izročil dodatni material. Na hrvaški strani je orožje prevzemal moški v črni uniformi z baretko, brez oznak, ki je Uršiču namigoval, naj mu izroči tudi stvari, ki jih ni bilo na seznamu, pri tem pa pokazal denar (nemške marke).

Uršič mu ni ustregel in je zavrnil vsako izdajo brez pisne podlage. Ta epizoda je pomembna, ker potrjuje, da so na terenu obstajali pritiski in poskusi obvodov, hkrati pa kaže, da so posamezniki v sistemu ravnali z načelno odgovornostjo: spisek, podpis, reverz – ali pa nič.

5.8 Koliko odvozov in koliko materiala: pričevanja, razlike in skupni imenovalci

Pri obsegu odvozov se pričevanja razlikujejo po številkah in občutkih količin. Uršič omenja približne tone materiala v času svoje prisotnosti; Krivec poudari, da je bilo »vse popisano« in da so obstajala poročila, iz katerih bi bilo razvidno, kaj in kdaj je bilo odpeljano ter kdo je prevzel. Kar je iz pričevanj zanesljivo:

- odvozi so se izvajali večkrat,
- vsaj del odvozov je bil usmerjen na Hrvaško,
- sistem pretovarjanja na Slapu ob Idriji je bil uporabljen zaradi omejitev cestišča,
- pri odvozih je milica imela stalno vlogo varovanja,
- evidenca je obstajala na operativni ravni (kartoni, reverzi, podpisi), vendar je kasnejša usoda dokumentacije pri nekaterih udeležencih sprožila dvome in nejasnosti.

Uršič opiše tudi občutek, da se je del dokumentov kasneje »izgubil« ali da ni bilo več mogoče jasno slediti vsem reverzom. Sam izpostavi primer, ko je še kasneje našel dva reverza v žepu uniforme in za njuno nadaljnjo usodo ni dobil enoznačnega odgovora. To je eden izmed razlogov, zakaj so se po vojni pojavila vprašanja, interpretacije in nezaupanje – ne nujno zaradi slabih namenov, temveč zaradi vojnih razmer, sprememb nalog in pomanjkanja urejenega arhiviranja.³⁴

³⁴ Ustno pričevanje: Vlado Krivec, str. 114

Obveščevalec VI. uprave s Primorske Božidar Horaček, ki je bil navzoč pri pretovarjanju, pravi, da so štirideset tovornjakov orožja za hrvaško vojsko iz tolminskih hribov že kmalu odpeljali čez mejo.²⁷⁸

Navedbe je potrdil njegov kolega Rajko Velikonja iz Nove Gorice. Spomni se, da so iz Hrvaške po orožje v skladišče Šentviška Gora prišli vsaj dvakrat. Prvič bojda še med agresijo na Slovenijo, drugič jeseni 1991. Priznal je, da so »blago prevzeli neposredno Hrvatje in plačali z gotovino«. Kam je šel denar, Velikonja ne ve, prepričan je le, da ga niso dobili teritorialci iz območnega štaba v Tolminu.

Zapis iz knjige Mateja Šurca Prevarana Slovenija (Domoljubje, zapisano z ničlami) v sestavku z naslovom Rašomon na Šentviški Gori in »terorist« v Ljubljani (na osnovi pogovora z Vitom Bergincem, Radovljica, 26. april 2014 – stran 135)

5.9 Druga polovica julija: prevzemi, straže in evidenčne posledice

Posebno poglavje predstavlja pričevanje podporočnika Silvota Seljaka, ki je 13. julija prejel ustni ukaz, naj odide na Šentviško Goro in kot poveljujoči prevzame skladišče ter organizira varovanje. V tej fazi se slika ponovno spremeni: poleg enote TO so v varovanju sodelovali tudi mladi vojaki – prebežniki iz JLA – ki jim je do konca roka manjkalo še približno mesec dni. Seljak opisuje organizacijo straže, patrulj, popis orožja, ter konkretne prihode hrvaških vozil in šleperjev, pri katerih je bilo nalaganje izvedeno po pripravljenih seznamih in popisu vsakega zaboja.

V tem obdobju Seljak izpostavi tudi prihod opazovalcev (»bele čelade«) in drobne, a pomenljive varnostne situacije (npr. odvržena vetrovka ob cesti, ki je zaradi možnosti miniranja niso odstranili).

Seljakovo pričevanje pa ima še en pomemben zaključni poudarek: vprašanje evidenc sodelujočih in poznejših pravic. Del ljudi – posebej mladi prebežniki iz JLA – po njegovih besedah danes nima urejenih dokazil ali knjižic, zato ne morejo uveljavljati statusa, ki bi jim pripadal. Ta vidik se neposredno navezuje na širšo temo celotnega zapisa: marsikaj je bilo izvedeno odgovorno in uspešno, vendar vojni čas ni omogočil urejenih administrativnih sledi.³⁵

³⁵ Ustno pričevanje: Silvo Seljak, str. 117

Sklep poglavja 5: varnost brez slavlja, uspeh brez iluzij

Dogajanje med 30. junijem in 25. julijem 1991 kaže, da je bila Šentviška Gora po zavzetju predvsem logistična in varnostna operacija. V njej so se prepletali vojaško varovanje, civilna pomoč, miličniška operativnost, fizično delo, nočni transporti, improvizirane zveze in stalna negotovost.

Najbolj zgovoren simbol tega obdobja ni količina odpeljanega materiala, temveč dejstvo, da je ob tolikšni nevarnosti – zlasti pri eksplozivu – proces potekal brez množične nesreče. Incident na Markaducu ostaja opomin, kako malo je manjkalo do katastrofe, in hkrati dokaz, kako veliko je pomenila prisebnost ljudi na terenu.

Če je bilo zavzetje skladišča preizkus poguma in psihologije, je bilo praznjenje skladišča preizkus odgovornosti. In prav to je skupni imenovalec pričevanj: delo je bilo opravljeno v času, ko ni bilo prostora za napake.

Obdobje med 30. junijem in 25. julijem 1991 na Šentviški Gori tako ni bilo le tehnična operacija praznjenja skladišča, temveč preizkus organiziranosti, zaupanja in odgovornosti v razmerah, kjer so se odločitve, izvršitev in tveganje pogosto srečevali v istem trenutku.

Na terenu so bili prisotni vojaki, miličniki, domačini in posamezniki iz različnih struktur, vsak s svojo nalogo in svojo stopnjo odgovornosti. Dokumenti so prihajali, se podpisovali, oddajali naprej; nekateri so se ohranili, drugi so se izgubili v času in kasnejših premikih arhivov. V pričevanjih ostajajo občutki napetosti, utrujenosti in dolžnosti – ter hkrati zavest, da je bilo treba ravnati premišljeno, brez naglice in brez samovolje.

Del materiala je bil prerazporejen v dolino, del izven slovenskega prostora. V tem je Šentviška Gora prerasla lokalni okvir in postala del širšega zgodovinskega procesa, katerega posledice so segale daleč preko planote.

6. ZAKLJUČEK

Dogajanje na Šentviški Gori v poletju 1991 sodi med tiste epizode osamosvojitvene vojne, kjer se odločnost ni izražala v spopadu, temveč v zadržanosti, odgovornosti in vsakodnevnem obvladovanju tveganj. Zavzetje skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev JLA, njegovo varovanje ter postopno praznjenje so potekali v razmerah izjemne negotovosti, ob pomanjkljivih informacijah in pogosto brez jasnih pisnih navodil – vendar brez žrtev in brez nepopravljivih posledic.

Uspeh ni bil rezultat ene same odločitve ali posameznega povelja, temveč dolgotrajnega in zahtevnega procesa, v katerega so bili vključeni številni posamezniki in različne strukture. Pripadniki 86. čete Teritorialne obrambe so prevzeli odgovornost za varovanje objekta in njegove okolice, pogosto v izčrpavajočih razmerah, ob pomanjkanju spanja, v nočnem času in ob stalnem strahu pred letalskimi preleti, diverzantskimi akcijami ali notranjimi incidenti. Njihova naloga ni bila odločanje o politični usodi orožja, temveč zagotavljanje varnosti, reda in izvedbe naloženih ukrepov.

Pomembno vlogo je imela tudi milica, ki je v tem obdobju nosila eno najtežjih in najbolj izpostavljenih nalog – varovanje transportov orožja in eksplozivnih sredstev. Prav na cestah, izven skladišča, so se tveganja pogosto pokazala v najnevarnejši obliki. Incident na Markaducu je nazoren primer, kako blizu je bila možnost množične nesreče in kako odločilni so bili prisebnost, usposobljenost in sodelovanje miličnikov, voznikov ter domačinov. Dejstvo, da je bil tak dogodek razrešen brez žrtev, govori samo zase.

Dogajanje na Šentviški Gori razkriva tudi pomen civilne podpore. Domačini, lovci, pripadniki civilne zaščite in posamezniki brez formalnih vojaških vlog so s svojim poznavanjem terena, fizično pomočjo in pripravljenostjo sodelovati bistveno prispevali k temu, da so naloge sploh lahko potekale. Njihova vloga ni bila vedno zapisana v ukazih ali poročilih, vendar je bila v praksi pogosto odločilna.

Čeprav se o dogodkih na Šentviški Gori dolga leta ni govorilo in so številni udeleženci po vojni ostali brez formalnega priznanja ali ustrezne

dokumentacije, ta zapis jasno pokaže, da je šlo za kolektivni uspeh. Uspeh ni bil v količini zajetega ali odpeljanega orožja, temveč v tem, da skladišče ni eksplodiralo, da ni prišlo do oboroženega spopada in da se je nevarno obdobje končalo brez človeških žrtev.

Dogodek pa razkriva tudi drugo plat tistega časa. Iz pričevanja podporočnika Emirja Ahmića izhaja, da je bila posadka stražnice v trenutku zaostrojitve razmer brez jasnih navodil in brez neposredne komunikacije z nadrejenim poveljstvom. Odločitev, sprejeta 30. junija 1991, ni bila zgolj vojaško-taktična, temveč človeška. V danih razmerah je bila odgovornost prepuščena posamezniku, ki se je znašel med dolžnostjo in življenjem. Prav ta odločitev je preprečila možnost tragedije.

Pomen skladišča na Šentviški Gori je kmalu presegel lokalni okvir. Po podpisu Brionskega sporazuma 7. julija 1991 sta v Tolmin prispela dva visoka častnika iz Nizozemske kot predstavnika evropske opazovalne misije in izrazila željo po ogledu skladišča orožja in MTS na Šentviški Gori. Objekt je bil tako prepoznan kot ena pomembnejših točk dogajanja v Posočju. Ogled sta opravila v spremstvu poveljnika 63. Območnega štaba TO Tolmin majorja Vito Berginca in varnostnega častnika stotnika 1. r. Silvota Hrovata.

Ogled skladišča orožja in MTS na Šentviški Gori – v sredini major Vito Berginc med dvema visokima častnikoma Evropskih opazovalcev, desno stotnik 1. r. Silvo Hrovat, levo prevajalec.

Del prevzetega materiala je bil po odločitvah takratnih republiških struktur prerazporejen tudi izven slovenskega prostora. Orožje je v nadaljnjih mesecih postalo del širšega konflikta na območju nekdanje države. Dogodek na Šentviški Gori je bil tako umeščen v širši zgodovinski proces, katerega posledice so segale daleč preko lokalnega okolja.

Ta zapis ne želi biti sodba ali povečevanje, temveč poskus razumeti, kako je v razmerah vojne prevladala odgovornost nad naglico, presoja nad strahom in sodelovanje nad razkrojem.

Na Šentviški Gori 30. junija 1991 ni odločalo orožje, temveč presoja. Zato se je dan končal brez žrtev – in prav zato si zasluži zapis.

**Zapis pričevalcev o
dogodkih med
27. 6. in 23. 7. 1991,
o zavzemanju
skladišča
Jugoslovanske
ljudske armade na
Šentviški Gori**

O zapisih pričevalcev

V nadaljevanju so objavljeni zapisi pričevanj neposrednih udeležencev dogodkov, povezanih z zavzetjem skladišča orožja in materialno-tehničnih sredstev JLA na Šentviški Gori leta 1991. Osrednji del pričevanj je nastal na podlagi zvočnega posnetka organiziranega pogovora, opravljenega 14. oktobra 2025. Po tem datumu so bila zbrana tudi dodatna individualna pričevanja, med njimi pisni zapisi in naknadno posredovana osebna pričevanja posameznih udeležencev, ki ob prvem srečanju niso mogli sodelovati ali so svoje poglede želeli dopolniti.

Vsa pričevanja so v največji možni meri ohranjena v avtentični, dobesedni obliki. Posegi v besedilo so bili omejeni izključno na jezikovno urejanje, odpravo očitnih slovničnih nepravilnosti ter izboljšanje preglednosti zapisa, brez vsebinskega poseganja ali spreminjanja pomena izjav.

Pri pripravi zapisov je bila posebna pozornost namenjena spoštovanju osebne izkušnje vsakega pričevalca. Namen objave ni presojanje ali vrednotenje posameznih odločitev, temveč ohranitev različnih doživljanj na iste dogodke ter dokumentiranje časa, v katerem so bile odločitve sprejete pod izjemnim pritiskom in v razmerah negotovosti.

Zapisi pričevanj predstavljajo temeljni vir in osnovo za izdelavo zgodovinskega zapisa v prvem delu publikacije. Namen njihove objave je ohraniti osebne poglede, izkušnje in spomine sodelujočih ter omogočiti bralcu neposreden vpogled v dogajanje skozi glasove tistih, ki so bili dogodkom neposredno priča.

Kopije podpisov udeleženih pričevalcev so priložene na koncu tega dela kot dokumentarna priloga.

Uredniška opomba

Zapis temelji na neposrednih pričevanjih udeležencev ter na primerjavi več virov, ki obravnavajo dogodke na Šentviški Gori v času osamosvojitvene vojne leta 1991. Pri oblikovanju besedila je bil poseben poudarek namenjen razumevanju razmer, kakršne so bile v trenutku dogajanja, in ne kasnejšim interpretacijam ali ocenam iz časovne distance.

V posameznih delih se zapis lahko razlikuje od že objavljenih opisov dogodkov. Te razlike ne izhajajo iz namena popravljanja ali presojanja drugih avtorjev, temveč iz prizadevanja za čim bolj natančno rekonstrukcijo poteka dogajanja na podlagi osebnih pričevanj, notranje logike dogodkov ter medsebojnega preverjanja virov.

Namen zapisa je prispevati k celovitejšemu razumevanju vloge ljudi in okoliščin v ključnih dneh leta 1991 ter ohraniti spomin na dogajanje, ki je v lokalnem in širšem prostoru pogosto ostalo manj izpostavljeno.

1.

Predstavitev skladišča orožja in MTS JLA na Šentviški Gori

MARTIN GERLIČ, zastavnik

|pisni zapis|

Zastavnik Martin Gerlič je bil pred začetkom osamosvojitvene vojne pripadnik obmejnega bataljona JLA v vojašnici Tolmin. Takoj ob začetku vojne je prestopil v Teritorialno obrambo Republike Slovenije.

Skladišče orožja in materialno-tehničnih sredstev JLA na Šentviški Gori je bilo namenjeno hrambi in oskrbi s strelivom za 345. planinsko brigado, 62. obmejni bataljon ter za rezerve Ljubljanskega korpusa. Objekti so bili zgrajeni skladno z vsemi veljavnimi varnostnimi standardi in so bili zasnovani tako, da bi imela morebitna eksplozija posameznega objekta minimalne učinke na okolico.

Objekti skladiščnega kompleksa so bili v uporabo predani leta 1988. V kompleksu je bil tudi poseben objekt, ki ga je uporabljala Teritorialna obramba. Edino v tem objektu so se skladiščila oborožitev in pehotno strelivo enot TO Območnega štaba TO Tolmin.

Skladišče je sestavljalo štiri podzemne objekte tipa U-250, kar pomeni, da se je v vsakem posameznem objektu lahko skladiščilo do 250 ton čistega eksploziva. Skupna zmogljivost skladišča je tako znašala približno 1.000 ton.

V teh objektih se je lahko skladiščilo izključno strelivo. V njih ni bila hranjena pehotna oborožitev, tu ni bilo vozil, rezervnih delov ali sredstev zvez, z izjemo orožja za enkratno uporabo, kot so lansirni kompleti Strela-2M za protiletalsko obrambo ter ročni raketometi 64 mm ZOLJA, ki so se po pravilih skladiščili kot strelivo.

Kaj je bilo skladiščeno

Objekt U-1

V objektu sta bila skladiščena 3. in 4. bojni komplet 345. planinske brigade, namenjena enotam brigade, ki bi v primeru potrebe delovale v Posočju, na smeri proti Italiji.

Objekt U-2

Ta objekt je bil izključno namenjen skladiščenju minsko-eksplozivnih sredstev, kot so:

- eksploziv TNT,
- protitankovske mine,
- protipehotne mine.

Ta sredstva so bila namenjena tako imenovanim GZ-skupinam (skupinam za oviranje), katerih naloga bi bila miniranje cest, mostov in drugih pomembnih komunikacij. Natančnih količin v tonah se ne spominjam.

Objekt U-3

V tem objektu so bila skladiščena sredstva treh bojnih kompletov streliva za 1. bataljon 345. planinske brigade, stacioniran v Tolminu.

Objekt U-4

V objektu U-4 je bil skladiščen:

- tretji bojni komplet 62. obmejnega bataljona,
- več kot milijon nabojev kalibra 7,62 mm za mitraljeze M-84 z obodom, čeprav takšnega orožja na tem območju ni bilo.

To strelivo je bilo premeščeno iz skladišča v Grosupljem zaradi boljših pogojev skladiščenja in je sodilo v korpusne rezerve. Poleg tega je bila v tem objektu skladiščena tudi manjša količina ročnih bomb M-75, ki jih je tam hranila milica.

Natančnih količin streliva in minsko-eksplozivnih sredstev danes ne morem zanesljivo opredeliti. Menim pa, da bi bilo smiselno preveriti, pri kom so po zavzetju skladišča ostali originalni skladiščni dokumenti. Vsak objekt je imel namreč skupno listo streliva, ki se je nahajala takoj ob vходу v posamezni objekt. Če bi bili ti dokumenti danes dostopni, bi bilo mogoče stanje zalog ugotoviti do zadnjega naboja.

Poleg skupnih list je imel vsak štok oziroma vsaka skupina streliva svojo štok-listo. To so bili zelo natančni dokumenti, ki so vsebovali podatke o:

- vrsti streliva,
- količinah,
- serijah smodnika,

- vrstah vžigalnikov
- in drugih tehničnih podatkih.

Spominjam se, da smo v Slovensko vojsko kasneje prejeli ročne raketo-mete ZOLJA, pri katerih so bile na zabojih še vedno pritrjene štok-liste, ki sem jih sam izdelal v objektu U-4. Na podlagi tega sem takoj vedel, da je bilo skladišče že zasedeno.

Kolikor mi je znano, je bilo v skladišču tudi topovsko strelivo kalibra 76 mm, saj se spominjam, da smo del tega streliva kasneje predali v Mursko Soboto. Prav tako v tem zapisu niso navedene količine min za ročne minomete M-57.

Razpravo smo zaključili z ugotovitvijo, da za namen tega pogovora natančno stanje zalog ni ključno vprašanje, saj za takšno oceno nismo bili pristojni, niti kompetentni.

2.

27. 6. 1991

Začetek mobilizacije**VOJNIMIR RUTAR****stotnik 1. r., poveljnik 86. čete**

|pisni zapis|

Ob začetku razgovora smo ugotovili, da je od takratnih pripadnikov že pokojnih več kot deset udeležencev dogodkov. Njihov spomin smo počastili z enominutnim molkom.

Med pokojnimi sta tudi poveljnik 86. čete, stotnik 1. razreda (stotnik 1. r.) Vojnimir Rutar, in njegov pomočnik za zaledje, stotnik 1. r. Tonček Leban. Ker ju ni več med nami, sta v nadaljevanju predstavljena njuna zapisa, povzeta iz knjige Trdna mreža.

Takoj po prihodu prvih častnikov v poveljstvo čete in posamezne vode smo začeli z nujnimi pripravami za vzpostavitev stanja, ki bi nam v primeru bojnega delovanja omogočalo učinkovito delo. Prvo nalogo je predstavljalo zagotavljanje osnovnih pogojev za namestitev pripadnikov ter organiziran prevzem in razdelitev orožja in bojnega streliva. Pripadniki so prihajali z različnih koncev, zato je bilo potrebno hitro in pregledno razporejanje po vodih in desetinah.

Skupaj z lokalnimi predstavniki in drugimi pomembnimi subjekti na Pečinah smo že v teh prvih urah vzpostavili ključne oblike sodelovanja. Poudarek je bil na zagotavljanju prehrane, ki jo je prevzel obrat DO Metal-flex, ter na podpori Civilne zaščite in Lovskega društva. Hkrati smo začeli s čiščenjem orožja in sprejemom vojakov, ki so se po prejemu vpoklicnih pozivov postopoma zbirali pred stavbo krajevne skupnosti. Prek sredstev

zvez in radijskih postaj smo spremljali razmere po Sloveniji, saj smo potrebovali čim bolj ažurne informacije o razvoju dogajanja.

Že v zgodnjih urah smo se soočili s prvim zapletenim dogodkom. V gostilni na Pečinah se je pojavil takratni komandant garnizona JLA Tolmin. Zaradi še nedokončane formacije čete ter predvsem zaradi velikega števila civilistov v središču vasi zajetja ni bilo mogoče izvesti brez tveganja za neposredno ogrožanje civilnega prebivalstva. Zato morebitni kasnejši očitki o opustitvi zajetja niso utemeljeni – pogoji enostavno niso dopuščali varne izvedbe.

Pri poslušanju UKV-postaje smo že ta dan ugotovili, da nekdo spremlja naše komunikacije, naloge in razporeditev sil. To je potrdilo naša predvidevanja, da JLA pozorno spremlja dogajanje na Šentviški planoti in da je pri nadaljnjih ukrepih potrebna povečana previdnost.

Poleg osnovnih notranjih priprav smo določili tudi prve borbene položaje za delno formirane enote izven naselja ter razporedili stražarje, ki so prevzeli začetne varnostne naloge. V sodelovanju s predstavniki lokalne skupnosti in drugih organizacij smo se dogovorili za dodatne rešitve na področju varovanja: prostovoljno straženje, vključitev lovskih straž ter vzpostavitev rezervnih virov obveščanja o morebitnih pojavih sovražnih enot na cestah in v zraku.

Poseben izziv je predstavljala odsotnost varnostnega častnika Gabrijela Živca, ki se na dan mobilizacije ni odzval, čeprav je bil v preteklosti redno prisoten na vseh usposabljanjih. Zaradi njegovega izostanka je poveljstvo izgubilo ključno osebo, zadolženo za varnostne in protidiverzantske naloge. Zato smo morali častniki poveljstva – v okviru t. i. troedinega poveljevanja (poveljnik čete, častnik Angel Laharnar za taktične naloge in častnik Anton Leban za oskrbo) – prevzeti tudi vse varnostne vidike delovanja enote. To nas je dodatno obremenilo prav v prvih, hkrati pa najpomembnejših urah mobilizacije.³⁶

³⁶ Vojnimir Rutar: Trdna mreža, str. 188

TONČEK LEBAN

stotnik 1. r., pomočnik poveljnika za zaledje 86. čete
|pisni zapis|

Le nekaj ur po tem, ko se je 28. junija 1991 naša enota – 86. samostojna četa Teritorialne obrambe – začela zbirati na mobilizacijskem zbirališču na Pečinah, smo bili že postavljeni pred izvedbo prve vojaške akcije. V tistem času smo bili še v zgodnji fazi zadolževanja ter razdeljevanja orožja in streliva. Radijskih zvez nam ni uspelo vzpostaviti, zato smo se posluževali telefona, ki so ga posebej za nas namestili v objektu Krajevne skupnosti Pečine.

Težava je bila v tem, da je bila to naša edina zveza, hkrati pa je bila telefonska linija fizično oddaljena vsaj dvesto metrov od mesta, kjer se je enota zbirala. Zato je bila kurirska služba edina stalna možnost komuniciranja s poveljstvom.

Okoli pol enajstih dopoldne sem zamenjal dežurne pri telefonu, da so lahko prevzeli svoje orožje. Kmalu zatem je mimo z veliko hitrostjo pripeljal vojaški kamion. Iz notranjosti objekta sem videl, da so v kabini sedeli vsaj trije vojaki JLA, po načinu vožnje pa sem sklepal, da je bilo pod zadnjo spuščeno ponjavo še več vojakov. Kamion se je ustavil pred gostilno, približno tristo metrov naprej. Nekaj vojakov je izstopilo in vstopilo v gostilno.

Na mopedu sem poslal vaščana, naj preveri razmere. Vrnil se je z informacijo, da je v gostilni poveljnik tolminskega garnizona s skupino oboroženih vojakov. Prosil sem ga, naj o tem takoj obvesti poveljnika čete, stotnika Rutarja. V istem trenutku je v objekt vstopil domačin, ki se je predstavil kot miličnik. Potrdil je enako informacijo in jo predal naprej na postajo milice v Tolmin. Iz gostilne je pritekla tudi mlada deklica z istim sporočilom, pri tem pa dodala, da na zadnjem delu kamiona leži še vsaj en oborožen vojak.

Kmalu zatem je iz Območnega štaba TO prišlo povelje, da moramo komandanta garnizona zajeti. Ponovno sem poslal civilnega kurirja k poveljniku čete Rutarju. Medtem sem opazoval situacijo in čakal na prihod enote, vendar ta ni mogla takoj priti, saj je bilo treba komaj razdeljeno orožje razkonzervirati in pripadnike vsaj minimalno usposobiti za morebitni oboroženi poseg.

Po desetih do petnajstih minutah sem se sam po prikriti poti odpravil proti našim položajem, ko mi je nasproti prišla skupina osmih naših vojakov pod vodstvom komandirja Borisa Jermola. Dogovorili smo se, da se gostilni prikrito približamo mimo obrata Metalflex in poskusimo vstopiti skozi zadnja vrata. Hkrati sem predlagal poveljniku čete Rutarju, naj se manjša skupina naših pripadnikov počasi približa gostilni čez travnik, da bi pritegnila pozornost vojakov na kamionu.

Skupina z Jermolom in menoj je že začela s prikritim približevanjem, ko smo opazili, da je kamion JLA odpeljal v smeri Tolmina.

Čeprav nam akcije ni uspelo izvesti v skladu z izdanimi ukazi, drži, da smo se njenega izvajanja lotili že pred formalnim prejemom povelja iz Območnega štaba TO. Morda smo pristopili nekoliko bolj previdno in temeljito, nikakor pa ne premalo. Zajetja nismo želeli izvesti brez ustreznih priprav, saj bi s tem tvegali varnost civilistov v okolici gostilne ter lastno varnost. Podatkov o številu vojakov na kamionu in njihovih dejanskih namenih nismo imeli.

Pri tem je treba upoštevati, da je bila enota še v fazi sprejemanja orožja in osnovnega usposabljanja, da je manjkalo več komandirjev vodov in desetih, da večina pripadnikov še ni bila povsem usposobljena za tovrstne naloge ter da je v večini primerov šlo za civiliste, ki so šele oblekli uniforme.

Za dodatno previdnost so poskrbele tudi tehnične omejitve. Z Območnim štabom se nismo mogli sproti posvetovati, saj je bila edina zveza telefonska in oddaljena od enote, megafon pa se je nahajal daleč od mesta, kjer se je enota zbirala in usposabljala. Že en sam megafon bi bistveno olajšal obvladovanje situacije in usklajevanje ukaza o zajetju.

Ukazu smo sledili, vendar smo zaradi vseh navedenih razlogov oklevali uperiti orožje proti nekomu, ki je čez noč postal sovražnik – še posebej, ker nas ni napadal. Zajetje v zaprtem prostoru, kjer so bili prisotni civilisti, med njimi tudi otroci, smo upravičeno ocenili kot zelo tvegano. En sam nepremišljen strel bi lahko povzročil hude posledice.

Z današnje časovne distance sem prepričan, da je bila odločitev o temeljitejši pripravi pravilna. Na ta način smo se izognili potencialnim žrtvam, tako na naši kot na nasprotni strani.³⁷

³⁷ Tonček Leban: Trdna mreža, str. 196

KARLO LAHARNAR

pripadnik 86. čete, krajan Šentviške Gore

[zapis po pričevanju]

Ob prihodu poveljnika planinskega bataljona, majorja Marka Nikolaša, smo ravno dekonzervirali in čistili orožje. Večina orožja je bila še vedno v zabojih. Njegov prihod je vse presenetil – tako pripadnike enote kot, po mojem mnenju, tudi poveljstvo čete. V tistem trenutku enota še ni bila v celoti oblikovana. Orožje smo šele prevzemali, zveze so bile pomanjkljive, hkrati pa v prostoru ni bilo jasno razmejeno, kdo je del enote in kdo ne.

Domačini smo dobro poznali postopek kontrolnega obhoda skladišča orožja na Šentviški Gori, zato smo šli do poveljnika čete in mu povedali, kje se bo major Nikolaš verjetno gibal. Ukaz, da je treba komandanta tolminskega garnizona, majorja Nikolaša, zajeti, je iz Območnega štaba prispel šele potem, ko so naši vezisti sporočili, da se nahaja na Pečinah.

Nisem povsem prepričan, vendar menim, da je bil v trenutku, ko je povelje prispelo, Nikolaš že na poti naprej po ustaljeni smeri proti skladišču na Šentviški Gori. To dejstvo kaže predvsem na to, da je bilo v tistih prvih urah vse skupaj še precej neusklajeno. Mobilizacija enote se je začela šele nekaj ur prej, zato nadzor nad terenom še ni bil vzpostavljen v polnem obsegu.

Če bi za njegov prihod izvedeli vsaj nekaj minut prej, bi lahko reagirali drugače. A gledano z današnje časovne razdalje se zdi, da se je dogodek razvil po najboljšem mogočem scenariju. Vsak poskus posredovanja, izveden v takratnih razmerah, bi lahko sprožil nepredvidljive in nevarne posledice.

Moje osebno mnenje je, da enota takrat ni bila pripravljena na kakršnokoli resno akcijo – niti v primeru, ko bi se zdelo, da je Nikolaš lahka tarča. V vasi so se sicer pojavila namigovanja starejših prebivalcev, da se je morda prišel predati, vendar ti sumi nikoli niso bili potrjeni.

Kljub temu menim, da je bilo bolje, da se dogodki niso razvili v oborožen poseg. Pripadniki čete takrat niso bili niti psihično niti fizično pripravljene za konflikt takšne občutljivosti in tveganja, še posebej ne v okolju, kjer je bilo prisotnih veliko civilistov.

Zavedali pa smo se tudi, kaj pomeni skladišče na Šentviški Gori. Strah ni bil prisoten samo med vojaki, ampak tudi med domačini.

PETER DROLE, vezist v 86. četi

[zapis po pričevanju]

Na Pečine sem prispel že prvi dan sredi dneva, takoj po prejemu poziva, saj sem imel vso potrebno opremo pripravljeno že od prej. Poveljstvo čete je bilo skupaj s kurirjem in vezisti nameščeno v prostorih nad trgovino, kjer smo imeli na voljo telefon, UKV-postajo in CB-postajo.

Povezava s štabom in milico je potekala predvsem preko telefona, medtem ko je bil stik med vodi in poveljstvom v času mobilizacije večinoma vzpostavljen s pomočjo kurirjev. Vse se je dogajalo v vasi, enota pa še ni imela vzpostavljene interne radijske mreže.

Že prvi dan popoldne, ko je mobilizacija še potekala, sem na UKV-postaji ujel pogovor dveh oseb v srbohrvaščini. Intonacija in izbira besed sta jasno kazali, da gre za vojaški osebi, ki opazujeta dogajanje na Pečinah – torej našo enoto.

Takoj sem o tem obvestil poveljnika in skupaj smo začeli poslušati pogovor. Eden od govorcev je uporabljal popačen, ženski glas, kar je dodatno vzbujalo pozornost.

Po spominu je pogovor potekal približno takole:

Ž: »*Jel si bio danas u državnom?*«

(»*Ali si bil danes v državnem?*«)

M: »*Da. A ti, jel ima nešto zanimljivo u selu?*«

(»*Da. Ali je kaj zanimivega v vasi?*«)

Ž: »*Ima. Tamo je puno omladinaca.*«

(»*Je. Tamo je polno mladine.*«)

M: »*Šta rade?*«

(»*Kaj delajo?*«)

Ž: »*Tamo piju, tamo se vesele. Bila sam u prodavaonici.*«

(»*Tam pijejo, tam se veseliyo. Bila sem v trgovini.*«)

M: »Šta ima tamo?«

(»Kaj se dogaja tam?«)

Ž: »Tamo ima voće, veoma lepo voće. Tamo pozadi.«

(»Tam imajo sadje, zelo dobro sadje. Tam odzadaj.«)

M: »Da li bi mi to mogli malo ...?«

(Ali bi mi lahko malo ...?«)

Ž: »Pa da, svakako ...«

(»Seveda, v vsakem primeru ...«)

Na prvi pogled ta pogovor ne deluje nič posebnega. V tistem trenutku pa je pomenil jasno opozorilo, da nas nekdo opazuje, spremlja naše gibanje in celo opisuje, kje se nahaja »voće« – torej oprema, orožje in osrednji del enote.

ALEKSANDER VONČINA

pomočnik komandirja Postaje milice Tolmin

[zapis po pričevanju]

Posebej moram poudariti, da je bilo v času razglasitve vojne vsem enotam – tako milici kot Teritorialni obrambi – z depešo ukazano, da je pri obrambi Republike Slovenije dovoljena uporaba orožja. Depešo sta podpisala takratni minister za notranje zadeve in minister za obrambo. Vse naloge, ki smo jih v tistih dneh in urah opravljali, so bile formalno vezane na ta okvir in so potekale v skladu z njim. Dogajanje na območju Šentviške Gore v tistih prvih urah vedno razdelim na štiri vsebinske sklope:

- naloge milice (PM Tolmin) glede poskusa prijetja majorja Nikolaša in spremljajočih vojakov,

- varovanje mobilizacijskega območja 86. čete TO,
- naloge milice takoj po zavzetju skladišča orožja,
- prevoze minsko-eksplozivnih sredstev (MES) ter dogodek vžiga poda tovornjaka prevoznika Podgornika.

Ko sem kot miličnik vodil bojno skupino, sem skupaj z ostalimi pripadniki takoj odšel na območje Šentviške planote. Iz Območnega štaba TO – osebno me je poklical poveljnik Vito Berginc – sem prejel informacijo, da je bilo vojaško vozilo pinzgauer opaženo na območju Pečin oziroma Šentviške Gore. V njem naj bi bili komandant garnizona Tolmin, major JLA Nikolaš, ter šest do osem vojakov s popolno bojno opremo. V tistem času smo vsak premik vojske natančno spremljali ter se sproti obveščali z OŠTO in koordinacijsko skupino uprave Milice Nova Gorica.

Prva informacija, ki je prišla iz OŠTO, je bila, da naj bi bil major Nikolaš skupaj s spremljajočimi vojaki že prijet na Šentviški planoti in da naj bi z njim ravnali pripadniki Teritorialne obrambe. Na podlagi te informacije je bila nemudoma formirana bojna skupina miličnikov, ki sem jo prevzel jaz. Skupino smo sestavljali: Aleksander Vončina, Miljko Lesjak, Marko Bokan, Danilo Jarc in Igor Gerbec. Z intervencijskim vozilom – marico – smo se odpravili proti Pečinam.

Preden smo se povzpeli na planoto, smo se ustavili v Hotelu Most na Soči, kjer je bil nameščen Območni štab TO Tolmin. Z nami se je pridružil tudi stotnik 1. r. Darko Mavrič. Prejeli smo jasno nalogo: od pripadnikov TO prevzeti majorja Nikolaša in zajete vojake JLA.

Ko smo prispeli na Pečine, smo pri nekdanji osnovni šoli in spomeniku NOB zavili desno na vaško pot. Po približno dvajsetih metrih smo prišli na prostor, kjer naj bi bila formirana četa TO in kjer naj bi bil pridržan major. Spomnim se, da je bil teren zelo razmočen. V pogovoru z neimenovanim pripadnikom TO smo ugotovili, da major ni bil prijet in da je bila prvotna informacija najverjetneje napačno interpretirana. Nadalje smo izvedeli, da naj bi bil Nikolaš še vedno na Šentviški planoti, saj je bil nazadnje opažen v gostilni na Pečinah. To je predstavljalo neposredno nevarnost za območje, zlasti ob pripravah na zavzetje skladišča orožja.

Z intervencijskim vozilom – marico smo se obrnili in se zapeljali do gostilne, kjer smo preverili razmere. Pred gostilno so se vojaki JLA res ustavili; dva ali trije so vstopili, sedli za mizo in nekaj popili. Od tam sem poklical poveljnika OŠTO Vita Berginca in mu posredoval podatke o situaciji. Takoj po tem klicu smo se podali v iskanje majorja, vendar je v tem času najverjetneje že zapustil območje in se po lokalni cesti preko Prapetnega

Brda, Markaduca in Slapa ob Idrijci vračal proti Tolminu. Kasnejša analiza časa je pokazala, da smo bili za njim približno trideset do petinštirideset minut. Obstaja možnost, da bi se lahko srečali prav v križišču na Markaducu – mi smo prihajali iz doline, on pa verjetno iz smeri planote. Danes se lahko le vprašamo, kakšne bi bile posledice, če bi se tam res srečali.

Na poti nazaj smo po UKV-zvezi prejeli uradno obvestilo, da je bilo vozilo opaženo na Mostu na Soči, kjer je peljalo čez Pelance in Volče proti Tolminu ter nato nazaj v kasarno. Zaradi tega dogodka se je na PM Tolmin med pripadniki milice pojavila tudi besedna igra: »Nikolaš – nikoli naš«, ki je ostala v uporabi še dolgo po osamosvojitveni vojni.

Poskus prevzema oziroma prijetja komandanta garnizona JLA, majorja Nikolaša, je tako ostal neuspešen. Morda pa smo prav zaradi tega danes tukaj – živi vsi, ki smo tisti dan izvajali naloge v zvezi s tem dogodkom. Pojavljala so se tudi razmišljanja, da se je major morda želel predati skupaj z nekaj vojaki, vendar za to nikoli ni bilo mogoče najti trdnih dokazov ali okoliščin, ki bi takšno domnevo potrjevale.

Takratne razmere je treba razumeti tudi v kontekstu dejstva, da:

- je bila četa TO šele v procesu formiranja,
- pripadnikov TO še ni bilo veliko,
- večina pa je bila v fazi prevzema orožja in osnovnega razporejanja.

DARKO MAVRIČ

stotnik 1. r., predstavnik 63. Območnega
štaba TO Tolmin
[zapis po pričevanju]

Ker sem bil v tistih dneh dodeljen Območnemu štabu Teritorialne obrambe Tolmin, razmer na terenu nisem dobro poznal. Poznal sem le nekaj članov štaba poveljnika, majorja Vita Berginca, saj smo se v preteklosti srečevali na posameznih vajah.

Moja prva naloga po Berginčevem povelju je bila opravljena pri skladišču krme za konje pri Avtoprevozu Tolmin, kjer sem sodeloval pri zavarovanju objekta. Šlo je za eno izmed prvih nalog, ki so bile v tistem času dodeljene pripadnikom Območnega štaba.

Druga naloga, pri kateri sem sodeloval, je bila povezana s poskusom prijetja komandanta tolminske kasarne JLA. To dogajanje se časovno in vsebinsko ujema z zapisom, ki ga je v svoji izjavi opisal pomočnik komandirja Postaje milice Tolmin, Aleksander Vončina.

Tudi sam sem v tej situaciji ugotovil, da četa, ki se je na Pečinah šele formirala, v tistem trenutku ni bila pripravljena na kakršnokoli resnejšo bojno akcijo. Manjkali so ključni kadrovske nosilci, orožje je bilo še v postopku razdeljevanja in osnovnega usposabljanja, komunikacijske povezave pa so bile nepopolne in nezanesljive. Vse to je ob realni oceni sposobnosti enote zelo jasno izstopalo in je pomembno vplivalo na presojo tveganj ter možnih posledic morebitnega posredovanja.

VILI ŠAFHALTER

stotnik 1. r., pomoč 86. četi,
član 63. Območnega štaba TO Tolmin
[zapis po pričevanju]

Kot član Območnega štaba Teritorialne obrambe Tolmin sem bil po ukazu poveljnika določen za veznega častnika pri enoti 86. čete, ki se je od jutra 28. junija 1991 zbirala na Pečinah. Na mobilizacijsko zbirno mesto sem prispel istega dne okoli 22. ure.

Že ob prihodu sem opazil precejšen nered, ki je nastal predvsem zaradi slabe organizacije dela na mobilizacijskem zbirališču ter pomanjkljive discipline nekaterih vojaških oseb. V razmere se je vključevalo tudi več civilistov, ki so prihajali iz drugih krajev in ki v tistih prvih urah niso bili ustrezno zamejeni, usmerjeni ali vključeni v jasno strukturo delovanja enote.

Zaradi neurejenih razmer, pomanjkanja nadzora in prevelikega gibanja ljudi je že pred mojim prihodom prišlo do poškodbe enega izmed pripadnikov čete, ki si je pri padcu zlomil nogo. Ta dogodek je dodatno razgalil, kako nepripravljena in organizacijsko neurejena je bila enota v tistih prvih, a hkrati odločilnih urah mobilizacije.³⁸

³⁸ Viljem Šafhalter: Trdna mreža, str. 199

3.

Vzpostavitev poveljstva 86. čete TO in priprava na zavzetje skladišča JLA

VOJNIMIR RUTAR

stotnik 1. r., poveljnik 86. čete

[pisni zapis]

Naslednja dva dneva po začetni mobilizaciji so se nadaljevale številne dejavnosti iz prvega dne. V tem času se je pri nas zvrstilo tudi več obiskov častnikov iz Območnega štaba TO, vendar nam niso posredovali jasnih navodil, kaj naj enota natančno počne in na kakšen način naj se pripravlja. Njihova stališča so bila pogosto med seboj nasprotujoča – od nasvetov, naj ne ukrepamo samostojno, do namigov, da bi morali biti bolj samoiniciativni.

Ker se na vpoklic ni odzvalo dovolj pripadnikov, ki so bili po formaciji del naše čete, je Občinski štab TO v enoto napotil večjo skupino fantov iz Baške grape. Ti so na planoto prišli v t. i. »rambovskem« slogu, pri čemer je bila skoraj tretjina tudi pod vplivom alkohola. Ker niso pripadali naši četi, niso imeli razvitega občutka pripadnosti, prav tako pa ne osnovne vojaške discipline. Povzročili so nam precej težav in nam vzeli dragocen čas, ki bi ga sicer morali nameniti urejanju enote: formiranju oddelkov, ureditvi bivanja, razporejanju, organizaciji straž, prehrani ter usklajevanju s civilnim prebivalstvom. Prav ti pripadniki so močno prispevali k začetnemu neredu v času, ko se je četa šele vzpostavljala.

Drugi in tretji dan smo doživeli tudi prve občutke vojnega delovanja. Zaradi zračnih alarmov smo morali večkrat zapustiti prostore, v katerih smo se nahajali, in zasedati vojne položaje, ki smo jih predhodno določili skupaj z vodstvom čete. Ti premiki so bili sicer kratkotrajni, vendar so pomembno vplivali na psihološko stanje enote in dodatno poudarili resnost razmer.

Kmalu so se začele pojavljati informacije, da bo naša četa najverjetneje dobila nalogo zavzeti objekte skladišč orožja, streliva in opreme JLA, ki so se nahajali v bližini vasi Šentviška Gora. Ker smo o stanju v teh objektih slišali le različne govorice, tudi domačini pa niso imeli natančnih podatkov o številu vojakov JLA v straži ali o njihovih nalogah, od nikogar nismo prejeli zanesljivih informacij. Zato smo se odločili, da si jih moramo pridobiti sami. Naloge se nismo želeli lotiti na silo, prenagljeno ali po sistemu »horuk«, brez temeljitega ogleda terena, poizvedovanja in izdelave ustreznega načrta.

Pritisk iz štaba je bil iz dneva v dan večji – po njihovih informacijah naj bi iz Ljubljane prihajale zahteve po takojšnjem zavzetju skladišč. Zaradi tega sta bila naši enoti dodeljena tudi častnika Območnega štaba TO Tolmin, Viljem Šafhalter in Darko Mavrič, ki sta se povezala z enoto ter pomagala pri oblikovanju informacij in postopkov.

V poveljstvu čete smo se nato odločili, kdo bo izvedel prve taktične naloge. Po predhodnem izboru vojakov smo sestavili vod, ki naj bi zasedel položaje okoli skladišč, sam ogled terena pa smo zaupali častniku za taktiko Angelu Laharnarju. Bil je najbolj izkušen terenski poveljnik v četi – pred prihodom k nam je vodil diverzantski vod in je imel bogate poveljniške, terenske ter vojaške izkušnje, zato je bil najprimernejši za vodenje te ključne naloge.³⁹

³⁹ Vojnimir Rutar: Trdna mreža, str. 190

ANGEL LAHARNAR

stotnik, pomočnik za taktične zadeve,
član poveljstva 86. čete
[zapis po pričevanju]

Oskrbniku Ljubu sem predlagal, da skupaj izvedeva opazovanje skladišča, kar sva tudi storila. Pristopila sva z vzhodne strani, kjer je teren domačinu omogočal dobro poznavanje poti in značilnosti reliefa. Ljubo je bil iz teh krajev in je lokacijo skladišča poznal izjemno dobro. Iz točke, ki jo je izbral kot opazovalnico, je bilo območje skladišča pregledno in kot na dlani.

To opazovanje je predstavljalo odločilni trenutek, ko sem začel v mislih sestavljati osnovni načrt zasedbe skladišča skupaj z vsemi ključnimi taktičnimi elementi. Natančno sva opazovala potek menjave stražarjev znotraj ograje in ugotovila, da JLA izvaja stražarjenje izključno v notranjosti ograjenega prostora, ne pa tudi v globini zunanjega oboda. To je bila pomembna ugotovitev, saj je nakazovala šibkejšo zunanjo zaščito in manjšo verjetnost zgodnjega odkritja napredujoče enote.

Med opazovanjem sva se pogovarjala tudi o možnostih oskrbovanja enote s prehrano. Ljubo je izrazil skrb, da bi JLA lahko dodatno okrepila varovanje skladišča, morda celo z novimi silami, vključno s specialnimi enotami ali s helikopterskim desantom. Takšna možnost, četudi negotova, je bila v tistih dneh povsem realna, zlasti ob hitrem stopnjevanju napetosti po vsej Sloveniji.

Po opravljenem opazovanju sva se vrnila na Pečine in o videnem podrobno poročala poveljniku čete Vojnimirju Rutarju in njegovemu namestniku Tončku Lebanu. Enota tudi v tem času še ni bila povsem formirana. Na mobilizacijsko zbirališče so prihajali novi ljudje, med njimi tudi manjše skupine mladih, ki so želele postati prostovoljci, vendar so bili nekateri pod vplivom alkohola. To je dodatno oteževalo delo in povečevalo tveganja. Težav je bilo vse do večera veliko.

Zvečer se je situacija dodatno zapletla zaradi informacije, ki jo je prestregla enota za zveze: v okolje naj bi se infiltrirala neznana diverzantska skupina. Ta vest, četudi pozneje ni bila potrjena, je v takratnih razmerah delovala povsem verodostojno in je sprožila popoln alarm. Enota je morala

zato celo noč ostati na zaščitnih položajih, pripravljena na morebiten napad. Spanec in počitek sta bila tako tudi drugo noč povsem izključena.

BRUNO MANFREDA

pripadnik 86. čete TO – kuhar

[zapis po pričevanju]

Bruno Manfreda je bil vpoklican 27. junija 1991 okoli poldneva. V popoldanskem času se je javil na mobilizacijsko mesto 86. čete Teritorialne obrambe na Pečinah. Namestnik poveljnika čete, Tonček Leban, ga je napotil v kuhinjo obrata Metalflex, kjer je bil dosežen dogovor, da se bo kuhalo tako za zaposlene v obratu kot tudi za pripadnike 86. čete.

Kuhanje je prevzel skupaj s svojo ekipo in kuharicami v obratu. Posebej poudarja, da so bile kuharice zelo zavzete, solidarne in pripravljene pomagati četi, čeprav to ni bila njihova osnovna naloga. V prvih dneh so se jedilniki pripravljali po vojaških recepturah, kasneje pa so se skupaj odločili, da bodo kuhali po preverjenih receptih, ki so jih sicer uporabljali za zaposlene v obratu.

Kosilo je bilo pripravljeno vsak dan, ob tem pa so pripadniki čete prejeli tudi suhi obrok in čaj za večerjo. V prvih dneh, ko je bila četa še nameščena na Pečinah, so pripadniki prehrano prevzemali v prostorih obrata Metalflex in jedli na prostem.

»Delo kuharic in vseh, ki smo sodelovali, je bilo zelo usklajeno in dobrovoljno, saj je bilo treba vsak dan skuhati skoraj 200 obrokov.«

Manfreda se dotakne tudi govoric, ki so se kasneje pojavljale o domnevnem neprimernem vedenju pripadnikov čete:

»Ker sem imel vsak dan neposreden stik s pripadniki čete, lahko povem, da je bilo prvi dan obnašanje mobiliziranih nekoliko bolj sproščeno. Pri rezervistih in prostovoljcih je to v posameznih primerih presegalo mejo sproščenosti in ni bilo na ravni pripadnikov TO. Ko so pripadniki prejeli bojno strelivo, se je občutek odgovornosti do dane situacije povečal do maksimuma.«

Po premiku 86. čete na Šentviško Goro in razporeditvi vodov okoli skladišča orožja se je spremenil tudi način razdeljevanja prehrane. Obrokovi ni bilo več mogoče deliti na enem mestu, temveč jih je bilo treba dostavljati do posameznih položajev, ki so jih zasedali vodi na terenu.

Transport prehrane je potekal s kombijem v lasti Gorazda Kravanja, ki je opravljal tudi vlogo voznika. Prehrano na terenu je razdeljeval Bruno Manfreda s pomočniki. Tak način dela je potekal vse do 13. julija 1991, ko se je 86. četa razdolžila.

Pri ogledu prostorov kuhinje v stražarnici po zavzetju skladišča se Manfreda spominja, da razmere niso omogočale normalnega dela. Prostor je bil neurejen, nehigienski in zaradi smrada povsem neprimeren za uporabo. Ugotovili so tudi, da so vojaki JLA že pred zavzetjem jedli zunaj stražarnice, na manjšem balkonu.

Posebej mu je ostal v spominu prizor, ki je po njegovem mnenju veliko povedal o dogajanju tik pred začetkom pogajanj:

»Na balkonu, kjer so jedli, so na tleh ostali pladnji, na njih pa krožniki z ostanki kruha in mesnega 'doručka'. V enem primeru sem videl celo le ugriz v kos doručka. Takrat sem razumel, da so jedli prav v trenutku, ko je bil preko megafona izdan poziv na pogajanja. Vojaki so v paniki pustili obrok in se umaknili v notranjost stražarnice.«

4.

30. 6. 1991

Dan pogajanj in zavzetja skladišča JLA**VILI ŠAFHALTER**

[zapis po pričevanju]

30. junija 1991 sem okrog 7. ure zjutraj po telefonu od poveljnika prejel povelje, da mora 86. četa Teritorialne obrambe zavzeti skladišče JLA na Šentviški Gori. Pri tem je bilo izrecno poudarjeno, da je treba upoštevati naslednja dejstva:

- po razpoložljivih informacijah naj bi bila posadka v objektu pripravljena na pogajanja;
- med pripadniki posadke so tudi Slovenci, ki naj bi že poskušali prebegniti;
- na objektu sta bila prekinjena dovod električne energije in vode;
- o dejanskem stanju skladišč in objektov ni bilo zanesljivih podatkov – ni bilo znano, ali so objekti minirani ali ne;
- v posadki je bilo približno 25 vojakov in en starešina;
- če pogajanja ne bi bila mogoča ali bi propadla, bi bilo treba poseči po drugih sredstvih, vendar šele po predhodnem posvetovanju s poveljstvom Območnega štaba TO Tolmin.

Skupaj z ožjim poveljstvom čete smo takoj analizirali prejeto povelje in realne možnosti za njegovo izvedbo. Po oceni nekaterih članov poveljstva četa v tistem trenutku ni bila pripravljena na tako zahteven podvig, predvsem zaradi pomanjkljive oborožitve in nepopolne kadrovske zasedbe. Zato sem se odločil, da odidem v štab v Tolmin in poveljniku osebno predočim vse težave, na katere je opozorilo poveljstvo čete na Pečinah.

Na Območnem štabu TO mi je bilo pojasnjeno, da je povelje prišlo s strani pokrajinskega štaba in da ga je treba izvršiti. Kot dodatni argument je

bilo navedeno dejstvo, da je bil mejni prehod Robič že v naših rokah, zato je bilo zavzetje skladišča na Šentviški Gori ocenjeno kot pomemben naslednji korak. Po vrnitvi na Pečine smo zato brez odlašanja začeli z aktivnostmi za osvojitev skladišča.

Najprej smo oblikovali skupino za pogajanja. Sestavljali so jo pogajalec, voznik in vojaki za neposredno zavarovanje pogajalca – skupaj osem pripadnikov, med njimi tudi domačini, ki so dobro poznali teren. Preostali del čete se je moral pripraviti za premik na določene položaje na območju Šentviške Gore. Premik je bil načrtovan tako, da bi se z vozili približali do točk, ki ne bi vznemirjale posadke v skladišču, od tam pa bi enota čakala na nadaljnja navodila in razplet pogajanj.

Določili smo tudi čas za začetek pogajanj – ob 12. uri. Kmalu po tej razporeditvi in začetnih pripravah sem prejel telefonski klic poveljnika Vita Berginca, naj se nemudoma javim na Občini Tolmin, kar je nakazovalo dodatna usklajevanja in verjetno nove podrobnosti glede izvedbe naloge.

SILVO HROVAT

stotnik 1. r., varnostni častnik 63. Območnega štaba TO Tolmin

|zapis po pričevanju|

Poveljnik 63. Območnega štaba TO Tolmin, major Vito Berginc, se skupnega razgovora žal ni udeležil, kot je pojasnil sam, zaradi osebnih razlogov. Ker pa sem bil ob njegovemu pogovoru z Vilijem Šafhalterjem osebno prisoten, sem prevzel vlogo poročevalca in podajam zapis dogajanja iz prve roke.

V tistih dneh sem tesno sodeloval s poveljnikom Bergincem. Skupaj sva bila tretji dan vojne udeležena pri pogajanjih s predstavniki poveljstva

Vojašnice Tolmin, ki jih je vodil major Kojič, zato sem dobro poznal vsebino odločitev, pritiskov in pričakovanj, ki so v tem času usmerjali delo Območnega štaba TO.

Vito Berginc je v pogovoru jasno in nedvoumno izrazil nezadovoljstvo z dotedanjim potekom dogajanja na Šentviški Gori. Motilo ga je predvsem dejstvo, da do takrat še ni prišlo do pogajanj s poveljnikom stražarnice JLA na Šentviški Gori, prav tako pa tudi ne do izvedbe zavzetja objekta, ki je bilo v načrtu že od prejšnjega dne in za katerega je obstajala neposredna ocena nujnosti.

V svojem nastopu je poudaril, da se čas za odlašanje izteka, da so pritiski s strani pokrajinskega štaba ter pričakovanja iz Ljubljane vse večji in da mora 86. četa nemudoma preiti v fazo odločnega delovanja.

Zato je poveljnik Berginc Viliju Šafhalterju naložil, naj se takoj vrne na Pečine, prevzame koordinacijo z že oblikovanim poveljstvom čete in poskrbi, da se enota brez nadaljnega odlašanja pripravi na izvedbo naloge, in sicer na organizirano izvedbo pogajanj, ter za zavzetje stražarnice oziroma skladišnega kompleksa JLA na Šentviški Gori.

Ta Berginčev ukaz je pomenil jasno prelomnico. Poveljstvu 86. čete je postalo nedvoumno jasno, da se naloga ne bo več prelagala v prihodnje ure ali dni, temveč jo bo treba izvršiti v zelo kratkem času – z enoto, ki je bila še vedno nepopolno formirana in obremenjena s številnimi logističnimi, kadrovskimi in varnostnimi izzivi.

VILI ŠAFHALTER

|zapis po pričevanju|

Ob srečanju s poveljnikom Vitom Bergincem sem mu jasno predstavil, da četa kljub vsem naporom še vedno ni povsem pripravljena za zahtevano akcijo. Opozoril sem na težave pri popolnjenosti, oborožitvi in organizaciji. Ne glede na to je poveljnik major Berginc vztrajal, da je treba vzpostaviti stik s poveljujočim stražnice na Šentviški Gori in začeti pogajanja o zasedbi stražnice s strani Teritorialne obrambe. Za izvedbo te naloge me je izrecno pooblastil.

Po vrnitvi na Pečine sem poveljstvu 86. čete podrobno predstavil zahteve poveljnika Območnega štaba TO Tolmin, Vita Berginca. Pri načrtovanju izvedbe smo se naslonili na že opravljeno delo: dan prej je bil na opazovanju okolice stražnice in skladišč orožja stotnik Angel Laharnar, ki je določil točko za pogajanja ter položaje za blokado stražnice.

Po prihodu na Pečine sem odšel do poveljstva čete, obrazložil nalogo, ki sem jo prejel od poveljnika Vita Berginca, in Angelu Laharnarju naročil, naj po svojem načrtu pripravi skupino osmih vojakov za blokado stražnice.

Najprej smo se z vozili premaknili v neposredno bližino skladišča, nato pa smo se prikrito pomaknili na dogovorjeno mesto za pogajanja. Med prevozom na Šentviško Goro se nam je s svojim vozilom pridružil tudi član Območnega štaba TO Tolmin, stotnik 1. razreda Darko Mavrič, ki je bil s strani poveljnika Berginca določen v pogajalsko skupino.

Ko so bila varovalna mesta zasedena in je bilo neposredno zavarovanje pogajalske skupine vzpostavljeno, sem se premaknil na pogajalsko točko. Točno ob 12.00 sem preko megafona pozval posadko, naj k nam pošlje svojega predstavnika za pogajanja. Po približno petnajstih do dvajsetih minutah čakanja smo spremljali nadaljnji razvoj dogodkov, ki jih opisujem v nadaljevanju.

ANGEL LAHARNAR

|zapis po pričevanjul

Novo jutro – 30. junij. Po dogajanjih prejšnjih dni smo bili precej neprepani. Takoj po zajtrku smo v štabu enote usklajevali razporeditev vodov. Po večdnevni težavi so se enote posameznih vodov končno izoblikovale in bile številčno popolnjene. Čas je hitro tekkel, ko je okoli 10. ure napeto vzdušje prekinil prihod Vilija Šafhalterja, stotnika 1. razreda, člana 63. Območnega štaba TO Tolmin in veznega častnika za našo enoto.

S skrbjo na obrazu je povedal, da prinaša nepreklicni ukaz iz štaba, naslovljen neposredno name: nemudoma moram zbrati izbrano enoto, se s kombijem premakniti v bližino skladišča in z enoto zavarovati območje pred glavnim vhodom, saj naj bi se ob 12.00 uri začele aktivnosti za predajo skladišča enoti Teritorialne obrambe.

Izraz na Vilijevem obrazu je povedal več kot besede. V hipu mi je bilo jasno, da je trenutek prelomnega pomena in da je napočil čas odločitev ter odgovornosti, ki jih ne bo več mogoče preložiti.

Poveljnik Rutar je postrojil celotno enoto. Izbirati sem moral hitro, a premišljeno. Poklical sem posameznike, ki sem jih poznal po imenu, značaju ali preteklem sodelovanju. Prednost so imeli domačini, ker so poznali teren, ter tisti, ki so izžarevali zanesljivost in treznost. Že takrat sem vedel, da bo pri izvedbi naloge ključnega pomena vojak in domačin Karlo Laharnar, saj je izjemno dobro poznal teren v okolici skladišča.

Ko smo bili oboroženi in pripravljeni, smo se s kombijem odpeljali do prvega ovinka pred Šentviško Goro, kjer smo izstopili. S Karlom sva se na hitro dogovorila, do kod se bomo prikrito pomikali. Bolj ko smo se skozi gozd približevali prevoju na cesti, s katerega se že vidi stražnica skladišča, bolj napeto je postajalo.

Pred samim prevojem sva se s Karlom odločila, da skupaj z nekaj vojniki prevzame zavarovanje desnega dela cestišča. Sam pa sem s tremi vojniki zasedel položaj na levem delu, po starem kolovozu, ki vodi proti Kuku. Ko je bilo zavarovanje postavljeno, sem se sam prikradel najdlje v gozd. S tega položaja sem imel popoln pregled nad vhodom v skladišče. V okolici je vladala popolna tišina, ki jo je občasno prekinjalo le korakanje stražarja, ki se je premikal levo in desno ob notranji strani ograje.

Po dolgem, napetem čakanju je tišino nenadoma presekala glas megafona, ki je odmeval po vsej dolini. Glas se je nekajkrat ponovil, vendar zaradi odbojev in odmevov besedila nisem mogel povsem razložiti.

Kmalu zatem je iz skladišča stopila skupina vojakov JLA, ki je odkorakala proti prevoju. Dogodke, ki so sledili tam – tako takrat kot pozneje – poznam le iz pripovedovanj in zapisov posameznikov, tudi iz knjige *Trdna mreža*, saj sam nisem bil neposredna priča dogajanja na pogajalski točki.

S svojo skupino sem ostal na položaju še zelo dolgo, dokler nisem opazil, da se je skupina vojakov v skladišče vrnila – tokrat številčnejša, kot je odšla. Razvoj situacije je nedvoumno kazal na to, da so se pripadniki posadke predali.

KARLO LAHARNAR

| Izapis po pričevanju |

Z Angelom na čelu nas je bilo osem, ki smo se s kombijem odpravili s Pečin proti Šentviški Gori, v smeri skladišča orožja. Med vožnjo smo se okvirno dogovorili o postopkih delovanja na območju skladišča in o razporeditvi nalog. Približno 500 metrov pred objektom smo se ustavili, izstopili iz vozila in se razdelili v dve skupini. Prvo skupino s tremi vojaki je vodil Angel, drugo skupino, prav tako s tremi vojaki, pa sem vodil jaz.

Do skladišča smo se pomikali skozi gozd in se mu uspeli povsem neopazno približati. Na jugozahodni strani, približno petdeset metrov od ograje, smo zasedli položaj, ki je omogočal dobro opazovanje dogajanja in tudi možnost takojšnjega bojnega delovanja, če bi bilo to potrebno. Iz nekoliko višje pozicije v gozdu nad objektom smo imeli popoln pregled nad območjem skladišča, vključno z glavnimi vhodi in notranjim dvoriščem. Na položaj se je v tem času priključil tudi Darko Mavrič.

Pri opazovanju smo videli, da vojaki JLA ob stražnici pri glavnem vходу – na t. i. kapiji – igrajo nogomet. Vzdušje je delovalo sproščeno, brez vidnih znakov povečane pripravljenosti. Stražar se je sprehajal ob stražarski hišici, medtem ko so se ostali vojaki, ki niso bili na dolžnosti, obnašali, kot da se ne dogaja nič posebnega in brez vsakršne slutnje, da se jim približuje enota Teritorialne obrambe.

Ko je Vilij Šafhalter preko megafona pozval poveljujočega stražnice na razgovor, je sproščeno vzdušje v trenutku izginilo. Vojaki, ki so igrali nogomet, so se razbežali proti objektom, nastala je splošna panika. Kričali so drug na drugega, psi pasme šarplaninec v ograjenem prostoru pa so začeli divje lajati. Stražar na kapiji se je umaknil v stražarsko hišico. Čas je tekel zelo počasi. Minute, ki so sledile, so se zdele dolge in psihološko izjemno naporne. Nihče od nas ni vedel, kako se bo odzval poveljujoči stražnice.

Končno so se iz skladišča pojavili trije vojaki v polni bojni opremi. Med njimi je bil komandir straže – podporočnik – ki se je s spremljevalcema odpravil proti prevoju na cesti, od koder je prihajal glas z megafona. S svojo skupino sem ostal na položaju in še naprej opazoval dogajanje v skladišču, dokler nismo prejeli informacije, da so pogajanja uspela in da je bila sprejeta rešitev, ugodna za Teritorialno obrambo.

Po tem, ko je bil poveljujoči stražnice odpeljan na Most na Soči, so vojaki JLA ostali na svojih stražarskih mestih v betonskih stražnicah. Po njegovi vrnitvi je prišlo do predaje skladišča. Vsi vojaki posadke so bili nato z avtobusom odpeljani v zbirni center na Mostu na Soči, 86. četa TO je prevzela nadzor nad objektom in takoj postavila tri varovalne točke zunaj ograje.

Že naslednji dan se je začelo praznjenje skladišča in nakladanje bojnih sredstev na kamione. Pri tem so pripadnikom 86. čete pomagali tudi domačini. Orožje in druga bojna sredstva so bila nato razdeljena drugim enotam Teritorialne obrambe in milice po Sloveniji, kar je pomembno prispevalo k njuni oborožitvi in večji bojni pripravljenosti. Zato menim, da je bilo zavzetje skladišča na Šentviški Gori dogodek izjemnega pomena – ne le za našo enoto, temveč za celotno obrambo Slovenije.

DARKO MAVRIČ

|zapis po pričevanju|

Poveljnik Vito Berginc me je poslal na Šentviško Goro, na območje skladišča orožja, z nalogo, da nudim pomoč Viliju Šafhalterju pri pogajanjih in izvedbi zavzetja skladišča. Takoj sem se odpravil na Šentviško planoto in prispel do položajev, kjer je bila nameščena Šafhalterjeva skupina za zavarovanje pogajalske točke.

Vili me je ob prihodu seznanil, da sta za blokado stražnice operativni dve skupini, vsaka s štirimi pripadniki Teritorialne obrambe. Odločil sem se, da obiščem najbližjo skupino. Prišel sem do oddelka, ki ga je vodil Karlo Laharnar, domačin, ki je teren zelo dobro poznal.

Ob opazovanju smo ugotovili, da se s tega položaja prostor stražarnice in vhod v skladišče ne vidita dovolj dobro. Zato smo se pomaknili nekoliko višje v gozd, kjer je bil pregled nad območjem bistveno boljši. Ravno ko smo se premestili in ponovno zasedli položaj, je Vilij Šafhalter po megafonu pozval poveljujočega stražnice, naj se v roku petnajstih minut odpravi na pogajalsko mesto.

Po določenem času smo opazili, da se je pred stražarnico pojavila trojica vojakov v polni bojni opremi – s čeladami in avtomatskimi puškami tipa kalašnikov. Prepoznali smo, da je bil v sredini častnik, levo in desno pa vojaka v spremstvu. Ko sem to opazil, sem se hitro, skozi gozd, odpravil do Vilija Šafhalterja, da ga o tem obvestim še pred prihodom trojice na pogajalsko mesto. Morala sva se uskladiti glede nadaljnjega poteka pogajanj.

Ob tem sem mu povedal tisto, kar mi je v tistem trenutku šlo skozi glavo: *»Zdaj ni več povratka. Dokončajva to, kar sva začela.«*

Dogovorila sva se tudi, kako bova ukrepala v primeru streljanja – oba

sva bila pripravljena, da se v hipu vrže za bližnji breg. Trojica pripadnikov JLA je v urejeni vojaški formaciji prišla do naju. Po vojaškem pozdravu sva poveljujočemu stražnici – podporočniku Emirju Ahmiću – pojasnila, da je skladišče orožja obkroženo s pripadniki Teritorialne obrambe, čeprav v tistem trenutku zasedba še ni bila v celoti izvedena.

Pojasnila sva mu, da je naloga Teritorialne obrambe zavzete skladišča orožja. Obenem sva mu predstavila najin namen: njegove zahteve in stanje posadke posredovati nadrejenim v Območnem štabu TO ter ga odpeljati na Most na Soči, kjer bi bil dogovorjen nadaljnji postopek predaje skladišča.

Ob tem predlogu je podporočnik Ahmić postal očitno nemiren in ni bil pripravljen takoj sprejeti odločitve. Ko sva z Vilijem zaznala njegovo nelagodje, sva pogovor začasno preusmerila na splošne teme, da bi razmere umirila. Ahmić nama je povedal, da enota, ki ji poveljuje, prihaja iz Bohinjske Bele ter da se poveljnik in stražarji redno menjajo.

Kljub temu je bilo vidno, da še vedno ni odločen, zato sem predlagal jasen, miren in pragmatičen scenarij: da bom jaz vodil njegov odvoz na Most na Soči; če tam ne bo pristal na predajo, ga bom v enaki obliki vrnil nazaj v skladišče; kaj pa bi se zgodilo zatem, pa naj presodi sam.

Po krajšem premisleku je podporočnik Ahmić ta predlog sprejel. Skupaj z enim vojakom v spremstvu, desetnikom, se je usedel v kombi. Odpeljali smo se proti Pečinam, kjer sem preko telefona poklical poveljnika Vita Berginca in ga obvestil, da smo na poti v štab s poveljujočim stražnici in z vojakom v spremstvu, na razgovor o možni predaji skladišča.

Med vožnjo sem podporočnika vprašal, ali so skladišče ali okoliški objekti minirani. Odločno je zatrdil, da ne – da skladišče in njegova okolica nista minirana.

KARLO LAHARNAR

|zapis po pričevanju|

Ko so podporočnika odpeljali na pogajanja, smo dva vojaka iz njegovega spremstva – ki sta bila skupaj z njim na položaju – razorožili in ju zadržali do njegove vrnitve z Mosta na Soči. Eden izmed njiju je bil Slovenec, drugi pa rojen v Bosni in Hercegovini.

Prav ta drugi, mlad fant iz Bosne, je ob razorožitvi in ob dejstvu, da je

bil izločen iz enote, povsem psihično popustil. Začel je jokati in v solzah ponavljati, da je zanj vsega konec. Govoril je, da se nima kam vrniti, da ga čakata kazen in sramota ter da ga bosta – kot se je sam izrazil – *»ubila moj otac in dedo, ko bosta izvedela, da sem dezertiral iz JNA«*.

Ta trenutek je presunljivo razgalil resničnost razmer tistega časa: kako izjemno močan pritisk so doživljali mladi vojaki iz različnih delov nekdanje Jugoslavije in kako malo so v resnici vedeli o dogajanju v Sloveniji ter o razlogih, zaradi katerih so se znašli v tej situaciji. Iz njihovih reakcij je bilo jasno razvidno, da so številni pripadniki JLA – zlasti mladi naborniki iz oddaljenih krajev, ki so služili redni vojaški rok – v sebi nosili globok strah, občutek nemoči in popolno negotovost glede tega, kaj se dogaja, komu pripadajo in kakšna usoda jih čaka. Bili so ujeti v tog in represiven vojaški sistem, brez možnosti osebne odločitve, kar jih je v tistih dneh potisnilo v izrazit moralni in eksistencialni kaos.

Dogodek z mlado vojaško dvojico, še posebej z mladim vojakom iz Bosne in Hercegovine, zato ni zgolj obrobna epizoda ob predaji skladišča. Predstavlja močan in zgovoren prikaz, kako se je tedanja Jugoslovanska ljudska armada začela razkrajati od znotraj – ne toliko zaradi neposrednega vojaškega pritiska, temveč zaradi razpada zaupanja, motivacije in smisla v lastnih vrstah.

SILVO HROVAT

|zapis po pričevanju|

Po sporočilu iz Pečin, da so poveljujočega stražnice iz skladišča orožja na Šentviški Gori odpeljali na pogajanja, me je poveljnik Vito Berginc kot častnika za varnost v Območnem štabu TO Tolmin poklical in mi naložil, da osebno opravim razgovor s podporočnikom Emirjem Ahmićem.

Okoli 13. ure, ko so prispeli v štab na Mostu na Soči, sem sprejel podporočnika Ahmića in deseterja, ki ga je spremljal. Po kratki predstavitvi sem ga vprašal, kakšne so njegove zahteve. Povedal je, da bi najprej želel govoriti z ženo, nato pa še s poveljnikom svojega bataljona. Oboje sem mu omogočil.

Najprej je poklical ženo. Pogovor je bil izjemno čustven. V tistem trenutku je izvedel, da je žena rodila prvorojenko. Preplavili so ga olajšanje, šok in izliv solz, nato pa se mi je iskreno opravičil zaradi izbruha čustev.

Ko sem ga pozval, naj pokliče še poveljnika bataljona, je odločno dejal, da tega ne bo storil. Bil je razpet med vojaško dolžnostjo, osebnim strahom in novico o rojstvu otroka. Z desetarjem sta se objela – prizor je jasno kazal, v kakšnem psihološkem stanju sta bila oba.

Vprašal sem ju, ali sta sploh že kaj jedla, vendar nisem dobil jasnega odgovora. Povabil sem ju na kosilo. Med obrokom nisem odpiral teme predaje, a je bilo iz njegovega vedenja razvidno, da se postopoma umirja. Nato je sam povedal, da pristaja na predajo, in vprašal, kaj bo sledilo. Pojasnil sem mu, da bomo za njegovo varnost poskrbeli mi, njegove vojake pa poslali domov v civilu.

Zatem sem ga odpeljal k poveljniku majorju Bergincu in mu predstavil sprejeto odločitev. Poveljnik major Brginc je izdal nalogo, da se nemudoma odpravim na Šentviško Goro ter skupaj s poveljstvom 86. čete TO izvedem predajo. Za izvedbo prevzema na terenu sem bil glede na razmere in predhodne izkušnje po presoji poveljnika zadolžen jaz. Poveljnik major Vito Berginc je pri tem izhajal iz dejstva, da sem v predhodnih dneh uspešno vodil več zahtevnih pogajanj in prevzemov objektov na Tolminskem brez uporabe sile in brez žrtev. Takšna odločitev je pomenila zaupanje v mojo presojo in sposobnost obvladovanja izjemno občutljive situacije.

Pred odhodom sem podporočnika razorožil in mu odvzel pištolo; desetar orožja ni imel. S stotnikom 1. r. Darkom Mavričem in obema pripadnikoma JLA smo se odpeljali proti Šentviški Gori. Približno 400 metrov pred stražnico sem stopil v stik s stotnikom 1. r. Vilijem Šafhalterjem in mu predstavil nalogo. Ravno med pogovorom sem opazil, da sta podporočnik in desetar že odšla naprej, zato sem pohitel za njima.

Stražnica je bila zastražena, vrata zaklenjena. Stražar nam je odklenil, za nami pa so se vrata ponovno zaprla in zaklenila. Poveljujoči stražnice podporočnik Emir Ahmić je bil povsem izčrpan. Usedel se je na stopnišče, sklonil glavo in se zaprl vase. Vojaki na vrhu stopnic so ga opazovali kot nekoga, ki odloča o njihovi usodi. Prizor je bil izjemno napet.

Takrat me je prešinila povsem realna misel: sam sem v zaprtem prostoru, brez podpore lastne enote, med oboroženimi vojaki JLA, ki bi me v trenutku lahko vzeli za talca. Ta možnost je bila resna, vendar nisem pokazal strahu. Stopil sem do podporočnika in ga opomnil, naj ravna po dogovoru. Ukazal sem, naj vojaki oddajo orožje, desetar pa naj privede stražarje iz stražarskih mest. Ahmić je ukaz brez obotavljanja prenesel naprej.

V trenutku, ko sem razmišljal o nadaljnjih korakih, sem v notranjosti zaslišal zvok razbitega stekla. Nemudoma sem stekel v notranje prostore in po več poskusih odklepanja različnih vrat našel sobo, v kateri je stal poročnik – povsem psihično zlomljen, prestrašen, z razbitim ogledalom na tleh in pištolo v roki. Poskušal si je vzeti življenje. Stopil sem k njemu in mu

odvzel orožje. Ni se upiral; tresel se je in glasno stokal. Ostal sem ob njem, dokler se ni vsaj delno umiril.

Medtem so vojaki zapuščali stražarska mesta. Zunaj sem slišal ropot in glasove. Ko sem stopil na hodnik, sem videl orožje na tleh, vojaki pa so v naglici pripravljali opremo za odhod. Ustavili so se šele, ko sem povzdignil glas. V tej zmedbi sem se bal, da bi kdo izmed vojakov JLA še posegel po orožju. Vojakom sem ukazal, naj se s potovalkami odpravijo na dvorišče in tam v miru počakajo na prihod avtobusa.

Ko je bil podporočnik delno umirjen, sem ga odpeljal na zrak. Želel sem preveriti, ali je skladišče minirano. Med hojo sem ga vprašal, ali so objekti minirani; odločno je odgovoril, da niso. Prosil sem ga za ogled podzemnih skladišč. Imel je ključke in mi jih je pokazal – osebno sem se prepričal, da miniranja ni.

Ko sva se vračala proti stražnici, me je prosil: *»Jel se mogu oprostiti od vojnika?«* Odgovoril sem mu, da se lahko. Na dvorišču so bili vojaki že postrojeni s potovalkami, pripravljeni na odhod z avtobusom. Ahmić je stopil prednje in dejal: *»Drugovi vojnici, ja sam dezerter.«* Takrat sem ga prekinil, mu položil roko na ramo in nagovoril vojake. Povedal sem jim, da njihova predaja ni dejanje sramote, temveč dejanje razuma, ki je rešilo življenja – njihova in naša.

Ahmić se je nato poslovil od vsakega vojaka posebej. Trenutek je bil izjemno čustven; pri večini so tekle solze. Ko je bila posadka pripravljena za odhod, sem izdal povelje za začasno zasedbo stražarskih mest, toliko časa, da se objekt zagotovi in preveri stanje znotraj. Po pregledu prostorov so pripadniki 86. čete TO zaradi smradu pokvarjene hrane, izpada elektrike in občutka splošne ogroženosti presodili, da je zunanja zaščita skladišča glede na dane razmere ustrežnejša. S takšno presojo sem se strinjal in odločitev potrdil. S tem sem skladišče predal v upravljanje 86. četi TO. Vilij Šafhalter je ostal na lokaciji, sam pa sem se vrnil v štab in poročal o:

- razorožitvi vojakov in poveljnika stražnice ter njihovem odvozu na sprejemna mesta,
- zavzetju skladišča, pregledu prostorov in zagotovitvi zaščite ter
- nadzoru milice pri prevozi orožja in materialno-tehničnih sredstev, saj so kamioni za nakladanje že čakali pred stražnico.

ANGEL LAHARNAR

|zapis po pričevanjul

Ko sem se vrnil do prevoja nad skladiščem, je bilo tam zbranih že precej vojakov naše čete. Povedali so mi, da se po cesti že približuje avtobus, ki bo vojake JLA odpeljal v dolino. S tem je bila prva naloga – organiziran in varen izhod posadke – uspešno zaključena, čeprav danes ob prebiranju knjige *Trdna mreža* ugotavljam, da si izvedbo te naloge pripisuje tudi druga oseba. Po mojem mnenju to ni bistveno.

Sprehodil sem se do skladišča, kjer sem pomagal pri spremstvu vojakov JLA do avtobusa. Ko je posadka v celoti izstopila in se vkrcala, mi je Vojko naročil, naj vojake skupaj z enim pripadnikom naše enote odpeljem v zbirni center na Most na Soči. Ukaz sem izvršil.

Moram priznati, da se med vožnjo v avtobusu, čeprav sem imel avtomatsko puško polno nabito, nisem počutil prijetno. Nisem vedel, kako bodo vojaki odreagirali, ko bodo dokončno dojeli, kaj se je zgodilo, in kakšno je njihovo razpoloženje po predaji. Kljub temu je prevoz minil brez kakršnihkoli incidentov.

V zbirnem centru, v osnovni šoli na Mostu na Soči, sva vojake predala. Kako sva se nato vrnila na Šentviško Goro, se natančno ne spominjam – dan je bil izjemno napet in poln dogajanja. Se pa zelo jasno spomnim trenutka, ko sem se znova znašel na območju skladišča. Ugotovil sem, da so se v času moje odsotnosti posamezni vodi čete že razmestili na položaje, ki smo jih predhodno določili.

Prvi vod je zasedel položaje severno od skladišča, s stacionarno točko na domačiji v Griču.

Drugi vod je pokrival vzhodni del skladišča, z več stražarskimi mesti, opazovalnico in obrambnimi položaji na Jelenkarjevem brdu, ki so bili posebej pomembni v primeru morebitnih helikopterskih pristankov. Njihova stacionarna točka je bila v kozolcu na zapuščeni domačiji na Kalincah.

Tretji vod je izvajal stalna stražarska mesta – tako dnevna kot nočna – na cesti iz vasi Šentviška Gora proti skladišču. Poleg tega je zagotavljal varovanje zahodnega in deloma južnega dela skladišča, s stražarskimi mesti in stacionarno točko nad vhodom v skladišče. Prav tam je bil ponoči nameščen tudi štab čete.

Tistega dne oziroma večera mi ni uspelo obiskati prvega voda na Griču, saj me je prehitela noč, poti po gozdnem robu pa so bile nevarne za gibanje. Kljub temu sem imel popolno sliko razmestitve enote in sem začel pripravljati nadaljnje ukrepe za utrditev obrambnih točk.

DARKO MAVRIČ

|zapis po pričevanju|

Ne spomnim se natančno, kdo je izdal povelje za vstop v stražnico v trenutku, ko je bil Silvo Hrovat nekaj časa povsem sam v prostorih skladišča. Vem pa, da sva v notranjost vstopila skupaj s Cvetkom Trušnjevcem. Ne morem z gotovostjo trditi, ali je vstop omogočil stražar, ki je odklenil vrata, ali pa je Cvetko Trušnjavec vrata odprl s silo – to mi je po vseh teh letih ostalo nejasno.

Ko sva vstopila v objekt, sva najprej poiskala mlajšega vodnika, ki je bil eden izmed stražarjev. Zahteval sem, da gre z nama na obhod vseh stražarskih mest, z namenom odpoklica stražarjev in izvedbe razorožitve. Pred začetkom obhoda sem mu odvzel avtomatsko puško tipa kalašnikov in ga, glede na razmere, postavil na čelo kolone. Sam sem imel pri sebi ramnik, ki sem ga obdržal tudi v trenutku, ko sem oddal avtomatsko puško. Ta podrobnost mi je ostala tako živo v spominu, da sem jo omenil tudi na našem skupnem pogovoru, saj me je ta kos opreme spremljal v izjemno napetih trenutkih.

Obhod stražarskih mest je trajal precej časa, saj je bil celoten krog okoli skladišča dolg približno tri kilometre. Na vsakem stražarskem mestu smo stražarja razorožili in ga odpoklicali proti stražnici. Vodnik je ves čas hodil pred nama.

Po zaključenem obhodu smo se vrnili proti vhodu v stražnico, kjer je že čakal avtobus za odvoz vojakov v dolino. Po pripravi posadke za odhod je bil izdan ukaz za vkrcavanje. Stražarji JLA so izrazili željo, da se še zadnjič poslovijo od poveljnika Ahmića. Prošnjo smo odobrili. Slovo je bilo zelo čustveno; jasno se je videlo, da je med poveljnikom in vojniki obstajala iskrena osebna vez, ki je presegala zgolj formalno vojaško hierarhijo.

Po vkrcanju vojakov sva jih spremljala jaz in Angel Laharnar. Odpeljala sva jih do Osnovne šole Most na Soči, kjer so bili začasno nastanjeni za nadaljnji odvoz na sprejemna mesta. Tam sem opravil tudi popis vojakov, ki ga hranim še danes. Na seznamu ni vpisan vojak iz Zatoľmina, ki je ostal v 86. četi TO, prav tako ne podporočnik Ahmić, ki je bil odpeljan v ločeno sprejemno mesto za častnike JLA.

S tem se je zaključil moj operativni del pri predaji stražnice in organiziranem odvozu posadke.

CVETKO TRUŠNJEVEC

vodnik, poveljnik oddelka

[pisni in zapis po pričevanjih]

Ko je bila četa organizirana po strukturi in vodih, je poveljnik čete sklical posvet. Na posvetu smo vsi poveljniki vodov in oddelkov ocenili, da imamo za takojšnjo akcijo premalo podatkov. Izveden je bil le en predhodni ogled skladišča JLA na Šentviški Gori, brez podrobnejših operativnih informacij. Na naslednjem posvetu smo enotno presodili, da premik celotne čete v danih razmerah ni primeren, saj bi bil tvegan in operativno neustrezno načrtovan. Zaradi mojih dolgoletnih izkušenj v Teritorialni obrambi mi je poveljnik čete zaupal vodenje enote za spremstvo in zaščito pogajalskega mesta. V skupino za zaščito smo izbrali izključno vojake, ki so dobro poznali teren.

Ko smo sedli v kombi in se odpeljali proti Šentviški Gori, je v vozilu zavladala popolna tišina. Vsi smo se zavedali, da se pomikamo neposredno pred nabite puške. Kombi se je ustavil nekaj sto metrov pred stražnico; tam smo izstopili, skupino sem razdelil in jo razporedil za zavarovanje pogajalskega prostora.

S stotnikom 1. r. Vilijem Šafhalterjem sva se previdno premaknila naprej, toliko, da sva imela pred seboj jasen pogled na stražnico. Šafhalter je nato preko megafona pozval poveljnika stražnice, naj se v petnajstih minutah zgleda na pogajalskem mestu. Teh petnajst minut je trajalo neskončno dolgo. Občutek je bil izjemno neprijeten, saj smo bili izpostavljeni in v stalni negotovosti, ali se bo posadka odzvala s streljanjem.

Še pred prihodom poveljnika stražnice se nama je na pogajalskem mestu pridružil stotnik 1. r. iz Območnega štaba TO Tolmin. Ko so se pred nami pojavili poveljnik stražnice in dva vojaka, sta pogajanja v celoti prevzela predstavnik Območnega štaba.

Po doseženem dogovoru je bilo določeno, da se poveljnik stražnice in mlajši vodnik odpeljeta na pogajanja v štab na Most na Soči. V spremstvu smo bili jaz kot predstavnik enote za zaščito, predstavnik Območnega štaba in voznik kombija. V Pečinah smo se ustavili, kjer je stotnik 1. razreda po telefonu obvestil štab, da se približujemo na pogajanja. Na pogajanjih v Mostu na Soči nisem sodeloval, vendar sem imel občutek, da ne potekajo povsem gladko.

Ko je bilo videti, da so pogajanja uspešno zaključena, smo se s kombijem vrnili na Šentviško Goro. Pred nami se je s svojim vozilom pripelel tudi stotnik 1. r. Silvo Hrovat – takrat še nisem vedel, kakšna bo njegova naloga na terenu. Po prihodu na pogajalsko mesto smo izstopili; sam sem odšel do Vilija Šafhalterja in svoje skupine vojakov.

Kaj se je v tistem času dogajalo v stražnici, takrat nisem vedel. Kasneje sem skupaj s stotnikom 1. r. Darkom Mavričem vstopil v skladiščne prostore. Ne spomnim se več, ali so nama vrata odprli vojaki ali pa sva vstopila s silo. Prav tako takrat nisem vedel, da je bil kdo že pred nama v objektu.

V stražnici sva poiskala mlajšega vodnika in skupaj z njim odšla na obhod stražarskih mest. Mlajši vodnik je hodil prvi v koloni. Obhod je trajal precej časa, saj sva na vseh stražarskih postojankah razorožila stražarje in jih usmerila proti zbirnemu mestu pri vhodu v stražnico. Ko smo se vračali, je pred vhodom že čakal avtobus za njihov odvoz v dolino.

Po zaključku teh aktivnosti sem se vrnil k svoji enoti, kjer sem bil seznanjen z nadaljnjimi nalogami v okviru zavarovanja skladišča orožja, ki jih je 86. četa TO izvajala po predaji objekta.⁴⁰

EMIR AHMIĆ

podporočnik JLA,
poveljnik izdvojene straže skladišča
orožja na Šentviški Gori, 1991
|pisni zapis|

Ja, Emir Ahmić. Imao sam 23 godine i jednu godinu radnog iskustva kao potporučnik u JNA. Na Šentvišku Goru sam došao sa dvadesetak vojnika kao komandir izdvojene straže.

Nakon nekoliko dana izgubio sam vezu sa komandom, ne znajući da je počeo sukob sa TO, niti sam dobio posebna naređenja vezana za nadolazeće događaje. Mogu reći da me je dolazak TO i situacija u kojoj sam se našao jako iznenadila.

Potpuno nespreman pokušao sam realno razmišljati i sagledati situaciju u kojoj sam se nalazio. Sa jedne strane bio sam ja sa dvadesetak

⁴⁰ Cvetko Trušnjevec: Trdna Mreža, str. 205

golobradih dječaka, a sa druge profesionalci sa jasnim ciljem. U najtežem trenutku u životu trebalo je donijeti odluku da li spasavati mlade živote i živote mještana Šentviške Gore. Odlučio sam da su mladi životi vrijedniji od bilo čega drugog.

Predaja magacina za mene je bila izuzetno stresna i teško objašnjiva riječima. Emocije su bile pobrkane i u jednom trenutku sam razmišljao čak i o tome da sebi oduzmem život. Zahvaljujući gospodinu Silvu Hrovatu do toga nije došlo, jer je svojim smirenim govorom uspio da me na neki način urazumi.

Moje misli su se tada svodile na jedno – da sam u tom trenutku postao izdajnik i kukavica. Ljudi iz TO koji su učestvovali u mom odvođenju bili su fer i korektni, a ja sam postao ratni zarobljenik. Ispoštovano je i to da su vojnici upućeni svojim kućama, što mi je bilo veoma važno.

Danas, poslije 35 godina, nakon svih zbivanja na prostoru bivše nam države, odluka koju sam donio kao mladi potporučnik čini mi se kao jedno dobro djelo.⁴¹

Slovenski prevod:

Jaz, Emir Ahmić, sem imel 23 let in eno leto delovnih izkušenj kot podporočnik v JLA. Na Šentviško Goro sem prišel z okoli dvajsetimi vojaki kot poveljnik izdvojene straže.

Po nekaj dneh sem izgubil zvezo s poveljstvom, ne da bi vedel, da se je začel spopad s TO, niti nisem prejel posebnih ukazov glede prihajajočih dogodkov. Lahko rečem, da me je prihod TO in situacija, v kateri sem se znašel, močno presenetila.

Popolnoma nepripravljen sem skušal trezno razmišljati in oceniti položaj, v katerem sem se znašel. Na eni strani jaz z dvajsetimi komaj odraslimi fanti, na drugi strani profesionalci z jasnim ciljem. V najtežjem trenutku svojega življenja je bilo treba sprejeti odločitev, ali rešiti mlada življenja in življenja prebivalcev Šentviške Gore. Odločil sem se, da so mlada življenja vrednejša od vsega drugega.

Predaja skladišča je bila zame izjemno stresna in težko opisljiva z besedami. Čustva so bila pomešana in v nekem trenutku sem razmišljal celo o tem, da bi si vzel življenje. Zahvaljujoč gospodu Silvu Hrovatu do tega ni prišlo, saj me je s svojim umirjenim govorom na nek način pomiril in prepričal.

Moje misli so bile takrat osredotočene na eno – da sem v tistem trenutku postal izdajalec in strahopetec. Pripadniki TO, ki so sodelovali pri mojem odvajanju, so bili korektni in pošteni, jaz pa sem postal vojni ujetnik. Spoštovano je bilo tudi to, da so bili vojaki poslani domov, kar mi je bilo zelo pomembno.

Danes, po 35 letih in po vseh dogodkih na območju naše nekdanje države, se mi odločitev, ki sem jo kot mlad podporočnik sprejel, zdi kot dobro dejanje.

⁴¹ Emir Ahmić: e-pošta Silvu Hrovat, 25. februar 2026, 11:23 (hrani Silvo Hrovat)

VOJKO ČERNE

podporočnik, komandir 1. voda 86. čete
|pisni zapis|

Kot komandir voda sem se ob pozivu v vojsko zaradi postavljanja barikad peš odpravil iz vasi Kneža do vasi Pečine, kjer smo se oborožili z orožjem, ki so ga teritorialci zasegli iz skladišč vojske JLA. Dodeljen mi je bil prvi vod naše čete, ki je dobil zahtevno nalogo zavzetja skladišča municije na Šentviški Gori.

Med vojaki je bilo čutiti veliko napetosti – nekateri so bili pogumni in odločni, druge je spremljal strah pred neznanim. Po uspešnih pogajanjih se je poveljnik stražarnice predal, zato je prevzem skladišča potekal brez streljanja in brez žrtev.

Po zavzetju je sledilo zavarovanje skladišča in širše okolice, saj je obstajala resna nevarnost napada jugoslovanske vojske. Moj vod se je oborožil tudi s protiletalskimi raketami ter ostal v pripravljenosti za morebiten napad iz zraka. Na srečo do tega ni prišlo in celotna akcija se je končala uspešno, brez izgub in žrtev.

ALEKSANDER VONČINA

|ustni zapis|

Zavzetje skladišča orožja JLA na Šentviški Gori na Tolminskem je danes precej znan dogodek. Pripadniki Teritorialne obrambe so brez enega samega strela in brez žrtev prevzeli stražnico in celotno posadko JLA. Takoj po zavzetju sem se – v dogovoru s poveljnikom Območnega štaba TO – s skupino miličnikov odpravil do skladišča z nalogo, da Območnemu štabu TO zagotovimo ustrezno organizirano pomoč milice pri varovanju objekta in njegove okolice.

Ob prihodu v skladišče sem se srečal s poveljujočim častnikom Teritorialne obrambe ter njegovim ožjim sodelavcem, katerega imena se žal ne spomnim več. Dogovorili smo se o konkretnih nalogah, načinu medsebojnega sodelovanja in obveščanja. Natančno sem bil seznanjen s stanjem v objektu po njegovi predaji.

Do skladišča smo se pripeljali z bojno skupino miličnikov. Približno nekaj sto metrov pred objektom nas je zaustavil stražar TO in zahteval geslo. Ko smo ga posredovali, nas je spustil naprej. Komandir čete nas je nato odpeljal v notranjost skladišča in nam pokazal zajeto orožje.

Živo se spomnim prošnje, ki sem jo tam prejel: naj preko naših komunikacijskih sredstev poskusim stopiti v stik s poveljnikom Območnega štaba TO in preveriti, ali se lahko vodstvu čete dovoli, da del zaseženega orožja razdeli pripadnikom čete za učinkovitejše varovanje ožjega in širšega območja skladišča. Pomanjkanje ustreznega orožja je bilo namreč očitno – nekateri pripadniki so bili oboroženi celo z orožjem strelskega društva Tolmin. Prošnjo sem nemudoma posredoval poveljniku in po spominu menim, da je bila kasneje tudi odobrena ter izvedena.

V času moje prisotnosti se je izvajal tudi natančen popis orožja, vključno s serijskimi številkami. Iz skladišča sem vzpostavil telefonsko zvezo s poveljnikom Območnega štaba TO, Vitom Bergincem, in mu prenesel dogovorjene naloge milice. Telefonske in UKV zveze so bile slabe, vendar smo uspeli zagotoviti osnovno koordinacijo.

Organizirane bojne skupine miličnikov so imele na tem območju predvsem naslednje naloge:

- patroljiranje ter varovanje ožjega in širšega območja skladišča,
- pomoč Teritorialni obrambi pri varovanju objekta,
- operativno in fizično varovanje prevozov orožja in eksplozivnih sredstev iz skladišča.

Vidno in pomembno vlogo je pri tem opravil tudi takratni vodja varnostnega okoliša Stanislav Sivec, danes žal že pokojni. Največ dela je bilo prav pri varovanju prevozov orožja in eksplozivnih sredstev takoj po zavzetju, saj je Teritorialna obramba v zelo kratkem času prevzela veliko količino pomembnega materiala, ki ga je bilo treba hitro in varno razdeliti enotam na terenu.

Pred zavzetjem skladišča je enoto JLA, ki je varovala objekt, vodil mladi častnik – mislim, da podporočnik ali poročnik. Po predaji skladišča je bil najprej predan centru za vojne ujetnike, ki ga je vodil komandir postaje mejne milice Bovec, Srečko Rosič. Spomnim se, da je bil častnik najprej pripeljan v Tolmin, k stanodajalcu Černilogarju. Tam sem z njim opravil prvi informativni razgovor in o tem nemudoma poročal nadrejenim.

O razgovoru sem napisal obsežen uradni pisni zaznamek, ki je bil še istega dne posredovan pristojnim. Pri razgovoru je bil prisoten tudi miličnik

Dušan Komar. Naslednji dan je bil častnik premeščen na drugo lokacijo, v center za vojne ujetnike, saj je obstajala resna nevarnost, da bi ga poskušali zajeti pripadniki vojaške obveščevalne službe JLA. Tega strahu ni skrival – zaupal mi je, da ga posebne enote vojaške obveščevalne službe posebej skrbijo.

Prav v času zavzetja skladišča in njegove evakuacije na varno se mu je rodila hčerka, kar je njegovo osebno stisko še dodatno poglobilo.

RAJKO PODGORNIK

prevoznik, voznik tovornjaka

[zapis po pričevanju]

Vojno sem dočakal kot prevoznik. Delo sem opravljal na terenu in bil prisoten pri različnih aktivnostih, med drugim tudi pri zajetju varnostnika garnizona JLA v Tolminu ter pri postavljanju barikad.

Dne 30. junija 1991 sem okoli 13. ure prejel telefonski klic iz štaba Teritorialne obrambe Tolmin, da moram nemudoma s tovornjakom oditi proti skladišču orožja na Šentviški Gori. V tistem trenutku nisem spraševal, kdo kliče; po glasu pa menim, da je bil to Metod Rutar. Takoj sem se odpravil na pot in na Šentviško Goro prispel okoli 14.30.

Ko sem se približeval skladišču, sem se peljal mimo Vilija Šafhalterja in se ustavil pred avtobusom, ki je bil pripravljen za odvoz zajetih vojakov JLA. Po njihovem odhodu me je Ljubo Laharnar, oskrbnik 86. čete TO, odpeljal do skladiščnega kompleksa.

Na terenu sem se seznanil z dejstvom, da je bilo skladišče sestavljeno iz štirih podzemnih skladišč JLA ter enega skladišča v objektu, ki je bilo že pred vojno v uporabi Teritorialne obrambe. Prav to skladišče TO je bilo prvi dan po predaji tudi prvo, ki so ga začeli prazniti, saj je bilo najbolj dostopno in je omogočalo hiter začetek transportov.

Tistega dne so bili ob mojem tovornjaku prisotni še trije drugi prevozniki s svojimi vozili: Baldomir Poljak, Branko Jeklin in Iztok Poljak. Po navodilih pripadnikov Teritorialne obrambe smo začeli z nakladanjem zabojev z orožjem, strelivom in drugim materialno-tehničnim sredstvom.

Vse, kar smo naložili, smo odvažali na dve lokaciji:

- v Ladra,
- ter k hlevom (štale) pod cesto, ki vodi proti vasi Svino.

Transporti so potekali neprekinjeno in usklajeno, pod varovanjem pripadnikov 86. čete Teritorialne obrambe ter miličnikov, ki so spremljali prevoze na kritičnih odsekih cest.

VOJNIMIR RUTAR

| pisni zapis |

Še isti dan po zavzetju objekta JLA in odhodu posadke v zbirni center v Tolminu se je celotna enota premaknila na območje okoli skladišča. Namestitvene zmogljivosti v samem objektu so bile povsem neustrezne: prostori so omogočali največ 25 do 30 ležišč, pripadnikov enote pa nas je bilo več kot 90.

Poleg tega bi bila namestitev v notranjost objekta z vidika taktične varnosti, opazovanja ter možnosti zračnih in cestnih napadov JLA povsem neprimerna. Zato smo se kmalu po prevzemu razporedili na strateške položaje okoli celotnega skladiščnega kompleksa, poveljstvo enote pa smo namestili na dvignjeni točki nad glavnim vhodom. Takšna razporeditev nam je omogočila učinkovit nadzor nad ključnimi nalogami:

- varovanjem cestnih dostopov,
- preprečevanjem morebitnih poskusov nepooblaščenega vstopa,
- odkrivanjem znakov priprav JLA na zračne desante, ki bi v primeru ponovnega vojaškega pritiska predstavljali edino realno taktično možnost za ponoven poskus zavzetja objekta.

Pri razporejanju vodov na najprimernejše položaje je izjemno zahtevno, naporno in strokovno delo opravil častnik za taktiko Angel Laharnar. Njegove odločitve so zahtevale dobro poznavanje terena, oceno vseh možnih pristopnih smeri ter neprekinjeno koordinacijo z vaščani in stražnimi mesti.

Vzpostavitev vsakdanjega delovanja enote

V naslednjih dneh smo intenzivno urejali:

- namestitve in zaščitne položaje,
- preskrbo z vsem potrebnim za bivanje in bojno pripravljenost,
- varovanje (stalne straže, opazovanja, nočne patrulje),
- komunikacijo z okoliškimi krajevnimi skupnostmi,
- zbiranje informacij preko prebivalcev, lovcev in široke mreže CB-postaj, ki je bila na planoti zelo razvita,
- sprotno obveščanje o dogajanju po Sloveniji, ki se je do vojakov prenašalo ustno, preko kurirjev in razpoložljivih radijskih zvez.

Že po nekaj dneh se je pokazala potreba po intenzivnejšem delu z vojniki na psihološkem področju. Na dan so prihajale stiske in strahovi, ki so bili v prvih urah po mobilizaciji potlačeni: strah pred dejansko vojno, nejasnost širšega dogajanja ter tudi pretirano navdušenje posameznikov, ki so se kazali v t. i. »rambovskem« nastopanju. Kot poveljnik sem to jemal zelo resno. Sistematično sem obiskoval položaje vseh vodov, se pogovarjal s posamezniki, poslušal njihove skrbi in skušal vsakemu pomagati v okviru danih možnosti. Kljub napetostim je disciplina v enoti večino časa ostala na ustrezni ravni.

Pri tem je bil za enoto izjemno dragocen Milan Lapanja, takratni predsednik Krajevne skupnosti Šentviška Gora, saj je s poznavanjem ljudi, terena in razmer pomembno prispeval k nemotenemu delovanju enote.

Zaradi razpršenosti položajev okoli skladišča so bili vsi trije vodi dejansko polsamostojne enote. Odgovornost njihovih poveljnikov – Aleša Golje, Bogdana Bajta in Vojka Čopa – ter poveljnikov desetini je bila izjemna, saj so morali hkrati reševati vojaške, logistične in bivalne razmere ter nenehno skrbeti za moralo pripadnikov.

Zaradi zelo slabe radijske opreme, večinoma ostankov stare JLA-tehnike, smo bili v veliki meri odvisni od vezistov Petra, Jureta in Braneta ter kurirja Zlatka Jana, ki je v tistih dneh opravil izjemno veliko poti s pomembnimi sporočili med poveljstvom in posameznimi vodi.

V nekaj dneh po zavzetju se nam je v poveljstvu občasno pridružil tudi stotnik 1. r. Vilijem Šafhalter, ki je pomagal pri usklajevanju nalog ter pri vzdrževanju zvez s štabom.

Incidenti in nevarne situacije

1) Incident s stražarskim psom JLA

V stražnici so bili sprva zaprti štirje šarplaninci, ki jih je JLA uporabljala na stražarskih mestih. Eden izmed slovenskih vojakov JLA, doma iz Tolmina, ki je dan po predaji prostovoljno prestopil v našo enoto, je trdil, da ga psi dobro poznajo. Kljub opozorilom je poskusil odpreti kletko enega izmed psov, ki ga je takoj napadel.

Zahvaljujoč izjemno hitri reakciji častnika Antona Lebara je bil pes nevtraliziran, vojak pa je napad preživel z lažjimi, a še vedno resnimi poškodbami. Dogodek je povzročil veliko razburjenja in jasno pokazal, kako hitro se lahko v vojnem okolju zgodi nevaren incident, četudi ni neposredno povezan s sovražnikom.

2) Približevanje vojaškega vozila iz Tolmina

Nekaj dni kasneje smo doživeli novo napeto situacijo, ko se je vojaško vozilo JLA iz Tolmina približevalo skladišču. Le nekaj trenutkov pred prihodom na našo lokacijo je nenadoma obrnilo in se umaknilo. Dogodek je v enoti povzročil precejšnjo zaskrbljenost, saj ni bilo jasno, ali je šlo za izvidovanje ali za poskus provokacije.

Življenje čete ob postopnem umirjanju vojne

Ko se je vojna v Sloveniji začela postopno umirjati, so se začele pojavljati prošnje vojakov po kratkih odhodih domov. Občinski štab TO je postopoma odobral posamične dopuste, kar je številnim pripadnikom čete prineslo občutno psihično olajšanje.

Kljub temu je četa vse do razpustitve nadaljevala s strogim varovanjem skladišča, cest in njegove okolice. Zadnje dni pred razpustitvijo se je začelo tudi intenzivno praznjenje podzemnih skladišč in nakladanje večjih količin vojaškega materiala na kamione.

Ob koncu delovanja enote smo se pripadniki čete in prebivalci Šentviške Gore prisrčno poslovili na manjši prireditvi. Sodelovanje krajanov je bilo izjemno in je pomembno prispevalo k uspešnemu izvajanju vseh nalog.⁴²

ANGEL LAHARNAR

[zapis po pričevanju]

Zgodaj zjutraj 2. julija – torej drugi dan po zavzetju skladišča – nas je pretresla novica, da je v zrak zletelo skladišče JLA na Črnem Vrhu. Ker razmer tam nismo poznali, smo takoj pomislili na možnost delovanja diverzantskih skupin. Zaskrbljenost se je nemudoma odrazila v ponovnem, temeljitom pregledu stanja varovanja našega objekta.

⁴² Vojnimir Rutar: Trdna mreža, str. 188

Po preučitvi položaja smo se odločili, da na južnem boku skladišča vzpostavimo dodatno stacionarno točko. V bližnji kozolec na domačiji pri Čepovancu smo zato premestili 1. oddelek 1. voda.

Pri izbiri vseh stacionarnih točk smo ravnali izjemno previdno. Vsaka lokacija je bila izbrana na podlagi več ključnih meril:

- logistike – predvsem dostopa do vsakodnevne prehrane,
- možnosti prenočevanja pod streho v primeru slabega vremena,
- bližine vodnih virov, ki so bili za daljše delovanje enote nujni,
- varnosti, ki je bila odločilno merilo pri končni izbiri.

Edina večja slabost številnih položajev je bila odsotnost električnega napajanja, zaradi česar ni bilo mogoče polniti baterij radijskih postaj. Ob tem želim posebej poudariti, da je imela 86. četa TO na Šentviški Gori izjemno – lahko rečem celo »zlato« – skupino za zveze.

Peter Drole, Jurij Kovačič in Branko Gatej so z neumornim delom poskrbeli, da je bila zveza med poveljstvom in položaji vodov ves čas zagotovljena, baterije pa neprestano polne. To je bil velik uspeh, dosežen v zahtevnih terenskih razmerah. V ta namen smo čim prej vzpostavili tudi električni priključek v stacionarnem objektu skladišča, kar je vsaj delno razbremenilo kurirsko službo. Razdalje med položaji so bile namreč velike, teren pa zahteven.

Varnost enote je bila v celotnem obdobju delovanja absolutna prioriteta. Po preselitvi iz Pečin v neposredno bližino skladišča sta bila disciplina in varnostna zavest na zelo visoki ravni. Na vsakem srečanju vodstva čete z enotami je bila varnost posebej izpostavljena kot temeljna in neodtujljiva naloga.

V tem kontekstu želim izpostaviti tudi posebno okoliščino, povezano z narodnostno in teritorialno sestavo enote. Nenavadno naključje je pripeljalo v isto enoto dva stara znanca iz otroštva – mene in Milana Lapanjo, takratnega predsednika Krajevne skupnosti Šentviška Gora.

Milan Lapanja je postal eden ključnih stebrov pri organizaciji namestitve čete v prostoru. Že prvi dan nam je pomagal, da smo 3. vod preselili pod streho in vzpostavili osnovne bivalne pogoje. Poskrbel je tudi za ponovno vzpostavitev telefonske zveze v stacionarnem objektu, kar je bilo za poveljstvo izjemnega pomena.

Ko so razmere zahtevale še višjo stopnjo varovanja, smo skupaj z drugimi člani štaba prišli do odločitve o vzpostavitvi teritorialnega varovanja skladišča. V to smo vključili:

- zaupne člane Lovske družine Šentviška Gora,
- pripadnike civilne zaščite,
- ter nekaj preverjenih domačinov, ki so teren poznali bolje kot kdorkoli drug.

Varovanje je bilo organizirano 24 ur na dan, zlasti ponoči, na vseh

dostopih in vpadnicah, ki bi lahko predstavljale varnostno tveganje. Zaradi potrebe po prikriti koordinaciji in učinkovitem delovanju smo Lapanji dovolili, da se je oblekel v civilna oblačila in se z lastnim vozilom neovirano gibal po terenu kot predsednik Krajevne skupnosti.

Že prvi dan po predaji skladišča se je začelo natovarjanje prvih transportov orožja, predvsem sredstev protizračne obrambe. Oprema se je odvažala v dolino v skladu z napotki in prioriteta, ki so jih določali pooblaščenec Območnega štaba TO Tolmin.

Tudi naša četa je tako hitro prejela dodatno protiletalsko oborožitev, predvsem raketomete tipa »Zolja«, kar je občutno dvignilo moralo, zlasti v 2. vodu, ki je pokrival območje Jelenkarjevega brda in nadzoroval morebitne zračne pristope.

Pri natovarjanju so poleg naših vojakov pomembno pomagali tudi domačini. Brez njihove pripravljenosti, fizične moči in iznajdljivosti bi delo potekalo bistveno počasneje. Njihova pomoč je bila spontana, zanesljiva in neprecenljiva.

Posebej velja omeniti tudi prevoznike. Kadar je bil transport napovedan, smo se lahko pravočasno organizirali. Veliko težje pa je bilo, kadar se je pri vходу zaslišalo: »*Spet je Rošo!*« Takrat smo vedeli, da prihaja Rajko Podgornik, ki je pogosto pripeljal nenapovedano in zahteval takojšnje nakladanje. V takšnih primerih je največkrat »nastradal« 3. vod, ki je bil najbližje in je moral nemudoma priskočiti na pomoč.

Prvi dnevi po zavzetju skladišča so bili izjemno izčrpavajoči. Radijski valovi so neprestano poročali o letalskih preletih nad Slovenijo, požarih, tankovskih premikih in oboroženih spopadih. Strah je bil resničen in prisoten, vendar je z vsakim dnem, ko se je vojna začela umirjati, postopoma popuščal.

Dnevi so minevali hitro. Opravljeno je bilo ogromno dela pri praznjenju bunkerjev, pregledovanju podzemnih skladišč in zaščiti objekta pred morebitnimi povračilnimi akcijami JLA. Ko so slovenski pogajalci dosegli dogovor na Brionih, se je splošna napetost začela umikati.

Zaključek delovanja enote

Četa TO je v celotnem obdobju svojega delovanja:

- obvarovala skladišče pred vsakršnim poskusom vdora, napada ali sabotaže,
- zagotovila varno, organizirano in nadzorovano praznjenje skladišč,
- tesno in usklajeno sodelovala s krajevnimi skupnostmi, lovci in civilno zaščito,
- ter kljub izjemno napornim razmeram ohranila disciplino, red in moralo.

Ob našem odhodu 13. julija 1991 smo objekt v celoti – urejen in varen – predali enoti, ki je prevzela nadaljnje naloge varovanja. Od krajanov Šentviške Gore smo se poslovili na manjši, a prisrčni prireditvi, ki je simbolizirala skupni uspeh, sodelovanje in medsebojno zaupanje.

MILAN LAPANJA

pripadnik 86. čete TO,
v tistem času predsednik Krajeвне skupnosti
Šentviška Gora
|zapis po pričevanju|

Po zavzetju območja 30. junija 1991, ko smo se skupaj s pripadniki enote približali kasarni, je poveljstvo ugotovilo, da sem predsednik Krajeвне skupnosti. Zaradi te funkcije in dejstva, da sem domačin, ki dobro pozna razmere v kraju, so me poveljniki prosili za pomoč pri reševanju različnih organizacijskih in civilnih vprašanj, s katerimi se je enota soočala.

Nalogo sem sprejel odgovorno in brez oklevanja. Zavedal sem se, da lahko s svojim poznavanjem kraja, lokalnih ljudi in razmer pomembno prispevam k varnejšemu in učinkovitejšemu delovanju enote. Čutil sem dolžnost tako do svojega kraja kot do pripadnikov 86. čete, ki so v tistem trenutku potrebovali podporo in orientacijo na terenu.

Po razporeditvi enote na položaje okoli skladišča ter po namestitvi poveljstva in vseh treh vodov so se hitro pojavile praktične težave, pri katerih sem kot predsednik Krajeвне skupnosti in domačin aktivno sodeloval.

Ker je bila kasarna brez elektrike – električni priključek je bil odklopljen – je imela enota velike težave pri zagotavljanju radijskih zvez, saj je bilo treba redno polniti baterije. Dogovorili smo se, da bom baterije nosil k sebi domov, kjer sem jih polnil. Na ta način je četa lahko ohranila nujno potrebno komunikacijo, ki je bila ključna za usklajevanje vodov in varno izvajanje nalog.

Ob razporeditvi vodov na različne kritične točke okoli skladišča se je pojavil tudi problem kurirske službe. Ker je bilo treba zagotavljati hitre in zanesljive povezave med poveljstvom in posameznimi položaji vodov, sem kurirju posodil svoj motor, kar je omogočilo bistveno hitrejšo in učinkovitejšo premike po terenu.

Zaradi lastne varnosti in da ne bi bil preveč izpostavljen pred pripadniki

Jugoslovanske ljudske armade smo se odločili, da se pri sodelovanju z enoto oblačim v civilna oblačila. To je zmanjšalo tveganje, da bi bil prepoznan kot oseba, ki pomaga enoti, hkrati pa mi je omogočilo nemoteno gibanje po domačem okolju in opravljanje nalog, povezanih z varovanjem in logistiko.

Pri samem dogajanju in organizaciji varovanja območja nisem imel neposrednega sodelovanja z milico. Stik in sodelovanje sta potekala predvsem s Teritorialno obrambo, z Lovsko družino Šentviška Gora ter z domačimi krajani, pa tudi s krajani krajevne skupnosti Bukovo, ki so imeli pomembno vlogo pri varovanju širšega terena.

S predstavniki lovcev in z Angelom Laharnarjem smo se povezali zelo zgodaj. Imeli smo več sestankov, na katerih smo se dogovorili o razporeditvi nalog, načinu opazovanja ter medsebojnem obveščanju. Lovci so zaradi svojega izjemnega poznavanja gozdov, skritih poti in terena predstavljali ključno pomoč pri organizaciji straž in opazovalnih točk.

Lovska družina je prevzela naloge opazovanja na več ključnih lokacijah, ki vodijo po poteh proti stražnici. Krajani pa so opazovali gibanje v vaseh Šentviška Gora in Prapetno Brdo ter sproti obveščali poveljstvo o morebitnih neobičajnih pojavih.

V trgovini na Šentviški Gori smo uredili in prilagodili povezave med stražnico in trgovino. S tem smo zagotovili zanesljivo povezavo med vasjo in skladiščem orožja, kar je pomembno prispevalo k boljši obveščenosti in logistični podpori enoti.

S tem se moj prispevek k organizaciji civilne podpore in sodelovanju z enoto v času varovanja skladišča zaključuje.

5.

30. 6. do 25. 7. 1991

**Priprava na evakuacijo in
odvoz orožja in MTS****RAJKO PODGORNIK**

Izapis po pričevanjul

Že drugi dan zjutraj sem prejel klic iz štaba Teritorialne obrambe, da moram naložiti 12 ton protitankovskih min in jih odpeljati v Idrijo. Sporočilo sem prejel po telefonu od Vinkota Gabrščka iz štaba na Mostu na Soči.

V Idriji me je sprejel častnik, ki se je ob mojem prihodu vidno začudil, še posebej pa dejstvu, da imam na tovornjaku naloženih 12 ton protitankovskih min. Sprejem tovara so zavrnil in me napotili nazaj na Šentviško Goro.

Nazaj sem se odpravil brez kakršnegakoli spremstva. Šele ob vstopu v takratno tolminsko občino sem dobil spremstvo milice iz Tolmina. Miličniška patrulja je vozila za mano in tako smo počasi nadaljevali pot proti Šentviški Gori.

Ko smo prispeli do naselja Markaduc, sem opazil, da mi miličnika Brane Žele in Dušan Komar z rokami dajeta znak, naj ustavim. Ko sem ustavil, sem zavohal dim na zadnjem delu tovornjaka – zagorela je izpušna cev.

Najprej smo ogenj poskušali pogasiti z gasilnimi aparati iz vozila milice in tovornjaka, vendar neuspešno. Vsi smo se zavedali, kaj bi takšna situacija lahko pomenila, če ognja ne bi pravočasno pogasili. Zato smo začeli iskati možnost gašenja z vodo in nam je to na koncu tudi uspelo.

Ker z mojim tovornjakom zaradi okvare nisem mogel nadaljevati poti, smo poklicali Slavka Mraka, ki je z manjšim tovornjakom celoten tovor v več voznjah prepeljal nazaj v skladišče na Šentviški Gori.

MILAN LAPANJA

[zapis po pričevanju]

Po uspešnem zavzetju skladišča je bilo treba hitro in organizirano pristopiti k prevozu orožja. Ker je bilo dela veliko in časa malo, sem se osebno angažiral pri iskanju krajanov, ki bi lahko pomagali pripadnikom enote pri nakladanju orožja na kamione.

Skupaj z domačini smo v sodelovanju s pripadniki 86. čete opravljali fizično zahtevno delo, kar je bistveno pospešilo izvedbo nalog in razbremenilo enoto. Krajanji so se na poziv odzvali prostovoljno in v dobri veri, saj so razumeli resnost trenutka in pomen tega, da se orožje čim prej in varno umakne iz skladišča.

Sodelovanje med vojsko in krajanji je bilo zelo tesno, temeljilo je na zaupanju, solidarnosti in medsebojni podpori. Ko je bila naloga zadnji dan uspešno zaključena, smo se skupaj s krajanji in pripadniki 86. čete odločili za skromno druženje v dvorani. To je bil poseben trenutek sprostitve in hvaležnosti, saj smo vsi občutili veliko olajšanje, da nam je uspelo obraniti skladišče in varno zaključiti zahtevno operacijo.

Zaključno druženje je bilo simbol enotnosti, skupnega truda in srečnega konca napornega obdobja.

SILVO HROVAT

[zapis po pričevanju]

Logistika in transport orožja iz zavzetih skladišč sta se začela zelo hitro. Od začetka vojne sem bil večino časa na terenu. Na kosilo v Hotel Most na Soči sem prihajal nekoliko pozneje in ne vsak dan.

Dne 3. julija 1991 me je med kosilom dežurni 63. Območnega štaba TO Tolmin obvestil, da je prejel klic komandirja milice iz Idrije. Sporočil je, da je proti Šentviški Gori na poti konvoj desetih tovornjakov nosilnosti 5 in 7,5 tone. V spremstvu naj bi bil tudi častnik Teritorialne obrambe v belem osebnem vozilu znamke »stoenka« ter v spremstvu z vozilom še dva miličnika.

Ko sem to slišal, nisem več okleval. Končal sem kosilo, sedel v osebni avtomobil in se takoj odpravil proti Šentviški planoti. Takratno ozračje je bilo izjemno napeto. Sočasno so potekali spopadi drugod po Sloveniji, tudi na območju Radgone, hkrati pa so se zaznavali premiki enot JLA s hrvaške strani, iz smeri Varaždina. Iskreno povedano sem bil notranje precej vznemirjen. Zdelo se mi je, da Hrvaška v tistem trenutku ne reagira tako, kot bi glede na slovensko-hrvaške dogovore pričakovali.

V sebi sem si jasno rekel, da brez ustreznega povelja tega območja ne bomo predajali orožja in materialno-tehničnih sredstev nikomur. Nismo imeli ne povelja komandanta 63. Območnega štaba TO Tolmin ne kakršnegakoli drugega ukaza nadrejenega poveljstva. Prav tako ni bilo nobenih navodil iz pokrajinskih struktur.

Kasneje mi je brigadir Bogdan Beltram, poveljnik TO Severne Primorske, pojasnil – in to je pomembno poudariti –, da je vse, kar se je takrat dogajalo v zvezi z odvozom in razdeljevanjem orožja, potekalo mimo pokrajinskih struktur in Območnih štabov. Vse naj bi potekalo neposredno preko Sekretariata za ljudsko obrambo Republike Slovenije. Tako mi je bilo povedano in tako je bilo tudi zapisano v dokumentih.

Ko sem prispel na Šentviško Goro, sem počakal na prihod konvoja desetih tovornjakov s hrvaško registracijo. Tovornjaki so se razvrstili pred zapornicami skladišča orožja. Takrat sem pristopil k častniku, stotniku 1. r., ki sem ga vizualno prepoznal, saj sva se v preteklosti srečevala na usposabljanjih v okviru Teritorialne obrambe.

Danes mi je žal, da takrat nisem zapisal njegovega imena in priimka. V tistih razmerah temu nisem posvečal posebne pozornosti, saj sem bil odločen, da orožja in materialno-tehničnih sredstev ne bom predal brez ustreznega povelja. Povedal sem mu, da nimam nobenega ukaza, na podlagi katerega bi lahko dovolil natovarjanje orožja in MTS, ter poudaril, da brez jasnih navodil nadrejenih transport ne bo stekel.

Takrat je stotnik 1. r. iz žepa vzel modro kuverto in mi jo izročil. Ko sem jo odprl, sem na dnu dokumenta opazil žig in navedbo podpisnika: Sekretariat za ljudsko obrambo Republike Slovenije, skupaj s podpisom. Vsebine v tistem trenutku nisem podrobno prebiral, vendar mi je bilo jasno, od kod dokument prihaja in kdo ga je izdal. Na tej podlagi sem razumel, da gre za formalno odobren postopek. Kljub temu sem ostal v vlogi nadzora in pri samem natovarjanju nisem neposredno sodeloval.

Ta dogodek je pomenil uvod v vse nadaljnje aktivnosti po zavzetju skladišča: organizacijo transportov, nadzor nad njihovim izvajanjem ter sodelovanje različnih vojaških in varnostnih struktur.

ANGEL LAHARNAR

|zapis po pričevanjul

Pri tem prvem transportu na Hrvaško ni bilo nobenih vojakov, častnikov ali spremstva s hrvaške strani. Prisotni so bili izključno hrvaški vozniki kamionov. Nobenih drugih podpisov ali formalnih listin se ne spomnim – vsaj sam jih nisem videl. Ne želim govoriti v imenu drugih. Povem lahko le to, kar sem sam videl, doživel in kar sem si tudi zapisal v zapisu, ki sem ga pripravljajl za ta pogovor.

Že prvi dan po zavzetju skladišča se je začelo natovarjanje prvih transportov. Odvažalo se je orožje, predvsem sredstva protizračne obrambe, ki so bila namenjena v dolino. Izbor opreme za transport ter koordinacijo vstopa v posamezne bunkerje in hangarje so izvajali pooblaščenci Območnega štaba. Do danes – in tudi takrat – nisem nikoli stopil v hangarje. Tja nismo vstopali ne jaz, ne Vojko, niti nihče drug iz vodstva čete. To je treba jasno in nedvoumno povedati.

Kar zadeva hrvaško nakladanje: v nekem trenutku smo dobili informacijo, da se v naše območje z veliko hitrostjo premika helikopter. V tistem času je v skladišču potekalo natovarjanje na hrvaške kamione, ki so imeli oznako »HR«. Imeli smo velike težave, saj so bili kamioni izjemno težki. Po klancu, ki vodi z zadnje strani stražnice v gozd, skoraj niso mogli speljati. Vozila so se morala med seboj povezovati z jeklenimi zajlami in se dobesečno vleči drugo za drugim.

Ob tej priložnosti moram ponovno posebej pohvaliti našo zvezo in milico. Poskušali smo vzpostaviti stik s štabom TO, da bi dobili informacijo, kje se nahaja helikopter, ki se je premikal v našo smer, vendar zveze ni bilo oziroma odgovora nismo dobili. Zvezo pa smo imeli z milico.

Milica v Tolminu oziroma na Mostu na Soči nam je sporočila: »**O helikopterju ne vemo nič.**« Iz Tolmina so me nato povezali v Cerknol, kjer so povedali, da helikopter kroži nad Cerknim, in da naj počakam na zvezi, da mi sporočijo nadaljnje podatke. Po dolgem času – ko smo bili, po domače rečeno, že precej živčni – so mi sporočili, da se helikopter premika proti Idriji. Nato so me povezali še z Idrijo, kjer so dejali: »**Bodite mirni, helikopter gre proti Godoviču.**« Tisti dan je imela Šentviška Gora vzpostavljeno zvezo z milico od Tolmina prek Cerknega do Idrije. To navajam kot konkreten primer sodelovanja in delovanja zvez v tistem obdobju.

Vodstvo čete ni dajalo nobenih ukazov glede natovarjanja. Nikoli ni bilo tako, da bi mi ukazovali: »**To se naloži, to gre ven.**« Vedno je prišel nekdo od zgoraj – bodisi iz štaba bodisi pooblaščenec – in povedal, kaj in kako. O tem obstaja tudi precej zapisov.

Naša četa je zelo hitro dobila dodatno oborožitev, namenjeno predvsem protizračni obrambi – za boj proti letalom in helikopterjem. Med drugim tudi rakete tipa Zolja. To je izjemno dvignilo moralo v enotah, še posebej v drugem vodu, ki je pokrival območje Jelenkarjevega brda, kjer je bil strah pred morebitnimi helikopterskimi preleti najbolj izrazit.

Prvi dnevi po zavzetju skladišča so bili za vse izredno naporni. Ves čas je bil prisoten strah. Spremljali smo radijska poročila o preletih bojnih letal nad Slovenijo in dogajanje drugod po državi. Kljub temu so vsakodnevna natovarjanja in transporti večinoma potekali brez večjih težav.

Pri tem gre velika zahvala tudi vaščanom Šentviške Gore, ki so pomagali pri organizaciji in izvedbi, ter pripadnikom 86. čete. Transporti so bili praviloma predhodno najavljeni, zato smo se znali dobro organizirati. Težje je bilo, kadar se je na vhodu oglasil stražar z besedami: »*Spet je Rošo.*« Takrat smo vedeli, da prihaja avtoprevoznik Rajko Podgornik. Prihajal je pogosto – včasih najavljeno, včasih tudi nenajavljeno. V takšnih primerih so bili najbolj obremenjeni pripadniki tretjega voda, ki so bili najbližje vhodu v skladišče.

Na tej točki bi to pripoved zaključil, saj sem se po 13. juliju sam preselil v drugo »majhno vojno« – v vojno za obstanek podjetja.

PETER DROLE

[zapis po pričevanju]

V nedeljo smo bili obveščeni praktično z vseh strani. Prejemali smo klice o morebitnih nevarnostih prihoda različnih skupin – večkrat iz Tolmina, pa tudi iz Škofje Loke in Kranja. Večinoma so ti klici prihajali s strani milice.

V tem času je prišlo tudi do konkretnega opozorila iz milice v Kranju. Sporočili so, da naj bi se neka protidiverzantska skupina vojakov peš premikala proti našemu območju in da obstaja možnost, da bi prišli v naše kraje. Povedali so, da imajo skupino pod nadzorom in da bi bil morebiten prihod mogoč čez območje Bukovega.

Vem, da je bila takrat poslana tudi izvidnica nekoliko globlje v teren. Sam sem v tistih dneh večkrat klical, še posebej našo obveščevalko. Ženske so imele izjemno dobro komunikacijsko mrežo – zvečer so se pogovarjale,

poslušale in si izmenjevale informacije, tako da smo na ta način izvedeli marsikaj, kar sicer ne bi prišlo do nas.

Kasneje smo prejeli tudi uradno obvestilo milice, da so se omenjeni vojaki obrnili oziroma da so jih prestregli, še preden bi lahko dosegli naše območje. Zaradi tega smo imeli ves čas dober pregled nad dogajanjem in občutek, da smo o razmerah sproti in pravočasno obveščeni.

ROK URŠIČ

stotnik 1. razreda, pomočnik za zaledje
Območnega štaba TO Tolmin
[zapis po pričevanju]

Rok Uršič je bil tisti, ki je vodil nakladanje drugega konvoja tovornjakov na Hrvaško.

Dne 5. julija 1991 je potekalo nakladanje, vendar ne več na enak način kot prvič, saj so iz Hrvaške prišli večji tovornjaki – šleperji. Dostop šleperjev do Šentviške Gore je bil otežen, zato so bili parkirani na Slapu ob Idrijci. Transport iz skladišča orožja se je nato izvajal z običajnimi tovornjaki do Slapa ob Idrijci, vse pod nadzorom milice. Tam je potekalo dodatno nakladanje in prekladanje.

Sam sem bil referent za zaledje v štabu na Mostu na Soči. Po nekaj dneh me je poklical poveljnik Vito Berginc in mi rekel: »*Od zdaj naprej si pomočnik za zaledje,*« saj se je pokazalo, da ta funkcija v tistih dneh ni bila takšna, kot smo se je učili v šoli za rezervne častnike.

Preskrba enot je potekala nemoteno prek trgovske mreže, gostišč, menz in drugih virov. Zaradi tega so me uporabljali predvsem za dežurstvo v štabu ali za posebne naloge. Med temi nalogami sta bili dve ključni: praznjenje nastanitvenega objekta ter sodelovanje pri organizaciji transportov za odvoz orožja.

Ko sem prišel v skladišče orožja in materialno-tehničnih sredstev na Šentviški Gori, sem si ogledal vsa štiri podzemna skladišča. Pri ogledu sem opazil, da je imela vsaka vrsta in vsaka paleta različnega streliva svoj karton,

na katerem so bile zapisane količine – ne v tonah, temveč v kosih. Tako so bile navedene količine za odvoz in prevzem. Šlo je torej za kosovno evidenco. Morda bi moral opraviti tudi kakšno kontrolo dejanskega stanja, vendar mi to ni uspelo, saj smo že čakali na odvoz.

Težko je govoriti o povsem natančnih količinah, vendar sem bil v tistem trenutku jaz tisti, ki sem bil odgovoren za odpremo orožja po spiskih, ki sem jih prejel od tistih, ki so material odvažali. Dokumenti so bili podpisani s strani Sekretariata za ljudsko obrambo Republike Slovenije, ko je nastopilo dejstvo, da se mora material naložiti in odpeljati. Količine so se potrjevale na reverzih, po posameznih postavkah, in so jih podpisovali prejemniki.

Orožje se je vozilo po zahtevi Območnega štaba TO Tolmin v Ladra in v prostore, tako imenovane »štale« (pod komunikacijo Kobarid–Svino). V »štale« je šla predvsem municija: naboji za pištole in puške ter orožje, kot so zolje in ose. Na Hrvaško pa so se odvažale protitankovske mine in sredstva za protiolepno bojevanje. Kdaj natančno se je to dogajalo, se ne spomnim povsem – mislim, da med 3. in 5. julijem 1991.

Na hrvaški strani je orožje prevzemal in podpisoval en moški, oblečen v črno uniformo, z baretko in brez oznak. Hodil je za mano po skladišču in mi namigoval, naj mu izročim tudi stvari, ki jih ni bilo na seznamu. V roki je nosil majhen kovček srebrne barve; pri prepričevanju, naj mu izročim dodatno municijo, je kovček odprl in pokazal denar – nemške marke. Njegovi nameri nisem ustregel, saj mu nisem želel izročiti materiala, za katerega ni bilo pisnih zahtev.

Od trenutka, ko sem prvič prišel v skladišče, ni minilo veliko časa, saj so se naloge neprestano spreminjale – določalo se je, koliko sredstev je treba odpeljati. Vojaki, pripadniki 86. čete, so čakali na nakladanje, prevozniki pa so material s tovornjaki odvažali. Del tovora se je vozil proti Kobaridu, ostalo pa drugam. Kar je ostalo, je bilo razporejeno in na voljo za nadaljnje naloge.

Govorim predvsem o protitankovskih sredstvih. Ta so bila po svoji velikosti in teži takšna, da so zahtevala resno fizično delo. Vojaki 86. čete so bili neposredno vključeni v nakladanje in odvoz. Delo je bilo naporno, ljudje pa že precej izčrpani.

Na začetku se je material nakladal zelo previdno, skoraj tako, kot bi nalagali jajca. Nato se je nekdo oglasil, da mine nimajo detonatorjev in da ni treba biti tako pazljiv. Nakladanje se je nato spremenilo in je, po domače rečeno, »letelo tudi po zraku«. To delo je pogosto potekalo ponoči, saj so kamioni na Hrvaško vozili tudi v nočnem času. Natovoriti je bilo treba osem do deset kamionov, kar je za nakladalce predstavljalo velik napor.

Kamioni so material prevažali do Slapa ob Idrijci. Prevoze so opravljali Rajko Podgornik – »Rošo« – in še nekateri domačini. Tam so čakali hrvaški

šleperji, na katere je bilo treba orožje in materialno-tehnična sredstva pretovoriti. Prevoze so nadzorovali miličniki Postaje milice Tolmin.

Reverze je podpisoval predstavnik s hrvaške strani, jaz pa sem dokumente oddal Vitu Bergincu. Čez čas sem ugotovil, da imam v žepu uniforme še dva reverza. Ko sem poveljnika vprašal, kje so ti dokumenti, mi je enkrat rekel, da jih je oddal naprej, drugič pa, da jih je zakuril. Tudi kasneje, po nekaj letih, nisem dobil povsem jasnega odgovora.

Rad bi omenil še nekaj, kar se mi zdi pomembno. Med nakladanjem in odvažanjem materiala so se pojavljale želje po določenih vrstah streliva in določenih kalibrih. Ocenjujem, da smo takrat izdali približno dvesto kosov določenih sredstev, vendar natančnih števil ne morem navesti.

Kasneje sem bil večkrat ponovno na Šentviški Gori, tudi ob različnih obiskih. Spomnim se obiska predstavnikov Sekretariata za ljudsko obrambo Republike Slovenije – mislim, da je bil med njimi Matjaž Šestan – ter Matjaža Kmecla in še nekaj pribočnikov. Ogledovali so si območje in se zanimali za stanje, predvsem v povezavi z aferami in vprašanji, ki so se pojavila kasneje.

Žal mi je, da se takrat ni več fotografiralo. Marsikaj bi danes lažje pojasnili. Takrat pa so bile razmere nevarne, vse je potekalo hitro in pod pritiskom. Po moji oceni je s tega območja v času moje prisotnosti odšlo približno 120 ton materiala, morda tudi več.

Za konec bi omenil še primer pokojnega Simona. Bil je vojak, doma iz Tolmina, ki je bil na Šentviški Gori ob zavzetju skladišča, nato pa je po dveh dneh prestopil v Teritorialno obrambo in se vrnil v skladišče kot pripadnik 86. čete. Ko je prišel v objekt, je najprej odšel v pesjak, kjer so bili trije šarplaninci. Simon je bil vodnik enega od psov. Ko je stopil do njega, ga je pes ob dotiku ugriznil v roko. Da bi preprečili hujše posledice, so morali psa ustreliti.

VLADIMIR KRIVEC

stotnik 1. razreda, referent tehnične službe
v 63. Območnem štabu TO Tolmin

Prvič sem bil v skladišču na Šentviški Gori po dodeljeni nalogi Območnega štaba TO Tolmin skupaj z Rokom Uršičem. Dogajanje v tistem času je Rok že dobro opisal, saj je kot vodja izvajanja praznjenja skladišča neposredno vodil aktivnosti na terenu.

Naslednjič sem bil, po nekaj dneh, ponovno poslan na Šentviško Goro za izvajanje praznjenja skladišča, tokrat kot vodja. Z mano je šel tudi Metod Rutar. Orožje in materialno-tehnična sredstva smo nakladali po spiskih, ki smo jih prejeli od hrvaške strani, ki je vodila oziroma spremljala konvoje s tremi do štirimi šleperji. Ne spomnim se natančno, kolikokrat se je to zgodilo, zagotovo pa tri- do štirikrat.

Kar zadeva dokazila in dokumentacijo, želim poudariti naslednje: vse je bilo popisano. Količine so bile natančno navedene, tudi pri odpremah na Hrvaško. Evidentirano je bilo, komu je bilo orožje predano in kdaj. V štabu so obstajala poročila in, če še obstajajo, je iz njih razvidno, kdaj in kaj je bilo odpeljano ter kdo je orožje prevzel.

ANGEL LAHARNAR

|zapis po pričevanju|

Obstaja tudi zapis iz leta 2016, v katerem so te zadeve že navedene. Če se pregleda poročila takratnega poveljnika Območnega štaba TO Tolmin Vita Berginca, je razvidno, da so se protioklepne mine že v prvi polovici julija začele odvažati. Vito Berginc se spominja, da so ukazi za predajo orožja hrvaški strani prihajali z višjih ravni.

»O tem mene osebno nihče ni obvestil in me tudi nihče ni vprašal. Vse je prihajalo iz višjih komand. Skupaj z materialnimi listi smo morali dokumentacijo predati Republiškem štabu TO. Vse dokumente v zvezi z orožjem smo morali izročiti v Ljubljano. Sledijo še poročila Božidarja Horáčka, ki je bil prisoten pri nalaganju vseh kamionov.«⁴³

Leta 2014 je bilo o tem govora tudi v Radovljici. Če se prav spomnim, je bilo tam jasno povedano – ponovno v izjavi Vita Berginca novinarju Mateju Šurcu – kako so stvari potekale, čeprav marsikaj ni bilo zapisano tako, kot bi moralo biti.

SILVO SELJAK, poročnik JLA

|pisni zapis in zapis po pričevanju|

Seljak Silvo, poročnik, zaposlen v Gorskem bataljonu JLA Tolmin, kot civilna oseba, zadolžena za termoeenergetiko v poveljstvu za zaledje. Vojašnico sem zapustil v petek, 25. 6. 1991, ob 9.30 in prestopil v Teritorialno obrambo.

Kot rezervist sem bil v redni vojski JLA razporejen kot komandir 1. voda in obenem namestnik komandirja čete takratnega rezervnega gorskega bataljona.

⁴³ Matej Šurc: Prevarana Slovenija; podnaslov Domoljubje zapisano z ničlami – Rašomon na Šentviški Gori in »terorist« v Ljubljani, str. 135, izdano leta 2016

Dobro se spomnim, da sem 13. julija okoli 12. ure prejel ustni ukaz, naj s Kolmanom Zlatkom, ki je skrbel za prehrano in opremo, z vojaškim vozilom UAZ odideva na Šentviško Goro z nalogo, da kot poveljujoči prevzamem skladišče in organiziram njegovo varovanje.

Za izvedbo naloge sem dobil vojake iz Zgornjega Posočja (Bovec, Podbrdo, Šentviška Gora, Tolmin), ki so prebegnili iz JLA in jim je do zaključka vojaškega roka manjkalo še približno mesec dni.

Prevzem skladišča, primopredajo objektov in ključev sem opravil s poveljujočim 86. čete. Četa objekta zaradi varnosti ljudi ni uporabljala za nastanitev. Odločil sem se, da vojake nastanim v objekt, popišem seznam vojakov in orožja, ki so ga imeli, ter pripravim razpored za varovanje skladišča. Obdržal sem prvo stražarsko mesto, ki ga je imela že 86. četa, približno 250 metrov pred objektom, v samem objektu pa sem organiziral patrulje na dve uri, po tri stražarje.

Istega dne, 13. julija, okoli 16. ure, so me s prvega stražarskega mesta poklicali in sporočili, da je prišel osebni avtomobil Audi A6 s štirimi osebami. Starejši med njimi je bil hrvaški častnik, eden izmed preostalih je služil vojaški rok v tolminski kasarni, me prepoznal ter je že opravljal stražo na Šentviški Gori, zato je skladišče poznal. Stražar jih je pospremil do vhoda, kjer smo opravili legitimacijo, nato pa sem obvestil štab TO v Tolminu. Pojasnili so mi, da prihajajo kamioni iz Hrvaške po strelivo (mine, granate, naboje) za njihove potrebe. Sporočili so tudi, da prihaja kap. I. r. Anton Laharnar, ki bo prevzel nakladanje po pripravljenem seznamu, moja naloga pa je bila organizirati vojake za nakladanje.

Tistega dne je na Šentviško Goro prispelo deset kamionov z nosilnostjo osem ton, na Slapu ob Idrijci pa so bili še štirje večji šleparji nosilnosti približno 24 ton, ki zaradi ozkega cestišča niso mogli do skladišča. Okoli 18. ure smo začeli z nalaganjem. Kamioni so najprej odpeljali strelivo do Slapa, kjer so ga preložili na šleparje, nato pa smo nadaljevali z nakladanjem kamionov. Nalaganje je potekalo celo noč, do pete ure zjutraj. Popisan je bil vsak zaboj in vsebina vseh kamionov, za kar je bil zadolžen kapetan Laharnar.

V naslednjih dneh so prihajali različni opazovalci, ki so pregledovali stanje skladišča, med njimi tudi tako imenovane »bele čelade«. Spomnim se primera, ko smo ob cesti do skladišča opazili odvrženo vojaško vetrovko, ki je zaradi možnosti miniranja nismo odstranili.

18. julija so ponovno prišli po strelivo. Tokrat so na Šentviško Goro lahko prišli tudi krajši šleparji. Naložili smo štiri šleparje in deset deset-tonskih kamionov, enako kot prvič.

26. 7. 1991 smo bili zamenjani z drugo enoto TO, katere se ne spomnim, saj so vojaki zaključili z vojaško obveznostjo in bili odpuščeni domov. Tudi

sam sem nato nadaljeval delo na Območnem poveljstvu v Tolminu. Službeno pot sem kasneje nadaljeval na 6. pokrajini Ajševica, kot zalednik.

Če se vrnem v leto 1991 – vsi, ki smo aktivno sodelovali v osamosvojitveni vojni, smo si lahko uredili status veterana. Nekateri, ki smo bili takrat prisotni na Šentviški Gori, smo to uredili, nekateri takrat mladi vojaki pa niti ne vedo, da imajo to možnost.

Hkrati se pojavlja težava z evidencami. Vojakom, ki so služili vojaški rok JLA v Sloveniji in prebegnili, je bila ob prestopu izdana slovenska vojaška knjižica. Tisti, ki so služili v drugih republikah, pa pogosto nimajo niti »stare« vojaške knjižice, saj so jo ob prebegu pustili v svojih enotah, niti »nove«, ker tega takratni štab v Tolminu ni uredil.

Zdi se mi nepošteno do vojakov, ki so svojo dolžnost služenja vojaškega roka opravili, da za to pravico ne morejo zaprositi. Zadovoljen bi bil, če bi se to lahko uredilo s kakšnim uradnim seznamom, ki bi ga z navedbo prič pripravila veteranska organizacija.

DUŠAN KOMAR

miličnik – vodja varnostnega okoliša

[zapis po pričevanju]

Zdaj, ko se o teh dogodkih pogovarjamo za nazaj, je v spominu marsikaj zbledelo. Takrat pa se jasno spomnim, da smo se dogovorili, da svojih aktivnosti ne bomo fotografirali, predvsem pa ne sebe osebno.

V začetku nismo vedeli, koliko časa bo vojna trajala in kako se bo končala. Prav zato se nismo odločili za fotografiranje – predvsem zaradi lastne varnosti in varnosti naših družin. Zavedali smo se, da bi v primeru drugačnega razpleta vojne fotografije lahko postale dokazni material proti nam.

Na koncu se je vse skupaj izteklo v našo prid, vendar smo zaradi te odločitve ostali brez slikovnih dokazil o dogajanju in opravljenem delu.

ALEKSANDER VONČINA

[zapis po pričevanju]

Glede spremstva eksploziva velja omeniti naslednji dogodek, ki je širši javnosti manj poznan. Izvedla ga je bojna skupina miličnikov Postaje milice Tolmin v sestavi: Branko Žele, Dušan Komar, Silvan Gabršček in Igor Humar.

Postaja milice je prejela nalogo, da spremlja do vrha naložen tovornjak z 12 tonami eksplozivnih sredstev – protitankovskih min s tremi vžigalniki –, ki ga je vozil Rajko Podgornik iz Tolmina. Tovor je bil najprej iz skladišča na Šentviški Gori odpeljan v Spodnjo Idrijo, nato pa je bilo s strani pristojnega štaba TO odločeno, da se mora vrniti nazaj v skladišče na Šentviško Goro. Prevoz je spremljala skupina štirih miličnikov.

Tudi sam sem se v tistem času skupaj s takratnim miličnikom Stanislavom Sivcem, vodjo varnostnega okoliša, nahajal v neposredni bližini križišča na Markaducu, saj sva se pravkar vračala iz skladišča orožja na Šentviški Gori. Iz tega križišča mi je vodja skupine miličnikov po UKV-zvezi sporočil, da je začelo goreti v spodnjem, lesenem dnu tovornjaka. Nemudoma sva pospešila prihod na kraj dogodka, kjer so ogenj že pogasili in nevarni tovor dodatno ohlajevali z vodo, napeljeno iz bližnje stanovanjske hiše.

Tu moram posebej poudariti, da so voznik in prisebna miličniška bojna skupina preprečili veliko katastrofo. Prav miličniki iz spremljevalnega vozila so prvi opazili dim in ogenj v spodnjem delu tovornjaka. Celotno območje smo nemudoma blokirali in zavarovali širši ogroženi prostor. Z učinkovitim gašenjem so bili voznik, miličniki in bližnje prebivalstvo rešeni pred najhujšimi posledicami, ki bi v primeru eksplozije lahko bile katastrofalne.

Po tem smo tovor ročno pretovorili na manjši tovornjak, last Slavka Mraka, sicer tudi rezervnega miličnika Postaje milice Tolmin. Slavko Mrak je ves eksploziv s svojim tovornjakom odpeljal nazaj v skladišče na Šentviško Goro, kjer je bil ponovno spravljen na varno.

Uradna preiskava in kasnejša analiza vzroka požara sta pokazali, da je do vžiga prišlo zaradi smole iz pravkar izdelanega smrekovega poda tovornjaka, ki je kapljala na vročo izpušno cev in zanetila požar. Analizo je opravil sodni izvedenec iz podjetja Avtoprevoz Tolmin.

Pri opisu zavzetja skladišča orožja sem že navedel, da so organizirane bojne skupine miličnikov na tem območju opravljale predvsem naloge patroljiranja z namenom varovanja ožjega in širšega območja – v pomoč Teritorialni obrambi, ki je izvajala varovanje objekta –, zlasti pa operativno in fizično varovanje prevozov orožja in eksploziva iz skladišča ter nazaj vanj.

Največ varovanja prevozov orožja in eksplozivnih sredstev je milica opravila prav po zavzetju skladišča, saj je Teritorialna obramba takrat prišla

do velike količine teh sredstev, ki jih je bilo treba nemudoma distribuirati bojnim enotam na terenu. O vseh teh prevozih sem bil sproti obveščen s strani Območnega štaba TO Tolmin.

Posebnih priprav za izvajanje teh nalog nismo imeli, saj je šlo za naloge, v katerih so bili miličniki izurjeni. Ob napotitvah na delo je bojna skupina miličnikov običajno prejela tudi nalogo za varovanje prevozov orožja na določenih relacijah. Na relaciji Šentviška Gora–Slap ob Idrijci–Idrija se je prevoz praviloma varoval do točke, kjer je naloge prevzela patrulja Postaje milice Idrija. V posameznih primerih se je nakladanje oziroma pretovarjanje izvajalo tudi na Slapu ob Idrijci, saj večji tovornjaki niso mogli po lokalni cesti do skladišča.

Posebnih težav ali izrednih zapletov se ne spomnim. O samem poteku pretovarjanja in spremstvu prevozov na posameznih relacijah pa lahko največ povedo tisti miličniki, ki so te naloge neposredno izvajali. Naloge so bile opravljene strokovno, uspešno in v skladu z vsemi operativno-taktičnimi postopki.

Z vsemi prostori za hranjenje orožja in materialno-tehničnih sredstev na območju Gornjega Posočja po distribuciji iz skladišča Šentviška Gora sem bil seznanjen. O tem so bili obveščeni tudi vsi pristojni na ravni koordinacijske skupine uprave Milice ter oba takratna oddelka milice – Kobarid in Bovec. Milica je v času vojne poleg rednih miličniških nalog vsakodnevno opravljala tudi varovanje teh začasnih skladišč in prostorov. Morebitne posebnosti ali zaznane nevarnosti so bile sproti sporočene komandantu Območnega štaba TO Tolmin.

Na tem mestu želim ponovno posebej omeniti rezervnega miličnika Slavka Mraka, ki je nesebično in takoj priskočil na pomoč s svojim manjšim tovornjakom. Na Markaducu smo nanj pretovorili minsko-eksplozivna sredstva, ki jih je nato v dveh ali treh vožnjah varno prepeljal nazaj v skladišče na Šentviško Goro. Posebej poudarjam, da so bile po teh prevozih vse pnevmatike na njegovem tovornjaku popolnoma uničene. Slavko Mrak je takrat na kraju dejal: *»To naj bo za Slovenijo.«* Prav je, da je to posebej zapisano, saj brez njegove takojšnje pomoči kriznega dogodka ne bi mogli tako hitro in uspešno rešiti.

Pri stikih z nadrejenimi želim omeniti tudi inšpektorja Viktorja Hladnika, člana koordinacijske skupine na UNZ Nova Gorica, s katerim sva bila v času vojne večkrat v stiku. Bil je seznanjen z vsemi našimi aktivnostmi in nam je po potrebi nudil ustrezno podporo.

Ob koncu naj omenim še depešo, ki smo jo prejeli proti koncu junija oziroma v začetku julija. Nanašala se je na opozorilo, da mora milica tudi v vojnih razmerah delovati zakonito in v skladu s takrat veljavnim obrambnim sistemom.

BRANE ŽELE

miličnik – vodja varnostnega okoliša

[zapis po pričevanju]

Tako kot je pred menoj povedal Aleksander Vončina, smo bili jaz in Dušan Komar kot miličnika ter rezervna miličnika Silvan Gabršček in Igor Humar kot bojna skupina napoteni na zavarovanje kamionskega prevoza minsko-eksplozivnih sredstev iz Idrije. Odpravili smo se do Stopnika, kjer smo čakali prihod kamiona z minsko-eksplozivnimi sredstvi. Ne spomnim se več natančno, ali je bil kamion iz Idrije zavarovan z miličniško patruljo; po Rajkovi pripovedi naj bi iz Idrije vozil brez miličniškega zavarovanja.

Po prihodu smo se z Rajkom dogovorili, kako bomo nadaljevali prevoz do skladišča na Šentviški Gori: mi z marico naprej – jaz in Dušan spredaj, rezervna miličnika pa zadaj. Prevoz je potekal po dogovoru do Slapa ob Idrijci, nato pa smo se začeli vzpenjati po ovinkasti cesti proti Šentviški Gori. Z Dušanom sva kamion ves čas spremljala v vzvratnih ogledalih.

Ko smo se začeli vzpenjati proti Markaducu, sva z Dušanom opazila, da se za kamionom nekaj kadi. Ko sva prišla v prvi ovinek, sva jasno videla, da pri izpušni cevi gori. Takoj sem ustavil marico na cesti in šoferju z zamahom nakazal, naj kamion zaustavi. Dušan je hkrati zmedenima rezervistoma – ki v tistem trenutku sploh še nista vedela, kaj se dogaja – naročil, naj blokirata cesto spredaj in zadaj, vsak nekaj deset metrov stran.

Ko smo ugotovili, da gori, sem iz marice vzel gasilni aparat in začel gasiti gorečo izpušno cev. Dušan je medtem stekel do bližnjih hiš in prosil domačine, naj zapustijo hiše in se umaknejo na varno razdaljo. Domačini se niso umaknili daleč; ostali so v bližini in nekateri so nam takoj priskočili na pomoč.

Z mojim gasilnim aparatom požara nisem uspel pogasiti. Nato je prišel še Rajko s svojim gasilnim aparatom iz kamiona, vendar tudi ta ni zadoštoval. Zato smo v najbližji hiši poiskali cev za zalivanje in priklop za vodo. Šele s tem načinom gašenja nam je uspelo ogenj dokončno pogasiti.

Šele v trenutku, ko je bil ogenj pogašen, smo se zares začeli zavedati, kaj bi se lahko zgodilo. Takrat vsaj mi miličniki sploh še nismo natančno vedeli, kaj vse se nahaja na kamionu. Nato smo obvestili Postajo milice

Tolmin, pojasnili dogodek in začeli iskati možnost, da se mine z drugim prevoznim sredstvom odpeljejo nazaj v skladišče na Šentviški Gori.

Čez nekaj časa je prispel domačin Slavko Mrak, tudi rezervni miličnik, z manjšim kamionom. Z njim so bile protitankovske mine prepeljane nazaj v skladišče na Šentviški Gori.

6.

Zaključek

VOJNIMIR RUTAR

[pisni zapis]

Pokazalo se je, da je četa lahko dejansko delovala kot teritorialna četa, torej »ozemeljska« – tesno povezana s svojim okoljem in z vsemi tistimi subjekti (družbenopolitičnimi in gospodarskimi), ki jih je za svoje delovanje potrebovala. Danes je vojaško-obrambni koncept Republike Slovenije sicer drugačen, vendar ni nujno, da bo takšen tudi v prihodnje. Vsekakor pa nam ostajajo v zapuščino vojaško poučne izkušnje, pa tudi specifične duševne, čustvene in fizične izkušnje iz sedemnajstih dni opravljanja nalog in aktivnosti na planoti.

Hkrati je ostalo nerešenih tudi več vprašanj s področja varnosti delovanja čete na planoti. Takšna problematika se danes morda zdi brezpredmetna, vendar bi bile razmere povsem drugačne, če bi se vojna za Slovenijo zavlekla v mesece. V tem primeru bi lahko vse te pomanjkljivosti imele tudi hujše posledice.⁴⁴

⁴⁴ Vojnimir Rutar: Trdna Mreža, str. 195

ANGEL LAHARNAR

|pisni zapis|

Prav za zaključek lahko rečem, da sem zelo ponosen na 86. četo Teritorialne obrambe. Iskrena zahvala gre soborcem, vodstvu čete, vsem, ki so varno izvajali Transporte orožja, in seveda tudi milici, ki je vse to spremljala in nadzirala. Predvsem pa gre zahvala vsem poveljujočim v enotah TO na območju nekdanje občine Tolmin za modrost in odgovornost pri izvajanju bojnih aktivnosti, zaradi katerih v tistem času ni padla nobena žrtev – ne na strani TO ne na strani JLA.

Pregovor pravi: šola uči, življenje pa izuči. Resnica je, da takrat za nekatere v najvišjem vodstvu Območnega štaba TO nismo bili vsi »pridni in poslušni«, smo pa bili zelo odgovorni – in prav na to sem v končni fazi tudi zelo ponosen.

Kljub temu da je slovensko predsedstvo v tistem času dalo zeleno luč za pomoč Hrvaški tudi z dobavo orožja, še danes ne morem z gotovostjo reči, katera številka o količini orožja, odpeljanega s Šentviške Gore, je prava.

Ce primerjam zahteve generala Andrije Rašete, ki je ob umiku JLA iz Slovenije v pogajanjih zahteval vračilo orožja iz teh skladišč v višini 4.206 ton, se nekatere zgoraj navedene ocene vsaj okvirno ujemajo. Ne vem pa, od kod številka 900 ton, navedena v knjigi *Prevarana Slovenija* iz leta 2016. To je potrdil tudi Vito, ki je te podatke posredoval novinarju Mateju Šurcu.

Prav ta odprta vprašanja so bila eno izmed izhodišč, da sem se danes, kljub tej »zatohlosti« Šentviške Gore, odločil spregovoriti o teh dogodkih in jih predstaviti v nekoliko drugačni luči. Želim si, da se bo nekoč – ko se bodo odprli vsi tajni arhivi Republike Slovenije iz tistega časa – našel nekdo, ki bo vso to »nesnago« počistil, jo uredil v pravičen in razumljiv okvir ter našim zanamcem predstavil resnico. Mi tega verjetno ne bomo dočakali.

Za konec lahko le še ponovim: ponosen sem na 86. četo TO. Iskrena zahvala vodstvu čete, vsem, ki so varno izvajali Transporte orožja, milici, ki je te prevoze spremljala, predvsem pa modrosti vseh poveljujočih v Gornjem Posočju, da v teh dogodkih ni padla niti ena sama žrtev – ne na strani TO ne na strani JLA.⁴⁵

⁴⁵ Pisni elektronski zapis: Angel Laharnar (hrani Silvo Hrovat)

ALEKSANDER VONČINA

[pisni zapis]

Naj se venomer poudarja naša enotnost in medsebojno zaupanje. Z nekaterimi se do kritičnega dne oziroma začetka vojne sploh nismo poznali, pa smo v najbolj kriznem obdobju vojne dosegli popolno zaupanje in korektno sodelovanje na vseh ravneh vodenja.

Naj ob zaključku dodam še nekaj misli in pojasnil.

Iskrena zahvala sklicatelju razgovora, g. Silvu Hrovatu, s katerim sva sicer že med osamosvojitveno vojno in pri posameznih aktivnostih sodelovala na zelo visoki ravni. Izvajanje vseh aktivnosti milice v okviru takratne Postaje milice Tolmin v obdobju od razglasitve vojne do njenega konca sem vodil jaz, takrat v funkciji pomočnika komandirja PM Tolmin.

Vsakodnevno sodelovanje in sprotno medsebojno obveščanje z nekaterimi člani poveljstva Območnega štaba TO, ki ga je vodil poveljnik Vito Berginc, je bilo v vojnih razmerah nujno in nepogrešljivo.

V svojem pričevanju sem navedel nekaj imen in priimkov posameznikov, ki so neposredno sodelovali pri posameznih dogodkih v okviru zavzetja skladišča Šentviška Gora. Morebiti je kdo nenamerno izpuščen ali neomenjen, za kar se opravičujem. Moje izvajanje temelji na predhodnih zapisih, že objavljenih v knjigah *Trdna mreža* in *Njim vsem pripada slava*. Nekaj člankov s podobno vsebino je bilo objavljenih tudi drugje (npr. v *Primorskih novicah*, reviji *Varnost*, različnih zgodovinskih zbirkah ipd.). Pri knjigi *Njim vsem pripada slava* sem bil tudi član uredniškega odbora.

Pisno gradivo iz tega obdobja (uradni zaznamki, poročila, depeše ipd.) naj bi bilo ustrezno arhivirano v okviru Ministrstva za notranje zadeve – Milice oziroma v Arhivu Republike Slovenije. Obstaja pa tudi nekaj osebnih zapiskov iz tistega časa.

Skupaj nam je takrat uspelo – brez žrtev, brez strela in brez materialne škode. Delovali smo kot močna veriga, sestavljena iz več posameznih členov. V tistem obdobju je ta veriga ostala nepoškodovana: noben člen ni popustil in vojno obdobje smo zaključili povezani, brez »najmanjše poškodbe posameznega člana verige«.

Danes imamo svojo državo. Naj bo v ponos prihodnjim generacijam in naj jim bo Slovenija prava domovina. To je bilo zgodovinsko dejanje.⁴⁶

⁴⁶ Pisni elektronski zapis: Aleksander Vončina (hrani Silvo Hrovat)

SILVO HROVAT

[pisni zapis]

Dogodki, povezani s skladiščem orožja in MTS JLA na Šentviški Gori, so se odvijali v razmerah, ki so se v zelo kratkem času povsem spremenile. Vojna se je začela praktično čez noč, brez daljših priprav in brez jasne predstave o njenem poteku in posledicah. Mobilizacija 86. čete Teritorialne obrambe je v začetni fazi dosegala približno 50 %, poveljniške strukture pa so se hkrati še vzpostavljale in prilagajale novim razmeram.

V tem obdobju je potekala tudi organizacija Območnega štaba TO Tolmin po novi organizacijski shemi, ki je vključevala združitev občinskih štabov TO Tolmin in Idrija. To je pomenilo dodatno obremenitev za poveljniško raven, saj je bilo treba hkrati zagotavljati operativno delovanje, pretok informacij in sprejemanje odločitev v izredno negotovih razmerah.

Pomemben dejavnik dogajanja je bil tudi strah pred možnostjo razstrelitve skladišča. Ta skrb ni bila prisotna zgolj med pripadniki Teritorialne obrambe, temveč tudi v širšem civilnem okolju. Zavedanje, da bi morebitna eksplozija imela hude posledice za ljudi in prostor, je močno vplivalo na ravnanja in odločitve vseh vpletenih.

Kljub pritiskom, negotovosti in pomanjkanju popolnih informacij so udeleženci dogodkov delovali preudarno, razumsko in povezovalno. Prevladalo je zavedanje resnosti položaja ter potreba po složnem delovanju z jasnimi ciljem: zagotoviti varnost ljudi in nadzor nad skladiščem ter njegovim materialom.

Zahteve po zavzetju skladišča so bile izražene zelo odločno in brezpogojno. Po zavzetju pa se je težišče delovanja preneslo na vprašanja praznjenja skladišča, organizacije transporta in predvsem evidentiranja orožja in materiala. Prav na tem področju so se kasneje pokazale številne pomanjkljivosti, ki jih je mogoče razumeti le v luči takratnih razmer, časovnih pritiskov in organizacijskih omejitev.

Ta zapis sem pripravil z namenom, da se ohranijo pričevanja, zapisi in dejstva, ki so se ohranila v spominu udeležencev ter v razpoložljivi dokumentaciji. Njegov namen ni iskanje krivde ali dokončnih sodb, temveč prispevek k razumevanju razmer in odločitev v času, ko so se dogodki odvijali. Verjamem, da lahko takšen zapis pripomore k temu, da se spomin na dogajanje ne izgubi ter da ostane zapisan kot del skupnega zgodovinskega spomina.

Značilnost dogajanja na Tolminskem v času desetdnevne vojne so bila uspešna pogajanja, ki so bila neločljivo povezana z izpolnjevanjem vseh

nalog. Dobro poznavanje nekaterih častnikov JLA je pripomoglo k temu, da so bila uspešna pogajanja s strani JLA sprejeta, čeprav se častniki JLA sprejetih dogovorov niso vedno dosledno držali.

Osebnostno sem ponosen na dejstvo, da smo s pogajanjem dosegli zastavljene cilje. Prav zaradi takšnega načina delovanja danes na Tolminskem ni treba obiskovati grobov padlih pripadnikov Teritorialne obrambe, sprejemati svojcev padlih ali se soočati s posledicami vojnih invalidnosti. Ob tem pa se je treba zavedati, da povsod po Sloveniji pripadniki Teritorialne obrambe niso imeli enakih možnosti, saj jim je bilo s strani takratne JLA vsiljeno neposredno bojno delovanje.

Ob tej priložnosti moram posebej poudariti, da je bilo moje delo v veliki meri vezano na teren. Deloval sem na območju od Loga pod Mangrtom do Idrije, kar je zahtevalo stalno prisotnost in usklajevanje na različnih koncih. Pri tem sem se zelo opiral na pomoč takratne milice, ki je bila ves čas pripravljena sodelovati in delovati v okviru skupnih aktivnosti.

Posebej želim izpostaviti dobro sodelovanje s takratnim pomočnikom Postaje milice Tolmin, Aleksandrom Vončino, s katerim sva bila skoraj vsak dan v neposrednih stikih ter se sproti usklajevala glede aktualnih nalog in razmer na terenu.⁴⁷

⁴⁷ Zapis: Silvo Hrovat

Razgovor na temo Zavzetje skladišča orožja in MTS JLA na Šentviški Gori 1991

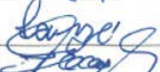
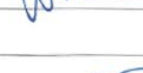
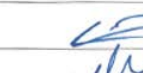

Začetek zbiranja prisotnih na razgovoru 14. 10. 2025

Razgovor pričevalcev dogodkov na Šentviški planoti je organiziral
in vodil Silvo Hrovat

Razgovor na temo: **ZAVZETJE SKLADIŠČA OROŽJA IN MTS JLA NA ŠENTVIŠKI GORI 1991**

	Vabljeni	Datum	Podpis	Opombe
1	Vito Berginc			
2	Laharnar Angel	14.10.2025		
3	Cvetko Trušnjevec			
4	Karlo Laharnar	14.10.2025		-
5	Peter Drole	14.10.2025		
6	Milan Lapanja	14.10.2025		
7	Aleksander Vončina	14.10.2025		
8	Vili Šafhalter	14.10.2025		
9	Silvo Hrovat	14.10.2025		
10	Darko Mavrič	14.10.2025		
11	Rok Uršič	14.10.2025		
12	Viljem Krivec	14.10.2025		
13	Silvo Seljak	14.10.25		
14	Vojko Štih	14.10.25		
15	Rajko Podgornik			
16	Branko Žete	14.10.2025		
17	Roman Medved	14.10.25		
18	Bogdan Beltram			
19	Iztok Uršič	14.10.25		
20	Dušan Kumer	14.10.2025		
21	dr. Blaž Torkar			
22				
23				
24				

Tolmin; 14.10.2025

Spisek vabljenih in s podpisom potrjeni prisotni pričevalci
(original se hrani pri Silvotu Hrovatu)

Po tem razgovoru so sodelovali še: Rajko Podgornik – šofer kamiona, Bruno Manfreda – kuhar 86. čete, podporočnik Vojko Černe komandir 1. voda 86. čete in podporočnik Emir Ahmić, poveljnik skladišča orožja in MTS JLA na Šentviški Gori.

Zaključna zahvala

Ob zaključku tega zapisa je nujno izreči zahvalo vsem, ki so bili v poletju 1991 neposredno ali posredno vključeni v dogajanje na Šentviški Gori. Pripadnikom 86. čete Teritorialne obrambe, pripadnikom milice, domačinom, lovcem, pripadnikom civilne zaščite, voznikom, kurirjem in vsem posameznikom, ki so v razmerah negotovosti, strahu in pomanjkanja informacij prispevali k temu, da je bila ena izmed najzahtevnejših nalog izvedena brez žrtev in brez nepopravljivih posledic.

Posebna zahvala pripada pričevalcem, ki so bili pripravljeni po več kot treh desetletjih ponovno odpreti osebne zapise, spomine in tudi dileme tistega časa. Njihova pripravljenost, da povedo, kar so videli, doživeli in nosili s seboj, daje temu zapisu verodostojnost in človeško razsežnost, ki je ni mogoče nadomestiti z nobenim uradnim dokumentom ali arhivskim virom.

Ta zapis ni namenjen poveličevanju posameznikov, temveč ohranjanju zgodovinskega spomina. Nastal je z zavestjo, da so dogodki na Šentviški Gori v lokalnem okolju in tudi v širšem slovenskem prostoru premalo poznani, še posebej med mlajšimi generacijami. Prav zato je bil zapisan z namenom, da ostane – kot pričevanje časa, kot opomin in kot izhodišče za razumevanje, da se je slovenska osamosvojitev gradila tudi v tišini, v odgovornosti in v skupnosti.

Če bo ta zapis dosegel mlade rodove in jim pomagal razumeti, da svoboda ni samoumevna, temveč rezultat konkretnih dejanj konkretnih ljudi, potem je dosegel svoj namen.

Silvo Hrovat

86. četa TO Šentviška Gora T-7037/15

1	BAJT BOGDAN	Tolmin
2	BEGUŠ PRIMOŽ	Stržišče
3	BEVK MARIJAN	Stopnik
4	BEVK STANKO	Stopnik
5	BLAGOJEVIČ DUŠAN	Most na Soči
6	BOŽIČ IVAN	Dolenja Trebuša
7	BOŽIČ VLADIMIR	Prapetno Brdo
8	BRATUŽ MILAN	Slap ob Idrijci
9	BREMEC STANKO	Tolmin
10	CUDER ALEŠ	Tolmin
11	ČERIN ALOJZ	Stopnik
12	ČERIN SREČKO	Stopnik
13	ČERNE VOJKO	Hudajužna
14	ČERNOLOGAR ZORAN	Stopnik
15	ČRV MIROSLAV	Pečine
16	DAKSKOBLER LIVIJO	Podbrdo
17	DROLE PETER	Kneža
18	DROLE ZDENKO	Podbrdo
19	ERŽEN BENJAMIN	Slap ob Idrijci
20	FLANDER DARKO	Hudajužna
21	FON LUCIJAN	Dolje
22	FORTUNANT HINKO	Modrejce
23	FORTUNAT MILOTIN	Most na Soči
24	FORTUNAT RUDI	Volče
25	FURLAN MATJAŽ	Most na Soči
26	GABERŠČEK JURIJ	Čiginj
27	GATEJ BRANKO	Koritnica
28	GOLJA ALEŠ	Podbrdo
29	HRAST MIHA	Podbrdo
30	HVALA AVGUŠTIN	Ponikve
31	JAN ZLATKO	Dolenja Trebuša
32	JARC ANDREJ	Kozana
34	JEREB DARKO	Dolenja Trebuša
36	JERMOL BORIS	Čiginj

37	JERMOL VALTER	Modrejce
38	KALTNEKAR ZORKO	Kuk
39	KANALEC VLADIMIR	Volarje
40	KAVČIČ MARKO	Tolmin
41	KENDA FRANC	Volče
42	KENDA MARKO	Podbrdo
43	KIKELJ EVGEN	Idrija pri Bači
44	KOFOL SILVO	Slap ob Idrijci
45	KOGOJ IZTOK	Tolmin
46	KOKOŠAR IGOR	Grahovo ob Bači
47	KOMAR UROŠ	Poljubinj
48	KOVAČIČ ALEŠ	Most na Soči
49	KOVAČIČ BOJAN	Grudnica
50	KOVAČIČ BORIS	Dolgi Laz
51	KOVAČIČ JOŽE	Idrija pri Bači
52	KOVAČIČ JURIJ	Modrej
52	KOVAČIČ TADEJ	Modrejce
54	KRAPEŽ RADIVOJ	Roče
55	KRAVANJA GORAZD	Most na Soči
56	KRAVANJA ROMAN	Kneža
56	KRIVEC ROBERT	Pečine
57	KUŠTRIN ALEKSANDER	Ponikve
58	KUŠTRIN FRANC	Pečine
59	KUŠTRIN METOD	Slap ob Idrijci
61	LAHARNAR ANDREJ	Prapetno Brdo
62	LAHARNAR ANGEL	Zatolmin
62	LAHARNAR FLORIJAN	Šentviška Gora
64	LAHARNAR KAREL	Šentviška Gora
64	LAHARNAR LJUBO	Šentviška Gora
65	LAPANJA MILAN	Daber
67	LEBAN TONČEK	Tolmin
67	LIPUŠČEK DAMIJAN	Tolmin
68	MANFREDA BRUNO	Tolmin
69	MANFREDA EDI	Bača pri Modreju
70	MANFREDA ZORKO	Sela pri Volčah

71	MAŽGON ZDRAVKO	Stopnik
72	MELIHEN SIMON	Modrej
73	MRAK IVAN	Sela pri Volčah
74	MUGERLI MILOVAN	Gorenji Log
75	NUHIČ OMER	Logaršče
76	OBID BRANKO	Tolmin
77	OBREKAR FRANC	Dol. Trebuša
78	OREŠEK BRANKO	Podbrdo
79	PAJER ZVONKO	Stopnik
80	PAVŠIČ MATEJ	Tolmin
81	PAVŠIČ JERNEJ	Tolmin
82	PAVŠIČ OTON	Slap ob Idrijci
82	PERŠIČ DANILO	Ljubšnje
84	PRIHI DANILO	Šentviška Gora
85	PISK MITJA	Pečine
86	POLJANEC ALBIN	Podbrdo
87	PODGORNIK BOŠTJAN	Tolmin
88	REJC ALEŠ	Gorenji log
89	REJC SILVESTER	Dolenja Trebuša
90	RUTAR VOJNIMIR	Tolmin
91	SELJAK SILVO	Most na Soči
92	SEPIČ ERIK	Postaja
93	SKOK MIRKO	Dolenja Trebuša
94	SKRINJAR LADISLAV	Pečine
95	ŠAVLI RAFAEL	Podbrdo
96	ŠORLI BOJAN	Podbrdo
97	ŠTENKLER RENATO	Podbrdo
98	ŠTRUKELJ DAVID	Most na Soči
99	ŠTUCIN BORISLAV	Podbrdo
100	TORKAR GORAN	Podbrdo
101	TROJER VINKO	Podbrdo
102	TRUŠNOVEC CVETKO	Dolenja Trebuša
103	TURK DARJO	Petrovo Brdo
104	URŠIČ MAKSI	Tolmin
105	VALENTINČIČ ZORAN	Prapetno Brdo
107	VELIKONJA ALEKSANDER	Šentviška Gora

108	VELIKONJA RAJKO	Zakraj
109	VELIKONJA SIMON	Tolmin
110	VOGRIČ MATJAŽ	Idrija pri Bači
111	VOGRIČ ZORAN	Šentviška Gora
112	ZANIN ALBERT	Dolenja Trebuša

Seznam miličnikov in rezervistov

Šentviška Gora, 1991

1. BOKAN Marko
2. GABERŠČEK Silvan
3. GERBEC Igor
4. HUMAR Igor
5. JARC Danilo
6. KOMAR Dušan
7. LESJAK Miljko
8. MRAK Slavko
9. PODGORNIK Rajko
10. SIVEC Stanislav
11. VONČINA Aleksander
12. VONČINA Bogdan
13. ŽELE Branko

*Veterani OZ VVS Gornje Posočje
in
veterani SEVER Severne Primorske
se zahvaljujemo vsem donatorjem in podpornikom,
ki so s svojim prispevkom omogočili
izdajo te knjige.*

*Z njihovo pomočjo je bilo mogoče pripraviti in
ohraniti celovit zapis dogodkov na Šentviški Gori iz
časa osamosvajanja Slovenije.*

*Zahvaljujemo se za izkazano
zaupanje in podporo.*

ZVVS
Zveza vojnih veteranov
Slovenije

**Zveza policijskih
veteranskih društev
SEVER**

OZ VVS
Gornje Posočje

Društvo SEVER
Severne Primorske

Občina Kobarid

Občina Tolmin

SMARTTEH
raziskave in razvoj procesne
tehnologije d.o.o.

**Proizvodnja in prodaja
rustikalnega pohištva**

Infrax
Informacijske tehnologije d.o.o.

Matej Rutar

**Okrepčevalnica
»POD KORITO«**

Tadej Obrekar
Dolenja Trebuša

SLAVKO MRAK
s.p.

RAJKO PODGORNIK

**MEM
KRAVANJA GORAZD**
s.p.

OZ ZVVS
Idrija - Cerkno

FOLIG

podjetje za proizvodnjo in
trgovino Tolmin, d.o.o.

Anita Gregorčič Rutar

BAR »PRI VERI«
Kofol Mateja s.p.
Pečine

**SANDRA
FLANDER**

**MATEJ
RUTAR**

Silvo Hrovat

**ZAVZETJE SKLADIŠČA OROŽJA IN MATERIALNO TEHNIČNIH SREDSTEV
JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE NA ŠENTVIŠKI GORI**

dejanje enotnosti in odgovornosti

Zgodovinski zapis in osebna pričevanja 1991

Besedilo (po virih in pričevanjih): Silvo Hrovat

Zbral in uredil: Silvo Hrovat

Izdal: OZVVS Gornje Posočje

Fotografije: Karlo Laharnar, arhiv OZ VVS Gornje Posočje, izseki iz filma
Gorazda Kravanja

Oblikovanje: Indigo oblikovanje

Tisk: Gaya d.o.o.

Naklada: 500 kos

Knjiga ni v prosti prodaji.

Tolmin, 2026

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Šentviška Gora)«1991»

355.48(497.4Šentviška Gora)«1991

ZAVZETJE skladišča orožja in materialno tehničnih sredstev Jugoslovanske ljudske
armade na Šentviški Gori : dejanje enotnosti in odgovornosti : zgodovinski zapis in osebna
pričevanja 1991 / zbral in uredil Silvo Hrovat ; [besedilo (po virih in pričevanjih) Silvo Hrovat
; fotografije Karlo Laharnar, arhiv OZ VVS Gornje Posočje, izseki iz filma Gorazda Kravanja]. -
Gornje Posočje : OZVVS, 2026

ISBN 978-961-97518-0-0

COBISS.SI-ID 282379779

» Nismo zmagali z orožjem,
temveč z razumom, z zadržanostjo in
odgovornostjo.

Sentriška Gora je ostala
brez žrtev.«